

T.C.

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMETİNDEN
FAYDALANAN ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN YAŞAM
DOYUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ:
YENİŞEHİR ÖRNEĞİ**

Şükran EĞDEMİR

Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Adem BÖLÜKBAŞI

Bandırma, 2024

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMETİNDEN
FAYDALANAN ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN YAŞAM
DOYUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ:
YENİŞEHİR ÖRNEĞİ**

Şükran EĞDEMİR
Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Adem BÖLÜKBAŞI

Bandırma, 2024

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Bu çalışma 18/07/2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmemiş bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

(18/07/2024)

Şükran EĞDEMİR

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

Öncelikle kendisiyle çalışma fırsatı bulduğum ve lisansüstü eğitimim boyunca engin bilgi birikiminden faydalandığım, tez çalışmam süresince her zaman desteğini üzerimde hissettiğim, çalışmama başladığım günden bu yana sabırla bana yol gösteren, açıklamalarda bulunup bana yardımcı olan kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Adem BÖLÜKBAŞI'na,

Gerek lisans derslerimde gerekse de lisansüstü derslerimde akademik bilgi ve birikimiyle eğitimime ışık tutan, yol göstericiliğiyle öğrencilerini yüreklendiren Bandırma Onyedİ Eylül Üniversitesi Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Recep YILDIZ'a, ders dönemim boyunca bilgi ve birikimleriyle bize yol gösteren hocalarım Doç. Dr. Fikri KELEŞOĞLU'na ve Doç. Dr. Zeynep ACA ile lisansüstü eğitimimde bana katkı sağlayan bölümdeki diğer bütün hocalarıma ve tez savunma jürimdeki değerlendirmeleriyle bana çok kıymetli katkılar sağlayan Doç. Dr. Adem DAĞ'a en içten yüreklilikle sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bütün hayatım boyunca her daim yanımda olan, beni özveri ile yetiştiren ve varlığından güç aldığım annem Düriye EĞDEMİR'e, koşulsuz sevgisi ile her zaman yanımda hissettiğim kardeşlerim Gülsüm EĞDEMİR ve Abdurrahman EĞDEMİR'e, çalışmamın her aşamasında manevi desteklerini benden esirgemeyen ve hevesim kırıldığında tez yazma konusunda beni her fırsatta cesaretlendiren Aile ve Sosyal Hizmetler Uzmanı Ferhat AYDIN'a, bu süreçte beni motive etmekten çekinmeyen Mazlum ÇİÇEK'e, bu yolu beraber yürüdüğümüz can arkadaşım Büşra IŞIK'a teşekkürlerimi sunarım.

Son teşekkürüm ise tez çalışmam için gönüllü olarak çalışmama dâhil olan, hayatıma dokunmakla beraber hayatına dokunduğum tüm katılımcılara da en içten şükranlarımı sunarım...

Şükran EĞDEMİR

Bandırma - (18/07/2024)

ÖZET

SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMETİNDEN FAYDALANAN ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN YAŞAM DOYUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: YENİŞEHİR ÖRNEĞİ

Araştırma çocukları adına sosyal ve ekonomik destek (SED) hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin yaşam doyumu düzeyleri ile sosyo-ekonomik düzeylerinin düşük olması sonucunda çocukları adına SED hizmeti kapsamında aldıkları sosyal ve ekonomik desteğin annelerin ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamama durumu ve yaşam doyumu üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamaktadır. Araştırmaya Diyarbakır'ın Yenişehir ilçesinde ikamet eden ve Yenişehir Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü'ne Sosyal ve Ekonomik Destek hizmeti için başvuruda bulunarak başvurusu kabul edilmiş olup çocukları adına sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalanan 200 kadın katılımcı dâhil edilmiş olup basit tesadüfi örnekleme tekniği ile katılımcılara ulaşılmıştır. Katılımcılara demografik bilgileri içeren ve 21 sorudan oluşan Ön Bilgi Formu ile 5 sorudan oluşan Yaşam Doyumu ölçeği soruları yöneltilmiş olup nicel yöntem / survey (anket) desen kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizinde; veri analiz programı kullanılmış olup analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular yorumlanmıştır. Bu çalışma ile tek ebeveyn olarak çocuklarının bakımını üstlenen annelerin yaşam doyumlarının ne düzeyde olduğunu bilmek hedeflenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular neticesinde SED hizmetinden çocukları adına faydalanan annelerin çok düşük yaşam doyumuna sahip oldukları, yaşamın birçok yönüyle ideallerinden uzak oldukları, yaşamlarında değişmesini istedikleri birçok şeyin olduğu, yaşam koşullarının iyi olmadığı, alınan SED desteğinin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını giderme konusunda yetmediği, bununla beraber SED desteğinin hem kendilerinin hem de çocuklarının ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz olduğu ve evin geçimi konusunda zorlandıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yoksulluk, Sosyal Yardımlar, Sosyal ve Ekonomik Destek, Yaşam Doyumu

ABSTRACT

EVALUATION OF LIFE SATISFACTION OF MOTHERS OF CHILDREN BENEFITING FROM SOCIAL AND ECONOMIC SUPPORT SERVICE: YENİŞEHİR CASE

The research aims to investigate the life satisfaction levels of mothers of children who benefit from social and economic support (SED) services on behalf of their children, and the impact of the social and economic support they receive within the scope of SED services on behalf of their children, as a result of their low socio-economic levels, on whether the social aid meet their needs and on their life satisfaction. The study included 200 female participants who reside in Diyarbakır's Yenışehir district and applied to the Yenışehir Social Service Center Directorate for the social and economic support service, and whose application was accepted, and who benefited from the social and economic support service on behalf of their children, and the participants were reached using the simple random sampling technique. Participants were asked a Preliminary Information Form consisting of 21 questions containing demographic information and a Life Satisfaction scale consisting of 5 questions, and a quantitative method / survey design was used. In the analysis of the data obtained as a result of the research; A data analysis program was used and the findings resulting from the analyzes were interpreted. In the analysis of the data obtained as a result of the research; quantitative data analysis package program was used and the data were interpreted by applying various test. This study aims to know the level of life satisfaction of mothers who take care of their children as single parents. As a result of the findings obtained by the research, it was found that mothers who benefited from the SED service on behalf of their children had very low life satisfaction level, they were far from their ideals in many aspects of life, there were many things they wanted to change in their lives, their living conditions were not good, and the SED support received was not sufficient to meet their social and cultural needs. It has been determined that SED support is insufficient to meet the needs of both themselves and their children and that they have difficulty in making a living.

Key Words: Poverty, Social Aids, Social and Economic Support, Life Satisfaction

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI

BEYAN

i

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

ii

ÖZET

iii

ABSTRACT

iv

İÇİNDEKİLER

v

TABLolar LİSTESİ

viii

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

x

1. GİRİŞ

1

2. GENEL BİLGİLER

4

2.1. Yoksulluk Kavramı

4

2.1.1. Yoksulluğun Nedenleri

6

2.1.2. Yoksulluk Türleri

9

2.1.3. Kadın Yoksulluğu

13

2.1.4. Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele

14

2.1.5. Yoksulluk ve Sosyal Hizmet

17

2.2. Sosyal Yardımlar

19

2.2.1. Sosyal Yardımların Tanımı ve Kapsamı

20

2.2.2. Sosyal Yardımların Tarihsel Gelişimi

22

2.2.3. Sosyal Yardım Uygulamaları

25

2.2.4. Türkiye’de Sosyal Yardımlar

27

2.2.4.1. Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmeti

32

2.2.4.2. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinin Mevzuat Yönü

34

2.2.4.3. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinin Kapsamı

36

2.2.4.4. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinin Uygulama Esasları	37
2.2.4.5. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinin Ödeme Oranları ve Tutarları	38
2.3. Yaşam Doyumu	39
2.3.1. Yaşam Doyumunun Tanımı	40
2.3.2. Yaşam Doyumunu Etkileyen Faktörler	41
2.3.2.1. Cinsiyet	42
2.3.2.2. Yaş	42
2.3.2.3. Medeni Durum	43
2.3.2.4. Eğitim Durumu	43
2.3.2.5. Sağlık	43
2.3.2.6. Kişinin Gelir Düzeyi	43
2.3.2.7. Sosyal Destek	44
2.3.2.8. Yaşanılan Konut ve Özellikleri	44
2.3.2.9. Boş Zaman Faaliyetleri	44
2.4. Yoksulluk, Sosyal Yardımlar ve Yaşam Doyumu	45
3. GEREÇ VE YÖNTEM	49
3.1. Araştırmanın Modeli	49
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	51
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	51
3.4. Araştırmaya Dahil Edilme ve Dahil Edilmeme Kriterleri	52
3.5. Araştırma Soruları	53
3.6. Veri Toplama Araçları	53
3.6.1. Ön Bilgi Formu	53
3.6.2. Yaşam Doyumu Ölçeği	53
3.7. Veri Toplama Yöntemi	54
3.8 Veri Analizi	55

3.9. Araştırmanın Etik Onayı	56
3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları	56
4. BULGULAR	58
4.1. Sosyo-Demografik Bulgular	58
4.2. Yaşam Doyumu ile İlgili Temel Bulgular	65
4.3. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Yaşam Doyumu İle İlgili Bulgular	66
5. TARTIşMA	76
5.1. SED Hizmetinden Faydalanan Çocukların Anneleri ile İlgili Elde Edilen Çeşitli Sosyo-Demografik Bulguların Tartışılması	77
5.2. Yaşam Doyumu ile İlgili Bulguların Tartışılması	78
5.3. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Yaşam Doyumu ile İlgili Bulguların Tartışılması	81
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	85
7. KAYNAKLAR	91
8. EKLER	101
9. ZGEÇMİş	120

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 2. 1. Ocak-Haziran 2023 Dönemine Ait SED Ödeme Oranları	39
Tablo 3. 1. Yaşam Doyumu ile İlgili Çeşitli Değerler	56
Tablo 4. 1. Sosyo-Demografik Bulgular	58
Tablo 4. 2. Hanedeki Toplam Kişi Sayısı ve Konut İle İlgili Bilgiler	600
Tablo 4. 3. Sosyal Güvence ile Sosyal ve Ekonomik Destek İle İlgili Bilgiler	61
Tablo 4. 4. Çocuklara Yetebilme, Sosyal ve Ekonomik Destek İle İlgili Bilgiler	64
Tablo 4. 5. Katılımcıların Yaşam Doyumu Analizi Sonuçları	65
Tablo 4. 6. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlerin Yaşam Doyumu ile Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	66
Tablo 4. 7. Yaş ile Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları	66
Tablo 4. 8. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlerin Yaşam Doyumu İle Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	68
Tablo 4. 9. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlerin Yaşam Doyumu İle Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	69
Tablo 4. 10. Ekonomik Sıkıntı Nedenleri İle Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları	70
Tablo 4. 11. Sosyal Güvence ve Sosyal Destek Ağı Varlığının Yaşam Doyumu İle Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları	71
Tablo 4. 12. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlerin Yaşam Doyumu İle Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	71
Tablo 4. 13. SED Hizmetinden Yararlanma Yılı İle Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları	72
Tablo 4. 14. SED Hizmetinin Katılımcıların ve Çocuğunun/Çocuklarının İhtiyaçlarını Karşılama Düzeyi İle Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları	73
Tablo 4. 15. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlerin Yaşam Doyumu İle Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	73
Tablo 4. 16. Katılımcıların Çocuğuna/Çocuklarına Yetebilme Durumu İle Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları	74

Tablo 4. 17. Katılımcıların Evin Geçimi Konusunda Zorlanma Durumu İle Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları	75
Tablo 4. 18. SED Desteğinin Sosyal ve Kültürel İhtiyaçları Karşılama Durumu İle Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları	75

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

ABS	: Aile Bilgi Sistemi
ASHB	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AYDES	: Aile Yanında Destek Hizmetleri
bkz.	: Bakınız
ÇHGM	: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	: Uluslararası Para Fonu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MÖ	: Milattan Önce
SED	: Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti
SEDHY	: Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SİR	: Sosyal İnceleme Raporu
SOYBİS	: Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
SRAP	: Sosyal Riski Azaltma Projesi
STÖ	: Sivil Toplum Örgütü
SYDGM	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları
ŞNTP	: Şartlı Nakit Transfer Programı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
TDK	: Türk Dil Kurumu

1. GİRİŞ

Yoksulluk, geçmişten günümüze devam eden ve yapısal olarak yeniden üretilen bir sosyal sorundur. Küreselleşen dünyanın ekonomik yapısıyla beraber yoksulluk olgusu özellikle büyük kentlerde daha da kronik bir hale gelmekte, ihtiyaçlar çeşitlenmekte, artış göstermekte, ihtiyaçlarını karşılayamayan bireyler toplumda yalnızlaşmakta ve bazen de depresif bir ruh haline bürünebilmektedir. İş piyasasına dâhil edilme konusunda güçlük çeken kadınlar yoksullaşma durumu ile karşı karşıya kalmaktadır. Yoksulluk durumunun birçok farklı versiyonunun bulunmasının yanı sıra yaşlı yoksulluğu, engelli yoksulluğu ve en önemlileri kabul edilen çocuk yoksulluğu ile kadın yoksulluğu bunların belli başlı türleridir. Yapılan araştırmalara göre yoksulluğun giderilmesinde yoksul bireylerin sosyal yardımlara önem verdiği ve yoksulluğun azaltılmasında bunları bir araç olarak gördüğü bilinmektedir (Bülbül, 2019: 1).

Sosyal yardımlar, temel düzeyde geçimlerini yerine getirmede zorlanan ve muhtaç durumda olan bireylere yönelik verilen bir destek olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal yardımlar yoksulluk durumunun meydana gelmesinden sonra kaynakların veya yardımların yoksullara doğru aktarılmasında bir köprü görevi görmektedir. Bu nedendir ki yoksulluk durumunun yaşanmasından sonra yoksulluğu tamamen yok etmek yerine yoksulluk sonucunda meydana gelen problemlerin giderilmesi amacıyla kullanılmaktadır (Türksever, 2020: 29-30). Sosyal yardımlar az gelire sahip bireylere ya da geçim konusunda zorluk çeken kişilere karşılıksız olarak yapılmakta, vergilerle toplanmakta, gönüllü kuruluşlar ya da devlet kurumlarınca yerine getirilmektedir (Kaya, 2009: 26).

Toplumda boşanmış olan, çeşitli nedenlerden ötürü eşleri yanlarında bulunmayan ya da eşleri vefat etmiş olan çocuklu kadınlar hem yoksulluk durumundan kaynaklı hem de tek ebeveynli ailenin yükümlülüğünü almanın getirmiş olduğu ağır sorumluluklardan kaynaklı olarak ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalabilmekte, psiko-sosyal olarak olumsuz etkilenmekte ve meydana gelen durumlar bu bireylerin yaşam doyumlarında düşüşlere sebep olabilmektedir. Bu durumların varlığı ailede yaşamını süren çocukları da etkilemektedir. Tüm bu sebepler tek ebeveynli aileye bakmakla yükümlü olan kadın bireylerin yükümlülüklerini ihmal etmesine neden olmaktadır. İş piyasasına dâhil olamamış ve belli sebeplerden ötürü eşleri yanlarında bulunmayan çocuklu kadınlar tek ebeveyn olmaları sebebiyle

sadece çocuklarının gereksinimlerini gidermeye ve çocuklarına bakım vermeye çalışmaktadırlar. Bu durumda çalışamayan ve eve gelir getiremeyen kadınlar yoksullaşmaya ve çocuklarına da yetememeye başlamaktadırlar (Aydın, 2023).

Kadın yoksulluğunun ardından gelen çocuk yoksulluğunun da belirginleşmesi sebebiyle bu yoksulluk türleriyle baş edilmeye çalışılmış olup herhangi bir sebeple ebeveynin maddi açıdan çocuğunun esenliğini ve yararını gözetemediği durumlarda sosyal ve ekonomik destek (SED) hizmeti devreye girerek bu yoksulluk durumlarının azaltılmasına özgü bir yöntem olarak işlev görmektedir. Sosyal çalışmacılar veya farklı meslek elemanları tarafından sosyal inceleme yapılmakta, çocuğun iyilik hali göz önünde bulundurularak sosyal hizmet müdahalesi yapılmakta ve sonucunda sadece ekonomik yönden yetersiz olduğu tespit edilen ailenin çocuğunun/çocuklarının devlet korunmasına alınması yerine sosyal ve ekonomik destek ile desteklenmeleri sağlanmaktadır (Türksever, 2020: 39). Alınan sosyal ve ekonomik destek ile yoksun durumdaki kadınlar ve çocuklarının bir nebze de olsa ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır. İhtiyaçları karşılanmaya çalışılan kadınlar ve çocuklarının SED hizmeti ile yaşamdan aldıkları verim yükseltilmeye çalışılmış olup yaşam doyumları artırılmaya çalışılmıştır.

Yaşam doyumu, bireylerin hayatları boyunca mutlu ve refahlı bir biçimde hayatlarını sürdürmesi durumudur. Yaşam doyumu yüksek bireylerin, hayal ettikleri ile gerçek yaşamda hedeflenen durumlarının gerçekleşme düzeyinin birbiriyle uyuşması, moral ve motivasyonlarının yüksek olması sonucunda yaşam kalitesinin yükselmesi halidir (Turgut, 2017: 71). Turgut (2017) tarafından yapılan araştırmada kadın ve erkek yoksulların yaşam doyumları değerlendirildiğinde araştırmaya katılan kadın yoksulların erkek yoksullara göre sayı olarak daha fazla olduğu (kadın: 172 kişi (%76,8) ve erkek: 52 (%23,2)) ve kadınların yaşam doyumlarının daha düşük olduğu anlaşılmıştır (Turgut, 2017: 73). Yaşam doyumuna tesir eden faktörlerin şahsi özellikler taşımasının yanı sıra çevresel faktörler, finansal durumlar ve toplumsal faaliyetlerin de etkisinin bulunduğu anlaşılmıştır (Tomrukçu, 2010: 10). Tek ebeveynli aileye bakmakla yükümlü olan ve çocuğuna bakım veren kadınların mali konularda zorlanmaları ve çocuğunun temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak duruma gelmeleri performans durumlarını etkileyerek yaşam doyumlarında düşüşe neden olmaktadır.

Bu çalışmada sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan annelerin çocukları adına SED hizmeti kapsamında aldıkları sosyal ve ekonomik desteğin ihtiyaçları karşılayıp karşılamama durumunun annenin yaşam doyumunu üzerindeki etkilerinin neler olduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Yine söz konusu bağlamda çalışma ile SED hizmeti modelinden yararlanan çocukların annelerinin yaşam doyumunu düzeylerinin ne olduğuna odaklanılmıştır. Dolayısıyla çalışmada yoksulluk, sosyal yardımlar, sosyal ve ekonomik destek ve yaşam doyumunu ile ilgili bilgilere yer verilmektedir. Çalışmanın genel bilgiler kısmında yoksulluk kavramı, sosyal yardımlar, sosyal ekonomik destek (SED) hizmeti ve kapsamı, yaşam doyumunu ve yaşam doyumunu etkileyen faktörler ile tüm bu kavramların bir arada değerlendirilmesine yer verilmiştir. Çalışmanın nc bölümünde gereç ve yöntem hakkında bilgiler yer almaktadır. Çalışmanın dördüncü bölümünde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu kapsamda sosyo-demografik bulgular, yaşam doyumuyla ilgili bulgular ve çeşitli sosyodemografik değişkenlere göre yaşam doyumuyla ilgili sonuçların değişimi ele alınmıştır. Beşinci bölümde bu tez çalışmasında elde edilen bulgular daha önce literatürde benzer konularda yapılan çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırmalı olarak tartışılmıştır. Sonuç ve öneriler kısmında ise araştırma sonucunda hangi sonuçlara varıldığı, çalışmanın araştırma sorularına yönelik hangi cevapların elde edildiği, çalışmanın hipotezlerine dair hangi sonuçların elde edildiği ve SED hizmetiyle ilgili öneriler yer almaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk, kişinin hayatını idame ettirecek bazı temel ihtiyaçlardan yoksun kalma durumu olarak tanımlanabilir. Yoksulluk durumu yüzyıllardan beri süregelen bir sorun olarak öne çıkmakla beraber küreselleşen dünya ile beraber karşımıza daha da fazla ve yoğun biçimde çıkmaya devam edecektir. Yoksulluk kavramının birçok tanımı mevcuttur. Yoksulluk genel anlamıyla yokluk halini yansıtmakta, ihtiyaçlarımızı tamamlayacak esas olan maddi imkânlardan yoksun bırakılma hali olarak görülmektedir. (Topgül, 2013: 279). Yoksulluğun ingilizce karşılığı olan *poverty* kelimesiyle ilgili ilk tanım ise 1901 yılında Seeböhm Ro-wentree tarafından yapılmıştır. Ro-wentree 'ye göre yoksulluk durumu eldeki bütün gelirin minimum yaşam standartlarını yerine getirememesi, ihtiyaçları karşılayamamasıdır (Field, 1983: 51, Akt; Es ve Güloğlu, 2004: 81). Bunun yanı sıra yoksulluğun tam ve kesin bir tanımı yoktur ve belli bir sınırı bulunmamaktadır. Bu sebeple yoksulluk toplumda kabul gören standardın kesin veya nispi olarak belli bir seviyesinin altında kalan kişinin bulunduğu durum olarak da özetlenebilir. Daha özel bir anlamıyla eldeki bütün kazancın kişinin hayatını idame ettirebilmesi için zorunlu olan ihtiyaçlarını karşılayamaması durumudur (TÜSİAD, 2000: 95).

Yoksulluk kavramı daha önce de dile getirildiği gibi farklı kişilerce farklı bir şekilde tanımlanmıştır. Bunlara örnek verecek olursak şöyle diyebiliriz; Lipton (1997), tüketim yaklaşımını ele alarak yoksulluğu belli bir sınırın altında kalma durumu olarak açıklamıştır. Drewnowski (1977) ise yoksulluk durumunu subjektif yoksulluktan yola çıkarak bireylerin ya da hane halkının hayatını idame ettirebilmesi adına yeterli bir gelire sahip olamama durumu olarak açıklamıştır. Dünya Bankası (1990) ise yoksulluğun klasik tanımı yapmıştır. Buna göre yoksulluk kişilerin ya da toplumların gelir eksikliğinden kaynaklı olarak asgari yaşam seviyesine ulaşamamasıdır. Daha doğrusu maddi sebeplerden ötürü fırsatlara ve kaynaklara erişememe, asgari yaşamın devamı için gelirin olmaması yoksulluktur (Aktan ve Vural, 2002: 3).

Yoksulluğa neden olan birçok durum mevcuttur. Bunlar kaynakların doğru bir şekilde dağılmaması, nüfusun gittikçe artması, hayat pahalılığı, eğitim ve istihdamın yeterli derecede olmaması, sosyal ortamın gittikçe bozulması, demografik

ve iktisadi yönelmeler gibi etkenler yoksulluğun ana etmenleri arasında yer almaktadır (ASAGEM, 2010: 1-2). Yoksulluk halinin sadece tek bir sebebe dayandırılmaması amacıyla çoklu nedensellik yaklaşımına başvurulmuştur. Bu yaklaşımlardaki en önemli eğilim birçok yoksulluk nedeninin bir arada incelenmesi ve karşıt durumlarla karşılaştırılmasına olanak sağlaması olarak ifade edilebilir. Çünkü sadece bir yaklaşım çeşitli toplulukların yoksulluğunu dile getirmek için yeterli olamamaktadır (Şenses, 2001: 213-214). Yoksulluk bir toplumdaki kişileri, hane halkını, çoğu zaman da toplulukları ve büyük bir grubu uzun bir zaman diliminde etkilemektedir. Bilhassa gelişmemiş ya da gelişmekte olan toplumların yapısına işleyerek senelerce veya kuşaklar boyunca devam edebilir. Bu durumda özellikle beş yıldan fazla süren yoksulluk hali süreğen bir duruma işaret etmektedir. Süreğen hale gelen ve bireyler ya da toplumları etkisi altına alan bu yoksulluk durumundan kaçınmak veya sıyrılmak pek mümkün olmamaktadır (Temiz, 2008: 65). Kişisel yoksulluk durumu ise negatif kişilik algısına sebebiyet verebilmektedir. Bu durum da fırsatlara erişimi daha da zorlaştırmakta ve yoksulluğun devamına neden olmaktadır. Yoksulluk halinin sebepleri ve yoksulluğun akışı gibi etkenler de yoksulluk konusuna eklenmektedir (Spicker, 1993: 13).

Yoksulluk yeni bir kavram olmamakla beraber etkileri 17. yüzyıldan beri görülmektedir. Öncelikli olarak John Locke'ın başlatmış olduğu mülkiyet hakları ekseninde tartışmalar ortaya atılmış olup liberalizmin çerçevesini genişletmiştir ve liberal siyasal kuram ortaya çıkmıştır. Siyasal liberalizmle yakından ilgilenen kuramcılar ise bu bağlamda en çok yoksulluk kavramı üzerinde durmuşlardır. Klasik liberal yaklaşımı savunanlar hiçbir zaman sosyal yardım ihtiyacını ve toplumda bütün olarak sosyal refahın sağlanabilmesi için yoksulluk olgusuyla mücadele edilmesi gerektiği gerçeğini dışlamamışlardır (Şenses, 2001: 32). Yoksulluğun açıklanmasında dikkat çeken bir diğer nokta da yoksulluğu tanımlarken sadece iktisadi kriterlere dayanması gerektiği mi ya da bulunduğu toplumun siyasal ve sosyal kriterlerine odaklanmak mı gerektiğidir. Bu durumla ilgili açıklamalarda bulunan Amartya Sen'e göre, toplumda var olan maddi ve manevi ölçütler ile kişilerin ulaşabildiği fırsatlardan duyabildiği tatmin olma hali yoksulluk durumunu ortaya çıkaran ögeler arasında yer almıştır. Bu nedenle yoksulluğun sadece iktisadi yönü bulunmamakla beraber öznel yönü de vardır ve toplumun kültürüyle de yakından ilgilidir (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 62).

Neticede yoksulluk hali temel anlamıyla kişinin ya da hane halkının temel ihtiyaç olarak saydığımız gereksinimlerini yerine getirebilecek kazanca ulaşamaması olarak tanımlansa da sadece ekonomik yönünün bulunmadığı ve bunların dışında fırsatlara erişimde zorluk yaşama, birçok durumda hayatını idame ettirememesi ve bu durumların sosyal dışlanmaya, etiketlenmeye yol açması olarak da görünür hale gelmektedir. Kültürden kültüre, toplumdan topluma, daha doğrusu ülkelerin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak yoksul olma durumu değişmekte ve farklı bir hal alabilmekte ve ülkelerin bu durumla başa çıkma seviyesi de farklılaşabilmektedir (Türkmen, 2023: 5). Bu nedenle ilk olarak yoksulluğa neden olan durumlar detaylı bir şekilde açıklanarak daha sonrasında yoksulluk türlerine değinilmesi yoksulluk kavramının anlaşılmasında yardımcı olacaktır.

2.1.1. Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluğun nedenleri de yoksulluk tanımı gibi sadece tek bir bakış açısıyla açıklanamaz, bilakis toplumdan topluma, zamandan zamana ve ülkelerin gelişmişlik seviyesine göre çeşitlenmektedir. Yoksulluğun nedenleri arasında genel anlamda iktisadi etmenler başı çekmektedir. Ancak yoksulluk sadece ekonomik etkenlere bağlı olmamaktadır ve 1980 sonrasında yoksulluk siyasi yaklaşımlardan etkilenmiş, globalleşen dünya ile beraber toplumların ekonomik yapısında da değişiklikler meydana gelmiştir. Bunlardan en önemlisi neoliberal politikaların yoksulluğun yapısal dönüşümüne etki etmesiyle beraber yoksulluk durumunu derinleştirmiş ve çeşitli yoksulluk biçimlerine yol açmış olmasıdır (Metin, 2013: 217, aktaran Keskin, 2023: 33). Bunun yanı sıra din, etnisite, ırk ve cinsiyet esasına dayalı olarak yapılan ayrımcılıklar, geçmişten günümüze ülkeler arası savaşlar ya da iç savaşlar, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların ekonomik politikaları ve faaliyetleri, kamuda uygulanan ekonomi politikaları (vergilendirme, yeniden dağıtım, ücretlendirme, vb.) yoksulluğun sebepleri arasında sayılabilmektedir (Can, 2017: 1114). Hatta savaşlardan kaynaklı açlık ve sefaletin meydana gelmesiyle beraber yoksulluk sorunu yapılaşmış ve derinleşmiş ve yoksulluk ve ona bağlı sorunların aşılması uzun zaman almıştır.

Yoksulluğun nedenlerine bakıldığında çeşitli faktörlerin söz konusu olduğu gözlemlenmiştir;

- Gelir Dağılımı Bozukluğu

- Ücretlerin Düşüklüğü
- Bölgelerarası Farklılıklar
- Kayıt dışı İstihdam
- Kentleşme ve İç Göç (Es ve Güloğlu, 2004: 84-85).

Yoksulluğun nedenleri konusunda Es ve Güloğlu'ndan daha ayrıntılı bir açıklama yapan Zastrow'a göre (2016: 177) yoksulluğun nedenleriyle ilgili olarak şunlar sayılabilmektedir;

- Yüksek işsizlik oranı
- Sağlık sorunları
- Fiziksel engeller
- Duygusal sorunlar
- Yüksek miktarda sağlık harcamaları
- Alkolizm
- Uyuşturucu bağımlılığı
- Kalabalık aileler
- Otomasyon nedeniyle işten çıkarılma
- Mesleki beceri eksikliği
- Düşük eğitim seviyesi
- Kadının geçindirdiği çocuklu haneler
- Sabit geliri olanlar için yaşam maliyetlerine bağlı olarak gelir artışı yapılmaması
- Etnik ayrımcılık
- “Sabıkalı” ya da “deli” olarak yaftalanma
- Sınırlı iş olanakları olan bölgelerde ikamet etme
- Boşanma, terk edilme ya da eş kaybı
- Bütçe sorunları ya da kaynakların etkin kullanılamaması
- Cinsiyet Ayrımcılığı
- Suç mağduriyetine bağlı sonuçlar
- Çalışma karşıtı ahlaki değerler
- Eksik istihdam
- Düşük gelirli işler
- Zihinsel engellilik durumu

- Emeklilik

2.1.1.1. Gelir Dağılımı Bozukluğu: Gelir dağılımındaki eşitsizlikler ekonomik bir kıstas olarak karşımıza çıkmakla beraber milli gelirin ülke içerisindeki kişiler arasında dağılımını ifade etmektedir (Yücel, 2011: 5). Başka açıklamalarla beraber gelir dağılımındaki eşitsizlik daha çok Gini katsayısı ve Lorenz eğrisi ile açıklanmaya çalışılmıştır. Gini katsayısı 0 ile 1 arasında gidip gelmektedir. Gini katsayısı “0” değerine yaklaştıkça gelir dağılımının daha eşit olduğu anlaşılmaktadır fakat bunun aksine Gini katsayısı “1” değerine yaklaştıkça gelir dağılımı eşitsizliğinin arttığı sonucu çıkmaktadır. Lorenz eğrisi ise gelirin ne şekilde dağıtıldığını ifade eder. Bu iki kavramdan Gini katsayısı Lorenz eğrisine bağlı olmakta ve Lorenz eğrisindeki değişim Gini katsayısını da değiştirmektedir (DPT, 2001: 7).

2.1.1.2. Ücretlerin Düşüklüğü: Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde ekonomi daralmakta, büyüme rakamları düşmekte ve bunun sonucunda istihdam imkanları ve ücretler azalmaktadır. Bu durum insanların hayatlarında büyük bir sorun olmaktadır. Krizin ortaya çıkmış olmasının yanı sıra bu durum sosyal ve iktisadi alanda kendisini göstermektedir. Daha açıklayıcı bir ifade ile insanların emeklerinin karşılığını eksik almaları ya da hiç alamamaları durumunu ortaya çıkartmaktadır. Bu durum insanların iş bulmasını zorlaştırmakta ve para kazanamamasına neden olmaktadır (Yılmaz, 2017: 23).

2.1.1.3. Bölgelerarası Farklılıklar: Bölgesel olarak insanlar yoksulluk karşısında farklı şeylerle meşgul olmaya çalışıp yoksulluk sorununu en aza indirmeye çalışmıştır. Örneğin bazı ülkeler daha çok beslenme üzerindeki yoksulluğu araştırma konusu yaparken bazı ülkeler ise yoksulluk durumunun ülkenin dezavantajlı kesimleri yani kadın, çocuk ve genç gibi kesimleri üzerindeki olumsuz etkilerine odaklanmaktadır. Bunun yanı sıra yoksulluk bazı bölgeler için temel ve asgari ihtiyaçların karşılanamaması iken bazı bölgelerde ise fırsatlara erişimde ya da hayat kalitesinde eksikliğin veya düşüşün yaşanması durumu olarak tezahür etmektedir (Okumuş, 2010: 70).

2.1.1.4. Kayıt dışı İstihdam: Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kentleşme ve nüfus oranının artmasına bağlı olarak iş sahibi olamayan bireylerin sayısı artmaktadır. Özellikle formel sektörde iş bulamayan kesimler enformel sektöre

yoğunlaşarak burada iş bulma çabası içerisine girmektedir. Bu anlamda iş sahibi olamayan kişi sayısı arttıkça enformel sektör büyümekte yani kayıt dışı iş bulma oranı da artmaktadır (Ekin, 2000: 29).

2.1.1.5. Kentleşme ve İç Göç: Hem dünyada hem de Türkiye’de kentlerde nüfusun artması ve göç dalgalarının yaşanması, daha çok tarımda teknolojik ürünlerin kullanılması ve insan kuvvetine duyulan ihtiyacın düşmesi ya da kırsal kesimlerde kişi başına düşen toprak miktarının azalması ile tarımdan verim alınamaması sonucunda gerçekleşmektedir. Bu durum da kentlerdeki işsizlik oranını yükseltmektedir (Akad, 1982: 135, aktaran Es ve Güloğlu, 2004: 84).

2.1.2. Yoksulluk Türleri

Toplumsal yapılara, kültürlere, bölgelere ve gelişmişlik seviyelerine göre değişen yoksulluk türleri olmakla beraber ortak kabul edilen yoksulluk türleri altı temel başlık altında incelenmektedir.

2.1.2.1. Mutlak Yoksulluk: Kişilerin ya da hane halkının hayatını sürdürebilmesi için var olan temel gereksinimlerin yerine getirilememesi veya kişilerin elde ettiği gelirlerin kendilerine yetememesi veya az olması sebebiyle bireylerin asgari yaşam standartlarını karşılayamaması durumu olarak karşımıza çıkmaktadır (Yaşar ve Taşar, 2019: 121). Birleşmiş Milletler mutlak yoksulluk kavramındaki temel insani ihtiyaçlar belirteçlerini madde madde olacak şekilde açıklamıştır:

- Beslenme: Vücut Kitle Endeksi 16’nın üzerinde olmalıdır. Vücut Kitle Endeksi 16’ nın altında ise bu ciddi zayıflık olarak görülmektedir.
- Temiz içme suyu: İçme suyu sadece nehirlerden ve göletlerden gelmemeli ve yakında olmalıdır (en fazla ortalama 15 dakikalık yürüme mesafesinde olması gerekmektedir). 30 dakikayı geçmesi durumu, kalitesi veya miktarındaki eksiklik ciddi yoksunluk göstergesidir.
- Temizlik: Tuvaletler evde olmalı veya eve yakın umumi tuvaletlere erişim olmalıdır. Uzaksa veya yoksa bu bir yoksunluk göstergesidir.
- Sağlık: Kadınlar ve erkekler ciddi hastalıklarda ve kadınlar ise hamilelikte düzenli bakım ve tedavi alıyor olmalıdırlar.

- Barınma: Evlerin her odasında dört kişiden az insan olmalı, kalabalık olmamalıdır. Evlerin zemini toz, çamur veya kil olmamalıdır.
- Eğitim: Okula gitmeyen herkes okula gitmeli veya okumayı öğrenebilmelidir.
- Bilgiye Erişim: Herkes evinden gazetelere, radyolara, televizyona ulaşabilmeli, bilgisayar veya telefon kullanabilmelidir.
- Hizmetlere Erişim: Herkes topluma sunulan eğitim, sağlık, sosyal vb. hizmetlere erişebilmelidir (Gordon, 2005: 3).

2.1.2.2. Göreli Yoksulluk: Bu yoksulluk türünün tanımında ise kişinin bir topluluk içinde topluluktaki diğer bireylere oranla belli bir miktarın altında kazanç elde etmesi ya da aynı oranda tüketiminin olması sebebiyle belli bir oranın altında kalan kişi veya hane halkı göreli yoksul olarak tanımlanabilir (TÜİK, 2008: 11). Bu yoksulluk türünde toplumdaki herkesin gelir seviyesine bakılarak ölçüm yapıldığı için toplum içerisinde genel anlamda gelir açısından bir artış olsa dahi göreli yoksulların durumunda herhangi bir başkalaşım olamamaktadır. Bir nevi diğer insanlara göre bir orantısızlık mevcuttur. Göreli yoksullukta daima belli bir gelirden yoksun olan bir topluluk söz konusu iken mutlak yoksullukta ise bazen bir kişi bile muhtaç olmayabilir. İkisi arasındaki fark da buradan kaynaklanmaktadır (Bildirici, 2011: 7). Burada asıl amaç muhtaçlık sınırının belirlenmesinde zenginlik seviyesinin ölçülmesidir. Bu yoksulluk türünde yoksulluk sınırının belirlenebilmesi amacıyla toplamda elde edilen gelirin belli bir yüzdesinin yani standart %50'sinin alınarak ölçüm yapılması esastır (TÜSİAD, 2000: 978-98).

2.1.2.3. İnsani Yoksulluk: 1997 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nda (UNDP) ele alınan İnsani Gelişme Raporu'nda bu yoksulluk ile ilgili açıklamalar mevcuttur. Bu açıklamalar göreli ve mutlak yoksulluğu barındırırken bunun yanı sıra daha kapsamlı bir tanım olarak insani yoksulluğa da yer verilmiştir. Bu kavram Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilirken sadece para kaynaklı ihtiyaçların giderilmesi yanında insana yakışır bir şekilde siyasal, sosyal, ekonomik veya kültürel açıdan diğer fırsatlara erişimi de kapsamaktadır. Daha genel bir anlamıyla bireylerin hayatlarının sadece paradan ibaret olmadığı, paranın yanında bu durumları etkileyen diğer alanlardaki istek ve ihtiyaçların da karşılanması anlamına gelir, karşılanamaması halinde ya da bu alanlardaki tatminsizlik durumunda insani

yoksulluk söz konusu olmaktadır (İncedal, 2013: 22). Birçok açıdan kişinin diğer alanlarda belli bir doyuma ulaşamaması halinde yaşadığı yoksulluk olarak da açıklanabilir. Çünkü para sıkıntısından kaynaklı olarak bireylerin farklı alanlara ve hizmetlere de ulaşamaması bu bireylerin yoksulluk durumunu derinleştirmektedir.

Bu yoksulluk türünde ana-çocuk sağlığının yetersizliği, okur-yazarlık, yaşam süresinin kısalığı, beslenme koşullarının yetersizliği ve tedavisi mümkün olan bazı hastalıklara yakalanma durumları insancıl kabiliyetleri kısıtlayarak yoksulluğun insani niteliğini ortaya çıkartmaktadır (Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009: 11).

2.1.2.4. Kırsal ve Kentsel Yoksulluk: Kırsal yoksulluk, kırsalda meydana gelen eğitim ve sağlık alanındaki sorunlar, hijyenik su temininin zor olması, altyapıda meydana gelen sıkıntılar, iletişim ve ulaşım hizmetlerinde yaşanan aksaklıklar kırsal yoksulluk olarak tanımlanabilir (Öztornacı ve Veziroğlu, 2012: 292). Kırsalda yaşanan bu tarz durumlar insanları kentlerde yaşamaya itmekte ve kent yaşamını daha cazip hale getirmektedir. Kırsal yoksulluğun daha görünür hale gelmesine neden olan etmenleri şu şekilde sıralayabiliriz;

-Siyasi istikrarsızlıklar

-Kırsal alandaki ikilikler

-Kötü yönetim

-Kırsal kesimi dışlayan iktisadi ve sosyal politikalar (Kocatepe, 2011: 22).

Bu nedenlerden dolayı özellikle küreselleşen dünya ile beraber kentlere yönelik göç gittikçe artmaya başlamıştır.

Kentsel yoksulluk ise daha çok küreselleşmeyle beraber kentlerde yapılan değişimler ve olanakların artmasıyla başlayan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk etapta kırsal alanda istihdam oranının az olması ve geçimin sağlanamaması sebeplerinden dolayı kente yaşanan göçün artması ve yoğunlaşması sebep olarak sayılsa da sonraları bu yoksulluk türü kentte tutunamayan kişileri, ekonomik anlamda geçimini sağlayamayan bireyleri içine almış ve kent yoksulluğunu ortaya çıkarmıştır. Kentsel yoksulluğu en iyi tanımlayan durum ise gecekondulaşmanın ve sokak çocuklarının, evsizlerin ve kentin çeperlerinde iktisadi ve sosyal erişilebilirlikten yoksun olan nüfusun ve yetersiz gelirden kaynaklı kentsel yoksulların oranının artması olmuştur (Işık, 2007: 6). Kentsel yoksullukta yetersiz gelir ön plana

çıkmıştır. Yeterli bir gelire sahip olamayan kişi veya aileler boşluğa düşerek şehir yaşamına tutunamamaktadır.

2.1.2.5. Subjektif ve Objektif Yoksulluk: Yoksulluk türlerinden subjektif yoksulluk kişilerin belli yaşam ölçütlerine göre yaşayabilmeleri adına bireylerin öznel bir ruh hali içerisine girerek kendi fikirlerine göre belirledikleri muhtaçlık durumu olarak açıklanabilir. Bu kavram ilk olarak Goedhart vd. tarafından açıklanmış olup öznel yoksulluk durumu olarak ele alınmıştır. Subjektif yoksulluk ölçülebilmesi amacıyla elde edilen gelir ile bireyin elde etmek istediği gelir arasında karşılaştırma yapılması esastır. Subjektif yoksulluğun sınırının bulunabilmesi amacıyla Likert Tipi ölçekler kullanılarak oranlama yapılmaktadır (Öksüz Narinç, 2022: 78). Bireyler bu yoksullukta kendilerini diğer insanlara göre kıyaslayarak yoksul olma durumlarını ölçmektedir. Arzu ettikleri bir gelir vardır ve ona ulaşmaya çalışmaktadırlar. Yani bu yoksulluk bireylerin kendi beklenti ve algılarına göre oluşan yoksulluk olarak da tanımlanabilir.

Sen'in (1976) araştırmalarında yoksulluk kıstasları iki aşama olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk kıstas çok az bir gelire sahip yoksul kesimin ortaya çıkarılması, yoksul özelliklerinin belli ölçütlere göre topluma yansıtılmasıdır. Başka bir deyişle iki şekilde yoksulluğun tanımını yapmaktadır. Objektif yoksulluğa göre kişilerin temel gereksinimlerini yerine getirememesi, fırsatlara erişimde sıkıntı yaşaması sebebiyle yoksulluk sınırı altında kalan kişiler veya aileler objektif yoksul sayılmaktadır. Objektif yoksulluğun bakış açısı görelî ve mutlak yoksulluk kavramları üzerinden ilerlemektedir. Mutlak yoksulluk temel ihtiyaçların karşılanamaması durumu ve Dünya Bankası'na göre günlük 1\$'ın altında kalma iken görelî yoksulluk ise kişinin gelir toplamının toplumdaki gelirin altında kalması durumu olarak da göze çarpmaktadır.

Bu anlamda objektif yoksulluk bir nevi mutlak yoksulluk ile görelî yoksulluğun toplamı olarak da değerlendirilebilir.

2.1.2.6. Geçici ve Kronik Yoksulluk: Geçici yoksulluk durumu elde edilen toplam gelirin hayatın bazı dönemlerinde azalma göstermesi ya da artışa geçmesi daha doğrusu belli bir süreliğine gelir konusunda dalgalanmanın yaşanması durumunu ifade etmektedir. Kronik yoksulluk ise bireylerin tamamıyla hayatında yer edinen yoksulluk durumunun süregelen bir hal alması ve kalıcı olmasıdır. Kronik yoksulluk

daha çok ekonomik dalgalanmaların sürekli olduğu gelişmekte olan ülkelerde yaygın olarak görölmektedir (Savcı Koroğlu, 2022: 103).

2.1.3. Kadın Yoksulluğu

Yoksullukla ilgili önceki tanımlarda da belirtildiği üzere yoksulluk, genel ve en kabul görmüş haliyle temel gereksinimleri karşılayamama ve belli bir gelirden yoksun olma halidir. Bu tez çalışmasında ele alınan konu ise bilhassa literatürde kadın yoksulluğu ve yoksulluğun kadınlaşması (*feminization of poverty*) olarak adlandırılan olguyla yakından alakalıdır. Küreselleşmeyle beraber kadın yoksulluğu kavramı ortaya çıkmış olup araştırmacılar tarafından daha sık konu edinilmeye başlanmıştır. Yoksulluk göstergesi olarak kullanılan veriler bakımından kadınların erkeklere oranla daha yoksul olduğu gerçeği hem dünyada hem de Türkiye’de kabul edilmiş bir olgu olarak bulunmaktadır. Zira mülkiyet sahipliği, işgücüne ve istihdama erişim/katılım, gelir düzeyi, eğitime erişim, ücretler ve terfiler gibi ekonomik göstergelerin hepsinde kadınların dezavantajlı konumda olduğu gerçeği istatistik anlamda da izahtan vareste bir gerçek olarak ortada durmaktadır. Bu sebeple cinsiyete dayalı yoksulluk ortaya çıkmıştır. Kadın yoksulluğu çok farklı mahiyetlerde görünür olabilen bir kavram olarak değerlendirilmekte ve farklı zamanlarda başka şekillerle beraber etkisini göstermektedir. Ailelerde cinsiyet rolleri açısından eşit olmayan bir dağılımın olması, gelenek ve göreneklerden kaynaklı kadın ve erkekler arasında ortaya çıkan yapısal eşitsizlikler, istihdam konularında ciddi sıkıntılar yaşanması ve istihdama girememeleri, siyasi, özel veya kamu alanlarının eşit bir şekilde iş gücü alımının olmaması gibi durumlarla beraber yoksulluğun kadınların hayatında büyük bir yer kaplamaya başlaması ile kadın yoksulluğu daha da görünür hale gelmeye başlamıştır (Bradshaw ve Linneker, 2003: 6).

Yoksul olma durumu sadece kadınlarla ilgili bir durum olmamakla beraber erkekleri de içine almaktadır. Fakat her iki cinsiyetin yoksulluktan etkilenme durumu farklıdır. Kadın yoksulluğunun siyasete yansması sebebiyle 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı’nda da (1995) “Yoksulluğun Kadınlaşması” kavramı yer bulmuştur. Bu kavramın ilk kez kullanıldığı yer olan Birleşik Devletler’in bu kavramı kullanma nedeni ise özellikle kadının tek ebeveyn olduğu tek ebeveynli ailelerin ya da kimsesi olmayan yalnız kadınların toplumdaki diğer kişilere oranla muhtaçlık oranının daha yüksek olduğu gerçeğidir. Değişen ve küreselleşen yaşamla

beraber boşanma oranlarının artması, tek ebeveynli ailelerin çoğalması, temel aile kökeninin değişikliğe uğraması, evlilik dışı birlikteliklerin artması sonucunda çocukların doğması ve bu kişilerin bu çocukların sorumluluklarını yürütmeye çalışması gibi nedenler kadın yoksulluğunu en iyi tanımlayan faktörlerdir (McLanahan ve Kelly, 1999, aktaran Şener, 2012: 54-55). Genel anlamıyla kadınların istihdam piyasasına girememesi, eşlerin belli sebeplerden ötürü birbirlerinden ayrılmaları ya da ayrı kalmaları, kadın emeğinin işgücü piyasasında değersizleştirilmesi ve eşit ücret alamaması, kadınların ekonomik kaynaklara, kamu hizmetlerine ve eğitime eşitsiz erişimi, var olan çocuklara ya da aileye sadece kadınların bakım vermeye çalışması kadını hem tüketmekte hem de onun yoksullaşma düzeyini artırmaktadır (Ünlütürk-Ulutaş, 2009: 37).

2.1.4. Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele

Türkiye’de yoksulluğun özellikle de kadın yoksulluğunun etkileri derinleşmekle beraber yoksulluk sorunu devam etmektedir. Yoksulluğun derinleşmesi ve etkilerini artırmasıyla beraber ilk olarak 24 Ocak 1980 kararlarıyla yeniden inşa edilen ekonomik yapı içerisinde yoksulluk konusuna önem verilerek bu durumla başa çıkılmaya çalışılmıştır. Bununla beraber bu amaçla 1986 yılında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu oluşturulmuştur. Hemen ardından yoksul kesimlerin sağlık hizmetlerine erişimi için 1992 yılında Yeşil Kart uygulaması yürürlüğe konulmuştur. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) zaman içerisinde değişerek ve gelişerek 2004 tarihinde 5263 sayılı yasa ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü’ne evrilmiştir. Uygulanan bu yardımlar daha çok Valilik ve Kaymakamlıklara bağlı olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) tarafından sürdürülmektedir. Bu anlamda yoksul kabul edilen birçok aile veya kişiye barınma, eğitim, sağlık, giyim, gıda ve yakacak gibi başlıklar altında kısacası bir insanın hayatını idame ettirebilmesi amacıyla gerekli olan alanlarda yardım desteği yapılmıştır. İlerleyen zamanlarda 14.09.2001 tarihinde Dünya Bankası ve Türkiye arasında Şartlı Nakit Transfer Programı (ŞNTP) ile yoksulluk minimum düzeye indirilmeye çalışılmış ve Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP) ile oluşabilecek krizler en aza indirilmeye çalışılmıştır (Fırat, 2013: 200-201).

Sosyal Riski Azaltma Projesi temel olarak şunları amaçlamıştır;

- Meydana gelebilecek krizlerin yoksul kesimlerdeki tesirini minimum düzeye indirmek,
- Muhtaç kesimlere yönelik hizmet vermeyi planlayan oluşumların imkânlarını artırmak,
- Eğitim ve sağlık hizmetlerinin daha iyi olabilmesi amacıyla yoksul kesimin yüzde altısını temel alan bir yardım ağının oluşturulması
- Muhtaç kesimlerin istihdamdan yararlandırılarak gelir elde etmesi ve kısa ya da uzun vadede Türkiye’de yoksulluğun yok edilmeye çalışılması hedef olarak belirlenmiştir (Bahadır ve Daşlı, 2010: 501).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), genel ve özel alan olarak yoksullukla ilgilenmekte ve buna dair incelemeler ile çalışmalarda bulunmaktadır. TÜİK 2022 yılı Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistikleri açıklamasına göre göreceli yoksulluk oranı %14,4 olarak artmış, oran açısından en yoksul aileler tek başına yaşayan haneler olmuş olup okur-yazar olmayan ya da belli bir üniversiteden mezun olan bireylerin de yoksulluk oranı artmıştır. Bunun yanı sıra maddi ve sosyal yoksulluk oranı da bir önceki yıla göre artarak %16,6 olmuştur. Süreli yoksulluk durumu da artış göstererek %14,0 olmuş, yoksulluk ve sosyal dışlanma riski bulunan bireylerin de sayısı artarak %32,6 olmuştur (TÜİK, 2023).

Yoksulluğun Türkiye gündemine girdiği ve bu konunun önem kazanmaya başladığı dönemler olarak daha çok 1990’lı yıllar öne çıkmaktadır. Bu dönemde Türkiye ekonomisinin neoliberal biçimde yeniden yapılanması, meydana gelen ekonomik krizler, kentle yönelen yoğun ve zorunlu göçler, bölgeler arası var olan farklılıklar ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ile Türkiye’de meydana gelen doğal afetler ve gelişen farklı olaylar yoksulluk konusuna farklı bir görünürlük kazandırarak öne çıkarmıştır. Buna karşılık hükümetler tarafından da bu sorunu ve sonuçlarını en aza indirme ve hafifletme çabası içerisine girilmiştir. Türkiye özellikle bu dönemlerde yoksulluğu ortadan kaldırmaya çalışmıştır. O dönemin kalkınma planlarından Yedinci ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda yoksulluğun giderilmesi ve gelir dağılımının düzenlenmesi gibi başlıca konular önemli yer tutmaktadır. Daha sonrasında oluşturulmuş olan Dokuzuncu Kalkınma Planı ile yine yoksullukla mücadele başlığı varlığını sürdürmüş, gelir eşitsizliği ve yoksulluk alanında çeşitli alternatif yaklaşımlar sergilenmiş ve insanların yoksulluk alanındaki

dışlanmışlıkları giderilmeye çalışılmıştır (Şengür ve Taban, 2012: 67). Türkiye’de özellikle yoksulluk sorunundan etkilenen kesimlere yönelik mikrokredi uygulaması gibi projeler yapılmıştır. Bu uygulama ile birlikte, henüz bir işi olmayan ama iş kurmak isteyen yoksul kesimlerin iş edinmesini sağlamak, mikro girişimciliği, kadın ve genç girişimciliğini desteklemek, yoksul kesimin üzerindeki baskının azalmasını sağlamak ana hedef olmuştur. Mikro kredi dezavantajlı konumda olan kadınlar ile gençlere hitap eden bir uygulama olup, bu kişiler için girişimde bulunma konusunda kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir. Bu uygulamada belli bir geri ödeme süresi ile düşük faiz oranı bireylerin mikro krediden faydalanmasını sağlamıştır (Kalaycı ve Sarıca, 2010: 398).

Türkiye’de 1980 sonrasında yoksulluk sorununun derinleşmesiyle beraber farklı sınıflar ortaya çıkmış ve hepsi inceleme alanına dâhil edilerek çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalardan örnek verecek olursak ilk olarak Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın 1992 yılında yayınlamış olduğu Küresel İnsani Gelişme Raporu’ndan bahsedilebilir. Bu raporda her sene yoksulluk konusu işlenerek verilere dönüştürülmektedir. Başka bir çalışma da Dünya Bankası tarafından ele alınan “Türkiye: Ekonomik Reformlar, Yaşam Standartları ve Sosyal Refah 2000” isimli çalışmalardır. Dünya Kalkınma Raporu da yoksulluğu konu edinerek Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları anketiyle günde 1 ve 2 \$ altında kalan bireylerin yoksulluk durumuyla ilgili incelemelere yer vermiştir. Türkiye’de çalışma alanına konu edinen ve “Türkiye: Krizlerden Sonra Yoksulluk ve Yoksullukla Başetme, 2003” isimli rapor ile yoksulluğun farklı yönleri de inceleme alanına dâhil edilmiş ve yoksulluğun önemli bir boyut ile karşımıza çıktığı gözlemlenmiştir (Atatanır, 2016: 78).

Özsoy’a göre (2019:43) yoksullukla mücadelede bir ülkede uygulanan sosyal politikalar etkili olmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde bu politikaların uygulanabilir olabilmesi için belli kıstaslar ortaya konulmuştur:

- “Ulaşılabilirlik (Fırsatlara açıklık ve eşit erişim ilkesinin sağlanması)
- Güçlendirme ve Haysiyet (Kişinin kendine olan güveni, kontrol ve kendi kaderini tayin etme hissine dayanılarak gerekli motivasyon ve öz-yeterliğinin geliştirilmesi ilkesi)
- Eşitlik (Eşit uygulamalar ve eşit fırsatlar oluşturulması ilkesi)

- Kapsamlılık (Sosyal Politika ve refah konusunda kapsamlı ve bütünsel bir yaklaşım).”

2.1.5. Yoksulluk ve Sosyal Hizmet

Sosyal hizmetin odak noktası birey ve bireyin içinde bulunduğu sosyal çevresidir. Bireyin çevresi kişisel fonksiyonlarını da etkilemektedir. Bireyler sosyal, ekonomik, dinsel vb. birçok açıdan çevresine hem etki eder hem de çevresinden etkilenir. Özellikle bir bireyin çevresinin değişmesi hem fiziksel hem de bilişsel olarak kişide değişim meydana gelmesini sağlamaktadır. Sosyal hizmetin faaliyet alanı da büyüklüğüne göre mikro, makro ve mezzo düzey olarak değişim göstermektedir. Mikro düzey daha çok bireyin kendisi ve yakınındaki çevresi üzerinde durmaktadır. Makro düzeyde de daha çok kişilerarası ilişkiler önem arz etmektedir. Burada topluluklar, gruplar ve meydana gelen ilişkiler ön plana çıkar. Mezzo düzeyde ise bireyin ne çok yakın ilişki kurduğu ne de çok uzak olduğu ilişkiler söz konusudur. Genel anlamda ortada kalan, kişinin nadir iletişim kurduğu ancak etkilendiği alan olarak karşımıza çıkar (Sheafor ve Horejsi, 2016: 27-28). Toplumda dezavantajlı konumda bulunan kırılgan ve hassas grupların olması sebebiyle sosyal çalışmacılar ekonomik ve sosyal adaleti sağlamak için belli çalışmalar yürütmeye başlamışlardır. Bu bağlamda gelirin veya kaynakların adil dağılımının sağlanması hususu da sosyal çalışmacılar öncelikli amaçları arasında yer almaktadır (Boyle vd., 2006: 69, aktaran Çetin, 2015: 153).

Taşagal’a göre (2022: 44-45) her ne sebeple olursa olsun odağında insan olan her yaklaşım, bireylerin hayatlarını kolaylaştırmak, gerektiğinde kaynaklara erişimlerinde yardımcı olmak, güçlenmelerine yardımcı olarak kendi kendilerine yetebilmelerini sağlamak ve kendilerinin farkında olmalarını sağlamaya yardımcı olmakla yükümlüdür. Oysa insanların temel düzeyde ihtiyaçlarının karşılanması bireylere bırakılmadan yerine getirilmesi gerektiğinden hak kelimesi, yükümlülüğü ortaya çıkartmıştır. İşte burada sosyal hizmetin üstlendiği görev gereksinim ve hak ayrımıdır. Sosyal hizmet sosyal adalete yakın olabilmek amacıyla kaynakların eşit dağılımını istemekte ve bireylerin haklarına ulaşabilir olmasını istemektedir. Sosyal adalet bazen tam anlamıyla dış etmenlerden kaynaklı sağlanamayabilmektedir. İşte bu sebeple sosyal hizmet insanca bir hayat için uğraş göstermekte ve bireylerin hak savunuculuğunu yapmaktadır.

Sosyal hizmetler insan haklarıyla yakından ilişkilidir. Sosyal hizmetlerin ve sosyal hizmetlere bağılı olarak oluşturulan kurum ve kuruluşların belli hedefleri olmakta ve belli bir kesimin haklarını koruma ve kaynaklarla buluşmalarının gerekliliğı ön plana çıktığından dolayı sosyal hizmetin de bir ihtiyaç olduğu anlaşılmıştır. Sosyal hizmet kadın, yaşlı, engelli, çocuk vb. alanlarda faaliyet göstermekle beraber yoksul kesimlerin de koruma ihtiyacını gözetmiş, minimum standartlarda bir hayatlarının olmasını sağlamaya çalışmış olup haklarının farkında olarak haklarını kullanmaları için çalışmıştır. Kuçuradi'ye göre sosyal hizmetler kişilerin haklarının korunması amacıyla devlet destekli hizmetler olarak karşımıza çıkar. Shue'da ise kendi hakkını koruyamayan kişilerin bu haklarının korunmasında toplumun sunduğı hizmetler olarak görülür. Bununla beraber sosyal hizmet birçok alanla birlikte insan haklarını korumaya almış, yoksulluğı artıran piyasa karşısında yoksullukla mücadelenin kamu tarafından yürütölmesini istemiştir (Şahin Taşğın, 2017: 238-240). Sosyal hizmet, yoksullara yani belli şeylerden mahrum kalmış bireylere yönelik hizmet verirken bunun yanı sıra geniş kesimlere de hizmet sunmaktadır. Bireylerin ve kısacası toplumda bulunan herkesin iyilik halini sağlamaya çalışmakta, kişinin sosyalleşmesi için adım atmakta, yoksulluk sorununun nereden kaynaklandığını bulmaya çalışarak onu tamamiyle ortadan kaldırmaya çalışmakta, kaldıramadığında ise yoksulluğun etkisini azaltmaya çalışmakta ve bunu da insan haklarını koruyucu bir şekilde gerçekleştirmektedir (Kesgin, 2013: 44-45).

Danış'a göre (2007: 52) bir ülkenin gelişmesine ve iyileşmesine yardımcı olan sosyal politikalar ile sosyal hizmetler birbiri ile temas halindedir. Sosyal politikanın hedefleri olan sosyal adalet, sosyal içirme, sosyal gelişme vb. durumlar sosyal hizmetin hedefleri arasında da yer almaktadır. Fakat sosyal hizmet, sosyal adalete nispeten istihdama erişememe, yoksulluk, muhtaçlık, dışlanma ve ayrımcılık gibi konularda sorunları çözmeye çalışmaktayken sosyal adalet daha çok bu sıkıntıların giderilmesi amacıyla plan ve program yapmaktadır. Bir nevi sosyal hizmet ve sosyal yardımlar birbirinin tamamlayıcısı konumunda bulunmaktadır. Dünyanın geneline bakılacak olursa gelir dağılımı konusunda büyük bir eşitsizlik bulunmakta ve nüfusun geniş bir kısmı yoksul olarak değerlendirilmekte ve yoksullukla mücadele etmektedir. Meydana gelen bu adaletsiz ve eşit olmayan gelir dağılımı herhangi bir gelirden yoksun olan ya da geçimini sağlayamayan bireyler üzerinde psikolojik ve psikiyatrik sıkıntılara sebebiyet vermekte, stres yaratarak

depresyonu oluşturmakta ve kaygı problemlerine neden olmaktadır. İşte burada sosyal hizmet devreye girerek sosyal çalışmacılar, oluşan bu depresyon ve kaygıyı sosyal hizmet müdahaleleri ile azaltmaya çalışarak bireylerin rahatlamasına yardımcı olmaktadır (Turgut, 2017: 12). Sosyal alışmacılar bu tarz durumlarda arabuluculuk rolünü üstlenerek bireylerin ihtiyaç duyduğu hizmetlere ulaşabilmeleri amacıyla onları kaynaklara yönlendirmeye çalışmaktadır.

2.2. Sosyal Yardımlar

Sosyal yardım kelimesinin kökeni esasında sosyal ve yardım kelimelerinin birleşmesiyle elde edilmiştir. Sosyal kelimesi Fransızca ve İngilizce olarak “*social*” olarak kullanılmış olup bu kelime cana yakınlık, dostluk ve yoldaşlık anlamına gelmektedir. Fransızca sözcük Latince aynı anlama gelen *socialis* sözcüğünden alıntıdır. Bu sözcük Latince de *socius* yani yoldaş, müttefik anlamlarına gelmektedir. *Socius* kelimesinin arkasına *alis* sözcüğünün eklenmesiyle *socialis* ortaya çıkmıştır (TDK, 2024). Yardım kelimesi ise eski Fransızca da *assister* kelimesine karşılık olarak gelmekte ve bazı girişimlerde yardım etmek, destek olmak anlamlarına gelirken Latince de *assistere* kelimesine karşılık gelmekte ve yanında durmak, yardım etmek, katılmak, beklemek anlamlarına gelmektedir. İngilizce de ise *assist* olarak kullanılmaktadır (TDK, 2024). Sosyal yardım, çeşitli sebeplerden ötürü bir şeylerden yoksun olan ve ihtiyaçlarını gideremeyen yoksul bireylere devletin ayırmış olduğu bir bütçeden ihtiyaçlarının giderilmesini sağlayan ve karşılık beklenilmeden yapılan ayni ve nakdi yardımlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Korkat, 2013: 35). Sosyal yardım kavramı yeni olmamakla beraber geçmişten günümüze tarihin her döneminde toplumlar, kendi içlerindeki muhtaç ve yoksul kesimin yardımına koşmuş ve ihtiyaçlarını karşılıksız olarak gidermeye çalışmıştır.

Yoksullukla mücadele anlamında ilk etapta bir ülkenin uygulamış olduğu sosyal politikalar etkili olmaktadır. Sosyal politikanın uygulayıcısı olarak devletin sosyal yardımları ön plana çıkmaktadır. Sosyal yardımlar, bir ülke veya toplum içerisinde belli fırsatlara erişmekte zorluk yaşayan, hor grlen, dışlanan, bir şeylerden yoksun olan yoksul, engelli vb. gibi birey veya ailelere yapılan yardım uygulamalarıdır. Birçok toplumda sosyal yardımlar yoksullukla mücadele konusunda önemli bir işlerlik kazanmış ve bu durumun yapılan çalışmalara da konu edildiği görülmüştür. Bu sosyal yardımlar toplumdan topluma ve uyguladıkları politikalara

bağlı olarak değişmekte ve bireyler üzerindeki etkisi farklılaşmaktadır. Sosyal yardım uygulamalarının olumlu etkilerinin yanı sıra olumsuz etkileri de göze çarpmaktadır. Bunlar sosyal yardım alan bireyleri ya da aileleri tembelliğe itmekte ve bu kişileri sosyal yardımlara alıştırarak pasif bir birey haline getirmektedir. Bu yönüyle sosyal yardımlar eleştirilere konu edilmiş ve olumsuz bir durum olarak değerlendirilmiştir (Alcock, 1997: 9, aktaran Gitmez ve Bakan, 2020: 68).

Bu bölümde sosyal yardımların amaçları, ne olduğu, hangi alanlarda ve hangi durumlarda kullanıldığı, özellikle Türkiye’de sosyal yardımların geçmişteki ve şimdiki uygulamaları açıklanmaya çalışılacaktır.

2.2.1. Sosyal Yardımların Tanımı ve Kapsamı

Yoksulluk alanında sosyal yardımlar büyük bir rol oynamış olup yoksulluğu gidermeye çalışmıştır. Yoksulluk kavramında olduğu gibi tek bir sosyal yardım tanımı bulunmamaktadır.

Devlet Planlama Teşkilatı’nın tanımına göre (DPT, 2001: 51) sosyal yardımlar, geçinme konusunda sıkıntı yaşayan ve dışlanma ihtimali ile karşı karşıya kalan bireylere, herhangi bir gelirden yoksun olan kişilere veya çeşitli sebeplerden ötürü fırsatlara erişimde diğer insanlara göre zorluk çeken kişilere kamu ya da sivil toplum kuruluşlarınca belli şartların sağlanması ile kontrollü yapılan ve bu bireylerin kendilerine yetebilmelerini sağlayabilmek amacıyla yapılan ayni ve nakdi yardımlar olarak değerlendirilmektedir.

Dünya Bankası’na göre sosyal yardım, yoksullara yönelik hedefler belirlemek, güvenlik ağları oluşturmak ve bu güvenlik ağlarının yoksullar üzerindeki etkisini görmek ile gelir testi üzerinde durarak düşük gelirli ailelerin eğitim, sağlık ihtiyaçlarını gidermek, işsizlere yönelik istihdam koşulları sağlamak ve toplumda çalışan fakat kendi geçimlerini sağlayamayanlara yönelik yardım ve tüketim uygulamalarını içeren kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Ringold ve Kasek, 2007:1). Güloğlu’na göre (2000: 223), bu yardım, emekliliğe ayrılan bireylere ödenen karşılıksız sosyal yardım zammı olarak ifade edilmektedir.

Sosyal yardımın tanımı olarak Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sosyal yardımları 4 temel madde olarak ele almıştır (Macpherson, 1987: 7, aktaran Göksu, 2023: 50).

- Sosyal yardım, düşük gelirli bireylere verilir.
- Sosyal yardım toplumda minimum ihtiyaçların yerine getirilmesinde yeterli ve etkilidir.
- Sosyal yardımlar toplumlarda zorunlu olarak yerine getirilmesi gereken yardımlar olduğu için bireyler etiketlenmez ve hayırseverlik olarak görülmez.
- Bu yardımın gelirleri yardım esasına ve bağışlara dayanmayıp toplumsal vergilerden alınarak insanlara sosyal yardım olarak dönmelidir.

Sosyal yardım kavramı farklı kişiler tarafından farklı bir şekilde yorumlanmış olup sosyal yardım kavramı farklı unsurlar içermektedir. Bu unsurlardan bazıları da Yılmaz ve ark. (2018) tarafından şu şekilde açıklanmıştır;

- Sosyal yardım diğer alanlardan yararlanmakla birlikte bu alanda sürdürülebilirlik önem arz etmektedir.
- Sosyal yardımda bulunan kişi ve kurumlar sosyal yardımdan faydalanan kişilerden herhangi eylemlerde bulunmalarını isteme düşüncesini barındırsa da sosyal yardımlar karşılıksızdır ve herhangi bir ilavede bulunması gerekmemektedir.
- Sosyal güvenliğin hedeflerine ulaşabilmesi amacıyla sosyal yardımlar bu hedeflerin bütünleyicisi olarak görülmektedir.
- Sosyal yardımların kapsamı değişmekle beraber ayni ve nakdi yardımlar olarak yapılabilirken sağlık, eğitim, iş bulma gibi alanlarda da etkisini gösterebilmektedir. Bir nevi sosyal gelir ya da sosyal destek olarak anılabilir. Bu açıdan sosyal hizmet alanıyla amaç açısından benzerlik göstermektedir.
- Sosyal yardımların kesin bir çizgisinin bulunmamasıyla beraber var olan ihtiyaca binaen yerine getirilmektedir.

Sosyal yardım kapsam olarak çok geniş bir yelpazede yer almaktadır. Howell'e göre (2001: 18) sosyal yardımların asıl hedefi yoksulluğu yok ederek refaha ulaşmaya çalışmaktır. Yoksul bireyleri ve sigortadan faydalanamayan bireyleri korumayı amaçlamaktadır. Uzun soluklu planlamalar yaparak iyileşmeyi ve büyümeyi teşvik etmeye çalışmaktadır. Howell'a göre sosyal yardım çeşitli müdahaleler içermektedir:

- Engelli bireyler, madde bağımlıları, çocuk ve gençler, kadınlar, yaşlılar gibi toplumun en dezavantajlı kesimlerine yönelik toplumsal refahı sağlamaya yönelik sosyal hizmetleri içermektedir,
- Dezavantajlı bireylere ayni ve nakdi yardımlarda bulunmak,
- Toplumun ya da daha özel anlamıyla bireylerin kendilerine yetemediği durumlarda devlet desteklemelerinin yapılması,
- Yoksul veya dezavantajlı bireylere yönelik olası bir tehdiye karşılık önlemler alınarak oluşabilecek riskler hafifletilmeye çalışılmalı ve bu bireylere yönelik fırsatlara erişim sağlanmaya çalışılmalıdır.

Sosyal yardımların olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkileri de mevcuttur. Olumsuz olarak değerlendirilebilecek bir durum olarak maddi açıdan bir şeylerden yoksun olan bireylerin sosyal yardımları resmi bir şekilde hak edebilmesi için kendilerini resmi merciler önünde yardıma muhtaç bireyler olarak göstermeleri veya kanıtlamaları gerekmektedir. Bu durum yoksul olan birey üzerinde damgalama ya da etiketlenmeye sebebiyet vermektedir. Sosyal yardım veren bu kurumlara olan bağımlılık bireylerde psikolojik zedelenmeye ve olumsuz başka psikolojik sorunlara neden olabilmektedir (Taşçı, 2008).

Bozbek'e göre (2009: 36), sosyal yardımların uygulanma biçimleri ülkeden ülkeye değişiklik göstermesiyle birlikte dünya çapında genel olarak kabul edilen üç tane sosyal yardım çeşidi ön plana çıkmıştır;

- Genel yardımlar: Belli bir gelire sahip olamayan bireylerin herhangi bir durumuna bakılmaksızın herkese verilen yardımlardır.
- Kategorik yardımlar: Belli bir gelire sahip olamayan kişilerin kendilerine has durumundan kaynaklı verilen yardımlardır.
- Şartlı ve parasal olmayan yardımlar: Nakdi olarak karşılanmayan ancak bireylerin karşılaştıkları durumlar karşısında kişilerin yoksunluğunu gideren yardımlar ya da belli bir şarta bağlı olarak sunulan yardımlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.2. Sosyal Yardımların Tarihsel Gelişimi

Sosyal yardımlar modern anlamda ilk olarak İngiltere'de 1601 Yoksullara Yardım Yasası ile ortaya çıkmış olup Batı toplumlarını derinden etkileyen 1929

Ekonomik Krizi, I. ve II. Dünya savaşları gibi olaylar sonucunda 20. yüzyılda sosyal refah devletinin gerekliliği anlaşılmış bu sebeple asgari düzeyde bir gelirin elde edilmesi, bireylerin karşılaşılabileceği risklerin giderilmesini sağlamak, yaşlılık ve işsizlik gibi durumlarda sosyal hizmetin etkin kullanımını sağlamak ve piyasadan kaynaklı sorunların giderilmesi amacıyla refah devleti bu sorunların giderici bir unsur olarak yer edinmiştir (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 13-17, aktaran Yay, 2015: 19-20). Yirminci yüzyıl öncesinde yoksullukla ilgili yapılan yardımlar “*Parish*” adı verilen kişilere bırakılmakta ve bu kişiler kendi bölgesinde yoksullar adına vergi toplamaktaydı. 1601 Yoksullara Yardım Yasası esasında iki farklı uygulama ile işlemekteydi. Buna göre çalışamayan ve yoksul olan kişilere yardım verilmesi uygun görülürken yoksul ama çalışabilecek kapasitede olan bireylerin (*disable-bodied poor*) çalışmasını öngörmekteydi. Ortaya çıkarılmış olan bu iki durum eleştirilere konu olmuştu. Bu durum yoksul olup çalışamayan bireyler esas yoksullar olarak adlandırılmış ancak çalışabilir olup da yoksul olan bireyler ise tembel kişiler olarak görülmüştür. Toplanan vergilerle beraber *parish* adı verilen yöneticiler ise yoksullara yardım etmekle mükellef iken çalışabilir durumda olan yoksullara ise iş bulma gibi seçenekleriyle yoksulluğu gidermeye çalışmışlardır (Kovancı, 2003: 257-258). Bu yasa ile asıl amaç fiziksel açıdan herhangi bir sıkıntısı bulunmayan kişilerin çalışarak topluma yararlı olmasını sağlayarak tembelliği önlemek olup tamamıyla yoksul olan ve çalışacak durumda olamayanlara ise bu yasa yardım sağlamaktaydı. Fakat bu yasa küreselleşmeyle beraber artan göç, iktisadi hareketlilik gibi nedenlerden kaynaklı eleştirilere maruz kalmış, Liberal Muhafazakârlar tarafından sert bir şekilde eleştirilmiştir. Bu sebeple 1601 Yoksullar Yasası 1834 yılında çıkarılan yasa ile yürürlükten kaldırılmıştır (Kesgin, 2013: 57). İngiltere’de 1662 İskân Yasası ile bireyler bağlı bulundukları kilisenin alanı ile sınırlıydı. Buna göre bireylerin yer değiştirmesi belli kurallar dâhilinde gerçekleşiyordu ancak bu yöntem çok zor bir şekilde meydana geliyordu. Fakat var olan bu katı kurallar 1795 senesinde çözülmeye başladı. Kiliseye bağlı olma durumu ortadan kaldırılarak çalışanlar/işçiler istedikleri yerlere gitmeye ve bulundukları yer ile başka yerler arasında yer değiştirmeye başladılar (Polanyi, 2021: 126). Daha sonrasında ortaya çıkarılan 1782 Gilbert Yasası ile çalışamayacak olan yoksullardan ziyade çalışabilir durumda olup da yoksul olan bireylere bile ayni ve nakdi yardım yapılmasına olanak sağlanmıştır. Bu yasanın temel amacı doğrultusunda yoksul bireyler için çalışma evleri (*Workhouses*) oluşturulmuş ve yoksul bireylerin özellikle de çocuk ve engelli

bireylerin çalışmalarına olanak sağlanmıştır (Rasalvallon, 2004: 120, aktaran Kesgin, 2013:59).

Speenhamland Yasası ya da Yardım Sistemi üzerinde duran Karl Polanyi'ye göre (2021: 125-129) 1785 yılından 1834 Yoksullar Yasası Reformuna kadar olan süreçte Speenhamland Yasası'ndan kaynaklı bir emek piyasası oluşturulamamıştır. Bu yasada yoksul bireylerin emek piyasasından elde ettikleri gelir dışında minimum bir gelirin elde edilebilmesi amacıyla ekmek fiyatları temel alınarak ücretlerin desteklenmesi hedeflenmiştir. Bu yasanın ortaya çıkmasıyla beraber asıl sorun olarak emek piyasasının iktisadi faydalarının ortaya çıkan toplumsal tahribatı gideremediği anlaşılmıştır. Yoksullar Yasa'sında çalışamayan bireyler ne kadar kazanırlarsa kazansınlar bir işte çalışmak zorundaydılar sadece çalışamayacak durumda olanlara yardım verilirdi. Speenhamland Yasası'nda ise verilen ücretlerin ailelerin geçimini sağlayamaması durumunda bile bireylere belli bir oranda geçimlerini sağlayabilmesi için belli bir ücret veriliyordu. Ücretlerde herhangi bir düşme yaşandığında ise vergi yardımlarıyla bu ücret belli bir düzeye çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışma ilkesi esas alınarak yapılan yardımlar yaygınlaşmış olup aile bireylerine yönelik yardımlar da devreye girmiştir. Fakat bu yasadaki kaynaklı olarak, bireyler çalışsa da çalışmasa da ellerine belli bir düzeyde gelirin gireceğini bilmekte ve aile yardımlarından kaynaklı ailedeki bireylerin birbirlerine olan bağımlılıklarında azalmaya neden olmuştu. Bu dönemde Speenhamland Yasası toplum üzerinde iki etki bırakmıştı. İlki emeği, piyasadan kaynaklı sorunlara karşı önlemeyi içeriyordu, ikincisi ise bireylerin emeklerinin sonucunda ortaya çıkardığı ürünleri satarak geçimlerini karşılaması yönünde mecbur bırakıyordu. Genel itibariyle Speenhamland Yasası umulmadık bir şekilde neticelenmiştir.

Speenhamland Yasası'nın ardından 1834 yılında çıkarılmış olan *Yeni Yoksul Yasası* ile yoksullar evinde zorunluluğu bulunmayan çalışma sistemi mecburi hale getirilerek yoksul olarak tanımlanan bu bireylerin yoksul evinde kalıp kalmayacağı durumu kendi seçeneklerine bırakılmıştır. Daha önce çalıştığı halde yoksul bireylere verilen asgari ücret kaldırılarak çalışabilen grup bu yardımların kapsamından çıkarılmış ve çalışamayan, muhtaç ve yoksul kesim o zamanın şartlarında ortaya çıkan koşullar ile savaşmak durumunda bırakılmıştır (Himmerfarb, 1984:160-166, aktaran Gölçek, 2023: 319).

Kovancı'ya göre (2003: 86) hakiki yoksul düşkün durumdaki kimseler arasından ayrılmalı ve piyasadaki emekçilerin yeniden çerçevesi belirlenmeliydi. Buna göre Yeni Yoksul Yasası'nın iki ana maddesi bulunmaktadır. Bunlar;

- Speenhamland'dan kaynaklı faaliyet gösterebilen muhtaç kesimleri zor duruma düşürdüğü ifade edilen yoksul evleri dışında yardım etme (outdoor relief) alışkanlığını sonlandırma
- Düşük elverişlilik ya da en az tercih edilebilirlik kriterlerini yaşamda uygulayabilmektir.

Sosyal yardımlar açısından *Beveridge Raporu* sosyal güvenlik sistemi içerisinde sayılmış olup temel hedef olarak da yoksulluğu azaltmanın yanı sıra daha yöntemli ve kapsamlı bir şekilde yoksulluk sorununun ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. Bu sebeple sosyal güvenlik yöntemleri şu şekilde açıklanmıştır;

-Kapsamlı olmak ve yardımlarda zarar kriteri,

-Denetimde beraberlik esası,

-Tek ikramiyelerin olması ve vergilerle yardımcı olma,

-İş piyasasına tam anlamıyla girebilme ve toplumsal sıhhat tedbirleriyle sosyal güvenlik sisteminin sürdürülmesini sağlamak (İlkbaş, 1992: 12). Bu rapora göre ortaya çıkan durumların karşılanabilmesi amacıyla ve olası risklere karşı sosyal güvenliğin finansmanı olarak vergiler ön planda tutulmuştur. Bu uygulama İngiltere'de ve bazı Avrupa ülkelerinde uygulanmıştır (Özmen, 2017: 602).

2.2.3. Sosyal Yardım Uygulamaları

Sosyal yardımlar insanların bir arada yaşamaya başlamasıyla birlikte dile getirilmeye ve uygulanmaya başlanmıştır. İlk etapta akraba, komşu ve diğer yardımsever kesimler tarafından yapılırken daha sonraları resmi bir kimlik kazanmıştır. Küreselleşmeyle beraber toplumların çeşitlenmesi ve büyümesiyle birlikte sosyal yardımlar devletler tarafından yerine getirilmeye çalışılmış ve devletin yerine getirmesi gerektiği bir ödev olarak karşımıza çıkmıştır (Tunç, 2013: 53).

Ditch'e (1999: 59) göre yapılan sosyal yardımlarla ilgili uygulamalar şu şekildedir (Ditch, 1999: 59, aktaran Tunç, 2013: 64):

- Genel Yardımlar: Kişinin bir miktar gelir elde etmesinin yanı sıra herkese verilen nakdi yardımlardır. Özellikle Belçika ve İngiltere gibi ülkelerde bu yardım türü uygulanmaktadır.
- Bağlı – Şartlı Yardımlar: Nakdi yardımların yanı sıra mal veya hizmetlerle yapılan yardımlar olarak değerlendirilir. Eğitim kurumlarında öğlen verilen yemekler vb.
- Kategorik Yardımlar: Sadece belli bir kesime ödenen nakdi yardımlardır. Örneğin Almanya ve Hollanda’da verilen işsizlik yardımı, İngiltere’de ailelere verilen krediler bu kapsamda sayılmaktadır.

Dünya genelinde sosyal koruma mekanizmaları üç yöntem halinde meydana getirilmiş ve sosyal yardım olarak sayılmıştır. İlk yöntem çocuklu ailelere yapılan yardımlardır. Burada gelire bakılmadan yardım yapılmaktadır. İkinci yöntem olarak işsizlik sigortası ile emeklilik maaşı gibi sigorta işlemleridir. Son olarak üçüncü yöntemde ise belirlenmiş olan bir gelirin altında kalan kesimler ile toplumun dezavantajlı konumunda bulunan yaşlılar ve engellilere yönelik yapılan nakdi ya da mal ve hizmet ile yapılan aynı yardımlardır (Lindert, s. 4, aktaran Ulu, 2017: 67).

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948), bütün insanların haklarının olduğunu ve devredilemeyeceğini vurgulamış olup herkesin insan onuruna yaraşır bir yaşam için adil bir ücretlendirmeye hakkı olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanı sıra bildirgenin 25. Maddesinde de herkesin iyi yaşayabilmesi için çeşitli haklarının olduğunu, yaşlılık, işsizlik, hastalık, kendi iradesi dışında meydana gelen ve geçimini sağlayamama gibi durumlarda insanların sosyal güvenlik haklarının olduğunu belirtmiştir (İHD, 2024).

Devletler sosyal politika programları ile bireyleri korumayı ve onlara daha iyi yaşam standartları sunmayı sağlamak amacıyla refah seviyesini yükselterek geleceği güvence altına almak istemişlerdir. Bu amaç doğrultusunda yapılan sosyal yardımlar devlet türlerine göre üç kategoriye ayrılmıştır (Erdoğan, 2019: 21-22). Bunlar şu şekildedir;

- Liberal Sosyal Refah Devletinin Sosyal Yardımları: Refahın sağlanmasında devletin etkisini minimize ederek piyasa koşullarının serbestliğine önem vermiştir. Liberal sosyal refah devletinde sosyal yardım yapılması pek uygun görülmemiş, yapılması halinde de ekonomiyi

etkilemeyecek şekilde yapılması uygun görülmüştür. Burada yardım yapılabilmesi için belli bir gelir testi bulunmakla beraber ağır şartlar içermektedir.

- Yardımlar en dezavantajlı kesimlere yapıldığı için ağır olmakta ve bireylerde etiketlemeye sebep olmaktadır. Bu modelde birçok sorun piyasa ile çözüme kavuşturulmaya çalışılmakta ve piyasanın inisiyatifine bırakılmaktadır (Kesgin, 2013: 121).
- Muhafazakâr Sosyal Refah Devletinin Yardımları: Bu refah devletlerinde piyasa önemli bir yer tutmakta ancak liberal kurallar sıkı bir şekilde uygulanmamaktadır. Bu refah devleti modelinde sosyal yardımlar bir güvenlik hakkı olarak verilmektedir. Bireye iş bulmak yerine bir hak olarak sunulmaktadır. Bu sebeple devlet olumsuz bir kurum olarak görülmektedir.
- Sosyal Demokrat Sosyal Refah Devletinin Yardımları: bu modelde eşitlik ön plana çıkarılmıştır. Devlet olabildiğince herkese ulaşmaya çalışmakta ve sosyal haklar kazandırarak vatandaşları refaha ulaştırmaya çalışmaktadır.

Bu modelde devlete verilen görevler artmakta ve yapılan sosyal yardımlar resmi bir kimlik kazanmaya başlamaktadır. Geniş bir perspektifle sosyal güvenlik fikri hâkimdir. Bu modelde insan emeği devletin kontrolü altında olup piyasanın inisiyatifine terk edilmemiştir. İstihdama önem verilmiş ve yapılan sosyal yardımlar vatandaşlık temeline dayanarak bütün kesimleri kapsamıştır. Fakat bu model küreselleşme ile beraber değişim ve dönüşüme uğramıştır (Kesgin, 2013: 123-124).

2.2.4. Türkiye’de Sosyal Yardımlar

Türkiye’de sosyal yardım çok eskilere dayanmakla beraber eski Türklerden itibaren de devam ettiği gözlemlenmiş ve hayırseverlik anlayışına bağlı olarak yapıldığı ve bu amaçla vakıflar kurulduğu görülmüştür. Toplumda dezavantajlı konumda bulunan gruplar için çeşitli kurumların oluşturularak dezavantajlılık durumları azaltılmaya çalışılmıştır. Yapılan bu uygulamalar sosyal yardım uygulamaları içerisinde değerlendirilmiştir. Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslam’ın kabul edilmesiyle beraber dini uygulamalar ile de sosyal yardım uygulanmaya

alışılmıştır (Kılıç ve etinkaya, 2012: 95). Böylece Osmanlı Devleti'nden günümüze kadar da muhtaç durumdaki kişilere yardım etme çabası devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nde sosyal yardımlar kendi içerisinde üç şekilde yerine getirilmekteydi. İlk olarak aile içinde yardımlaşma öncelikli olarak göze çarpmaktadır. Bu yardımlaşma türü daha çok kırsal kesimde varlığını sürdürmüştür. Yapılmaya devam eden bu yardımların ikinci şekli ise dini vecibeler olarak yerine getirilmiştir. Zekt, fitre gibi dini uygulamalar ile yoksul kesimlerin temel ihtiyaçları giderilmeye çalışılmış, zekt ile zenginlerden yoksullara doğru bir gelir transferi oluşmuş olup fitre ile de yardım etme çabaları oluşmuştur. Bunların yanı sıra nc şekil olarak Osmanlı Devletindeki vakıflar, yardım sandıkları ve Ahilik sistemi aracılığı ile de sağlık, eğitim, sosyal yardımlar ve bayındırlık gibi birçok sosyal yardım hizmeti yerine getirilmeye çalışılmıştır (Hacımahmutoğlu, 2009: 66-67).

Türkiye'de sosyal yardımların resmi bir nitelik taşımaya başlaması 1961 Anayasası ile olmuştur. 1961 Anayasası'nda '*Sosyal bir hukuk devleti*' ilkesinin yer almasıyla beraber sosyal yardımlara resmi bir nitelik kazandırılmıştır. Anayasanın 48. maddesinde de bütün bireylerin sosyal güvenlik hakkının olduğu belirtilmiş olup bu hakları yerine getirmenin koşulu olarak sosyal yardımlarla ilgili planlamanın yapılması ve tedbirlerin alınması adına devlete çeşitli sorumluluklar yüklenmiştir (Aca, 2018: 296).

Türkiye'de 1950'lerden sonra kırsal kesimde yaşayan aileler kentlere yoğun olarak g etmeye başlamıştır. Yapılan bu glerden sonra daha önce tarıma bağlı olarak yaşayan ve geçimlerini tarımla sağlayan kişiler kentlerde geçimini sağlamaya çalışmış olup geçim konusunda zorluk çekmeye başlamışlardır. Bu durum kentlerde modern yoksulluk biçimlerinin ne çıkmasına neden olmuştur. Bu sebeple kentlerde yaşamaya başlayan bireyler ya da aileler yardıma muhtaç bir konuma düşmüşlerdir (şahin, 2012: 19). 1970'li yıllarda ise dış dış borç, döviz krizi ve yüksek enflasyondan kaynaklı sorunlar sebebiyle giderek tırmanan ekonomik kriz neticesinde 24 Ocak 1980 kararları oluşturulmuş ve Türkiye o zamana kadar yürüttüğü ithal ikameci sanayileşme anlayışından, küresel ekonomiyle bütünleşmeye dayalı, ihracat odaklı bir ekonomik büyüme modeline geçiş yapmıştır. Daha sonrasında yapısal uyum programı ile fiyatlar üzerinde değişikliğin yapılabilmesi, fiyatlar üzerindeki sıkı denetimlerin iptal edilmesi, iktisadi anlamda devletin arka planda bırakılması ve son olarak dış borçların azaltılarak makroekonomik bir

sistemin uygulanabilir hale gelmesi gibi dört adım benimsenmiştir (Kabaş, 2010: 241-242).

Türkiye’de sosyal yardımlar açısından 1946’da Sosyal Sigortalar Kurumu kurulmuş olup bu kurum ve yasal altyapısı, aktif çalışan kişilere ve işçilere yönelik hakların güvence altına alınmasını sağlamıştır. 1970’lere gelindiğinde ise Bağ-Kur kurularak çalışan kesimin emeklilik ve sağlık hakları korunmaya çalışılmıştır. 1990’larda da işsizlik sigortası ile çalışan kesimin kısıtlı da olsa haklarını korumaya yönelik politikalar oluşturulmuştur. 1976 yılında ise 2022 sayılı yasa yürürlüğe girerek 65 yaşın üstündeki yoksul ve yaşlı bireyler ile engelli bireylere yönelik aylık bağlanması sağlanmıştır. Bunu izleyen dönemlerden sonra 1986 yılında yine yoksul kesime yardım ulaştırabilmek amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) kurulmuş ve 1992 yılında Yeşil Kart uygulaması ile yine yoksul, muhtaç ve sigorta girişi olmayan kesimlerin sağlık faaliyetlerinden faydalanmasını sağlayan uygulamalar olmuştur (Buğra ve Sınmazdemir, 10-11).

1976 yılında kurulmuş ve yürürlüğe girmiş olan 2022 sayılı yasa ile muhtaç durumda bulunan ve muhtaçlık kıstası konulan 65 yaşını doldurmuş olan yaşlılar ile özürlü Türk vatandaşlarına aylık bağlanması sağlanmıştır (Taşçı, 2010: 90, aktaran Zengin ve diğerleri 2012: 137). 2022 sayılı yasaya yöneltilen birçok eleştiri mevcuttur. Buna göre başvuru yapıldıktan sonra onaylanması ve aylığın verilmesine kadar geçen sürenin uzun olması, istenilen belgelerin onaylanmasında zaman kaybının bulunması ile sadece bu birimle ilgilenecek olan personel eksikliğinin bulunması bu şikâyetleri oluşturmaktadır (Kesgin, 2013: 171-172).

1992 yılında kabul edilmiş olan ‘Yeşil Kart’ uygulamasına 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun onaylanması ile son verilmiş olup bu kanun ile herhangi bir sağlık güvencesi bulunmayanlara yönelik yenilikler getirilmiş ve herhangi bir gelirin altında bulunan muhtaç kesimler genel sağlık sigortasından faydalanma hakkı elde etmiştir. Bunun yanı sıra 2005 tarihinde kabul edilen 5395 sayılı Belediye Kanunu ile maddi açıdan geçimini sağlamakta zorluk çeken bireyler ile olağanüstü durumlarda muhtaç bireylere eşya ve para yardımı gibi hizmetler belediyeler tarafından sağlanmıştır. 2008 yılında Vakıflar Kanunu da yürürlüğe girmiş olup bu kapsamda yardımlar yapılması planlanmıştır (Çalbaş, 2021: 47).

Sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanının dağınık olması, hizmetlerin karşılanamaması ve hepsinin farklı farklı kurumların bünyesinde toplanması sebebiyle 2828 sayılı kanun ile 1983 yılında Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) kurulmuştur. Bu kurumun kurulmasıyla beraber yardıma ihtiyacı olan bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması, asgari yaşam standartlarının iyileştirilmesi amacıyla sistemli hizmetler olarak yerine getirilmeye çalışılmıştır. SHÇEK, 1989 yılında 356 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Başbakanlığa bağlanarak çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, huzurevleri, kreş ve gündüz bakım evleri gibi birçok sosyal hizmet kuruluşu tek bir şemsiye altında birleştirilmiş olup sosyal yardım ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır (Çiçek, 2010: 39-40). Bu kurum daha sonra 2011 yılında 633 sayılı KHK ile kapatılmıştır. Şu anda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı adı altında faaliyetlerini yürütmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları 1986 yılında 3294 sayılı kanun ile halk arasında fakir fukara fonu (fak-fuk-fon) olarak bilinen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu olarak çıkmıştır. Muhtaçlık tespiti ile yardımda bulunmayı amaçlayan bu vakıfların asıl amacı, yoksul kimselere ayni ve nakdi yardımlarda bulunmak, sosyal adaleti sağlamaya çalışmak, gelir düzensizliğini ortadan kaldırmaya çalışmak gibi temel hedeflerle ifade edilmektedir. Bu vakfın esas gelirlerini ise devletin ayırmış olduğu bütçeler oluşturmaktadır. Bu kanunla yapılan birçok yardım eleştirilere konu olmuştur. Özellikle yapılacak olan yardımların, nasıl ve ne zaman yapılacağı ya da yardımların kime verileceğinin belli kişilerin elinde olması ve onların vicdanına bırakılmış olması eleştirilerin bir odağı olmuştur. Bu vakıflar tüzel kişilik göstermesine rağmen kamu kurumlarına bağlı olarak hizmet sunmaya çalışmaktadır (Kesgin, 2013: 172-174). Sosyal yardımlar alanında geniş bir alana yayılan, içerik açısından en kapsamlı kabul edilen ve 1986 yılında oluşturulmuş olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu birçok sosyal yardım programını Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile ihtiyaç sahiplerine ulaştırmıştır. Bu fon yoksul ve muhtaç durumdaki bireylere yardım amacı güderken 2004 yılında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü kurulmuş olup sosyal yardımlar bu kuruluş ile ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaya çalışılmıştır (Şahin Taşgın ve Özel, 2011: 180).

Türkiye’de ilk kamusal sosyal yardım uygulaması olarak İstanbul Himaye-i Etfal Cemiyeti karşımıza çıkmaktadır. Bu cemiyet Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme

Kurumu'nun ilk nüvesi olarak bilinmektedir ve İstanbul'da 1917 yılında oluşturulmuştur. Bu cemiyetin asıl amacı sosyal yardım ve sosyal hizmetin birlikte ele alınarak buna uygun bir anlayışın benimsenmesi ve topluma yansıtılmasıdır. Fakat Ankara Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin oluşturulmasıyla beraber İstanbul'daki cemiyetin çalışmalarına son verilmiştir (Aca, 2018: 293). Kamusal yardım uygulamaları dışında sosyal yardım uygulamaları belli kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilmeye çalışılmıştır. Taş'a göre (2022: 118) bunlar şöyle sıralanabilir;

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) tarafından uygulanan sosyal yardım uygulamaları
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) tarafından yerine getirilmeye çalışılan sosyal yardım uygulamaları
- Belediyeler tarafından sürdürülen sosyal yardım uygulamaları

Türkiye'de oluşturulmuş olan Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) ise Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü (SYDGM) tarafından ortaya konulmuş olup sosyal yardımlarda sorunların çıkmasını engellemek amacıyla yoksul bireylerin online olarak E-Devlet üzerinden T.C. kimlik numarası ile sosyal yardım başvurusunda bulunmalarını sağlayan sistem olarak karşımıza çıkmaktadır (Yeşilırmak, 2010: 33).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yerine getirilmekte olan birçok yardım mevcuttur. Diğer yardım türleri gibi bu yardım türleri de bireylerin ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Öne çıkan bu yardımlar şu şekilde sıralanmıştır (Taş, 2022: 119).

- Doğum Yardımı: 2015 tarihinden sonra canlı bir şekilde bebek dünyaya getiren bireylere verilmektedir. Annenin başvuru şartlarını sağlayamamış olması durumunda baba da bu yardıma başvurabilmektedir. Çocuk sayısına göre belli oranlarda maddi yardım yapılmaktadır. Bu yardım türü Mavi Kartı olanlara ya da Türk vatandaşı bireylere verilmektedir (ASHB, 2024)
- Yaşlılarla İlgili Yapılan Yardımlar: Türkiye'de yaşlı bireylere yönelik birçok yardım şekli vardır. Kendi kendine bakımını sağlayamayan, ihtiyaçlarını gideremeyen yaşlı bireylerin ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik sosyal güvenlik hizmetleri ile 2022 sayılı yasa kapsamında kendilerine belli şartlara

bağlı olarak aylık bağlanmaktadır. Ayrıca evde bakım hizmeti ve kurum bakımı hizmetleri şeklinde iki farklı şekilde bakım hizmeti verilmesini sağlayan sosyal yardımlar mevcuttur (Yerli, 2017: 1284-1285).

- Çoklu Doğum Yardımları: Aileye gelen toplam gelirin ailedeki toplam kişi sayısına bölünmesi ile elde edilen gelirin asgari ücretin üçte birinden az olması şartı bulunduran ve 0-2 yaş aralığında çocukları bulunan ailelere verilen doğum yardımı olarak geçmektedir (ASHB, 2024).
- Ücretsiz Bir Şekilde Verilen Kreş Hizmetleri: Bu hizmetlere herkesin ulaşabilmesi amacıyla devlet tarafından 0-6 yaş çocuklar için bakım evleri açılmış olup bu evlerin çoğaltılması, çocuklara yönelik olarak eğitim ve bakım hizmetlerinin sağlanması ve bu hizmete düşük bir meblağ ile herkesin dâhil edilmeye çalışılması hizmetleri mevcuttur (Wiesner, 2015: P. 24, Vor. Rn. 3; Kremer, 2007: 247, aktaran Türkoğlu Üstün, 2020: 1562).
- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti: Özateş'e göre (2009: 66) Kurum bakımında yetişen çocuklarda görülen en çok dikkat çekilen husus, çocuğun ailesiyle geçirdiği zamandan mahrum kalmalarıyla birlikte ortaya çıkan sorunlardır. Çocukların ev ortamı dışında veya ailesinden uzakta herhangi bir yatılı kuruluşa yerleştirilmeleri çocuklar üzerinde olumsuz etki bırakmakta, bu olumsuz etkinin giderilmesi amacıyla da evlat edinme ve koruyucu aile hizmetinden faydalandırılmaya çalışılmaktadır. Fakat bu durumların yanı sıra biyolojik aile yanına dönebilecek çocukların maddi açıdan desteklenerek aile yanına yerleştirilmesi, son yıllarda aile ve çocuk hizmetleri alanında en geçerli durum olarak görülmüştür. Bunun sağlanmasıyla beraber ekonomik yoksunluk çeken ailelerin desteklenerek çocuklarından kopması engellenmiş ve aile birliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

2.2.4.1. Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmeti

Ülkemiz genel anlamda çocukların aile yanında büyümesine ve gelişmesine önem vermektedir. Bu konuda birçok hizmet sunulmuş olup sunulan hizmetlerin asıl amacı çocukların aile yanında büyümesini sağlamak, ailenin dağılmamasını önlemek ve yapılan desteklemelerle ailenin güçlendirilmesini sağlamak olmuştur. Bunun yanı sıra Birleşmiş Milletler de çocuk haklarına önem vermiş olup Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin önsözünde de çocukların bilişsel ve sosyal gelişimlerinin sağlanması, kişiliklerinin tam olarak oturabilmesi için huzurlu ve anlayışlı bir aile

yanında büyüyüp gelişmesi öncelikli hedef olarak benimsenmiştir (Resmi Gazete, 1995).

Çocuklara yönelik oluşturulmuş olan koruma ve hizmet yöntemlerinde çocuk alanıyla yakından ilgilenen Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının bu konuda en önemli hedefi bütün çocukların aile yanında büyümesi ve bakımının sağlanması ile korunma gereksinimi bulunan çocuklar için destekleyici hizmetlerle aile yanında bakım verilmesinin sağlanması olmuştur (ÇHGM, 2017). Bu hizmetler Koruyucu Aile, Evlat edinme ve Sosyal ve Ekonomik Destek hizmetlerinden oluşturmaktadır. Verilen hizmetlerden biri olan SED hizmeti, aile yanında bakım odaklı bir sistem benimsemesi nedeniyle önemli bir yer tutmaktadır.

Çocuğun kurum bakımına yerleştirilmesi ailesinden uzakta kalmasının en bariz örneğidir. Kurum bakımında yetişen çocuklardan bazıları ya evlat edindirilmekte ya da koruyucu aile hizmeti kapsamında bir koruyucu aile yanına yerleştirilmektedir. Bu durum dezavantajlı konumda bulunan bu çocukların aile yanında büyümesine olanak sağlamaktadır. Çocukluk dönemi boyunca aile yaşantısından uzakta kalan çocuklar ileriki yaşlarda hem sağlık hem de gelişim açısından birçok sorun yaşamakta ve bu durum yetişkinlik dönemlerinde kuracakları ailesine de yansımaktadır (Özateş ve Atauz, 2011: 102). Çocuk alanında dikkat çeken bu durumla ilgili hem gelişmiş ülkelerde hem de Türkiye’de birçok yasal düzenleme yapılmıştır. Türkiye’de ilk etapta 1986 yılında 19235 sayılı Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu yönetmeliğe göre ailesi yanında büyüebilecek olup fakat maddi kaynakların yoksunluğundan dolayı kurum bakımına yerleştirilmesi planlanan çocukların aile yanında büyümeleri ve hayatlarına devam edebilmeleri adına gerekli şartların oluşturulması esas alınmıştır (Özateş ve Atauz, 2011: 103). Fakat bu yönetmelik 2011 yılında yayınlanan ve Resmi Gazete’nin 1. maddesinde değişikliğe uğrayarak yeniden düzenlenmiş ve böylece mülga SHÇEK Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği’nin yeni ismi “Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği” olarak değiştirilmiştir (Resmi Gazete, 2011).

Çocuğun üstün yararını gözeten Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÇHGM) de aile odaklı çalışmalara ağırlık vermiş olup çocukların haklarının korunmasını sağlamak amacıyla faaliyetler yürütmektedir (ÇHGM, 2017).

Bilgin'e göre (2019: 3), Sosyal ve Ekonomik Destek hizmeti sosyal hizmetlerde önemli bir konuma sahiptir. Buna göre maddi imkânsızlıklar nedeniyle koruma ve bakım tedbiri almak yerine ailesi veya yakınları tarafından bu hizmet modeli ile yardım edilen çocuklar belirli zaman aralıklarıyla izlenmekte ve var olan durum görevliler tarafından değerlendirmeye alınmaktadır. Değerlendirmelerde tespit edilmek istenen asıl durum çocuğun aile yanında istenilen düzeyde bakılıp bakılmadığı, ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığı ile verilen güçlendirme yardımından hedefe yönelik yararlandırılıp yararlandırılmadığıdır.

3 Mart 2015 tarih ve 29284 sayılı Resmi Gazete'de SED hakkında yayınlanan yönetmelikte iki çeşit destek türü geçmektedir.

- Süreli Ekonomik Destek: İhtiyaç sahibi olduğu tespit edilen bireylerin çocuklarına ve gençlere ekonomik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla belli bir süre verilmek şartıyla aylık düzenli olarak yatırılan belli bir miktardaki nakdi yardımlar olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Geçici Ekonomik Destek: Yardıma ihtiyacı olduğu düşünülen bireylerin çocukları ile gençlerin o anki ekonomik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yılda bir kere, elzem durumlarda ise en fazla iki kere verilen yardımlardır. Bu yardımlar belli bir süreliğine verilmektedir (Resmi Gazete, 2015)

2.2.4.2. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinin Mevzuat Yönü

Sosyal ve ekonomik destek hizmeti, geçimlerini sağlamakta zorluk çeken, ihtiyaç sahibi bireylere ya da ailelere çocuklarının bakım ve sorumluluğunu kendi yanlarında üstlenerek geçimlerini sağlayabilmeleri adına ve bu kişilere yapılan yardımları içermektedir. Bu yardımın asıl amacı yoksul bireylerin çocuklarına bakım verdiği esnada ekonomik olarak desteklenmesidir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nca esas amaç yoksul ve muhtaç durumdaki ailelerin çocuklarını kurum bakımına vermeleri yerine ekonomik olarak desteklenerek ya da diğer yardımlardan faydalanmaları sağlanarak kendi yanlarında büyümelerine olanak sağlamasıdır. Bu uygulama ile beraber ailelerin dağılmadan birlikte yaşamaları sağlanmaktadır. SED yardımı ile kurum bakımından ayrılan gençlere de kendi kendilerine bakım vermeleri konusunda imkân sağlanmaktadır (Şirin, 2021: 24-25). Bu amaç doğrultusunda 15 Nisan 2011 tarihinde 27906 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

Çıkarılmış olup daha önce Sosyal Hizmetler ve ocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği olan ismi Sosyal Hizmetler ocuk Esirgeme Kurumu Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği olarak değiştirilmiştir. Buna göre Sosyal Hizmetler ocuk Esirgeme Kurumu Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliğinin 6. maddesinde korunmaya ihtiyacı olan çocukların ailesi yanında desteklenmesi ana amaç olarak belirlenmiştir ve bu hususta (a), (b) ve (c) bentlerinde şu esaslar belirlenmiştir;

a) Ekonomik yoksunluk nedeniyle haklarında korunma/tedbir kararı aldırılarak, sosyal hizmet kuruluşlarının himayesine bırakılan, desteklendikleri takdirde ailesi veya yakınları tarafından yanlarına alınabilecek özellikleri taşıyan çocuklar,

b) Ekonomik yoksunluk nedeniyle haklarında korunma/tedbir kararı alınarak Kuruma ait bir sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmesi talep edilen ve kendilerine sosyal ve ekonomik destek sağlanamaması durumunda Kuruma ait sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmesi zorunlu grlen, ancak korunma/tedbir kararı alınmaksızın sosyal ve ekonomik destekle ailesi veya yakınları tarafından bakılabilecek çocuklar,

c) Koruma/tedbir kararlı iken yaş sınırlarını tamamlamaları nedeniyle yetiştirme yurtlarından ayrılan, bir iş ve meslek sahibi olamayan gençler, bu yönetmelikten faydalanır hükmü geçerli olmuştur (Resm Gazete, 2011).

Bunun yanı sıra SED hizmeti ile ilgili 3 Mart 2015 tarihinde Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik Resm Gazete’de yayınlanmıştır. Buna göre gereksinimlerini yerine getiremeyen, yoksul ve muhtaç durumda bulunan ocuk ve gençlerin bakımı konusunda bakım verenlerin desteklenmesi amacıyla hizmete ait düzenlemeler hazırlanmıştır (Resm Gazete, 2015).

1983 yılında yayınlanmış olan 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nda da bu hizmete yönelik ifadeler içerilmiş olup Madde 26’da “Korunmaya, bakıma, yardıma muhtaç aile, zrl, yaşlı ve diğer kişilerin tespiti, incelenmesi ve bunların sosyal hizmetlerden yararlandırılmasına ilişkin esaslar bir yönetmelikle düzenlenir.” ibaresi geçerlidir (2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu).

2.2.4.3. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinin Kapsamı

SED hizmeti, kuruluş bakımında iken ihtiyaçlarının giderilmesi halinde ailesi tarafından bakım ve sorumluluğu üstlenilebilecek olan, muhtaçlık ve yoksunluk halinde bulunan ailelerin çocuklarına, bakım tedbirli iken 18 yaşını doldurmuş olan veya koruyucu aile hizmeti sonlanan bireylere bulundukları ortamda bakımlarının devam etmesi ya da maddi anlamda ihtiyaçlarının yerine getirilmesi amacıyla yapılan nakdi yardımlardır (Meraki, 2019: 35).

SED hizmeti çocuk ve gençler üzerine bir hizmet modeli olmakla beraber çocuklar ve gençler üzerinde belli kısıtlamalara gidildiği de görülmüştür. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (SEDHY)'te muhtaçlık açıklaması yapılmış, ancak sadece bir ailenin geçim konusunda zorluk çekmesi olarak belirtildiği görülmüştür. Bu gruba giren bireyler kendi aralarında da alt gruplara ayrılmıştır (Uğur, 2018: 67).

SEDHY'nin 10. Maddesinde sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalanma şartları belirtilmektedir. SEDHY'nin 10. Maddesinin 1. Fıkrasında; yapılan yardımların karşılıksız olduğu ve muhtaç çocukların faydalandırıldığı bilgisi mevcuttur. SED hizmetinden faydalandırılacak bireylerin gelir durumları yapılacak olan hizmetin tutarının belirlenmesinde etkilidir. SEDHY'nin 10. Maddesinin 2. Fıkrasında; hizmet yapılması planlanan kişilere bildirilen aydan itibaren yardım yapılmaktadır. SEDHY'nin 10. Maddesinin 3. Fıkrasında; herhangi bir durumda bir idareci ile minimum iki meslek elemanı ile değerlendirme yapılır ve gerektiği takdirde tekrardan sosyal inceleme yapılarak komisyon tarafından karar verilir denilmektedir. SEDHY'nin 10. Maddesinin 4. Fıkrasında; bu hizmetten yararlanması olumsuz değerlendirilen bireylere elektronik ortamda ya da resmi yazı bile bilgi verilmesi gerekmektedir denilmektedir. SEDHY'nin 10. Maddesinin 5. Fıkrasında ise; hizmeti iptal edilen ya da reddedilen kişiler kendi durumuyla ilgili bilgi ve belge vermeden üç aydan önce inceleme yapılamaz hükmü bulunmaktadır. Yine SEDHY'nin 10. Maddesinin 4. Fıkrası ile bireylere durumla ilgili bilgi verilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır (<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=20570&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>).

2.2.4.4. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinin Uygulama Esasları

SED hizmeti, ASHB'ye bağı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÇHGM)'nün alt kolu olan Aile Yanında Destek Hizmetleri (AYDES) Dairesi Başkanlığı tarafından yürütölmekte ve veriler için Aile Bilgi Sisteminden (ABS) faydalanılmaktadır. Başvuran müracaatçılardan sosyal ve ekonomik desteğin verilmesi uygun görölen kişilerle ilgili bilgiler bu sisteme kayıt edilmektedir. Faydalanıcıların cinsiyet, sağık, eğitim, alınan destek oranı gibi durumlarının hepsini bu sistemden görebilmek mümkündür. Böylelikle SED hizmetinin işleyişı bu sistem üzerinden takip edilebilmektedir (Uğur, 2018: 72).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na göre SED hizmetinden faydalanabilme şartları şu şekilde açıklanmıştır;

- Bakım tedbirli iken ekonomik açıdan desteklenmeleri halinde ailesine ya da akrabalarına döndürölebilecek çocuklar,
- Ekonomik olarak muhtaç durumda bulunan bireylerin desteklenmemesi halinde korunma ihtiyacı olan çocuklar için bakım tedbiri alınmadan bu hizmetten faydalandırılarak ailesi ya da akrabaları tarafından bakım verilmesinin sağılanması,
- Belli sebeplerden ötürü koruyucu aile yanından ayrılanlar ile bakım tedbir kararlı iken reşit olup kuruluştan ayrılan, eğitimleri devam eden ya da herhangi bir mesleğı bulunmayıp yoksunluk çeken gençler,
- Herhangi bir olağanüstü felaketten kaynaklı belli bir bağımlı nüfusa bakması gereken ancak bu bireylerin gereksinimlerini karşılayacak güce sahip olamayan, hayati anlamda kritik durumu bulunan ve ameliyat gerektiren durumlar ile hayatta olmayan bireylerin çocukları ile ilgili talepler SEDHY ile değıerlendirmeye alınmakta ve olumlu görölenlerle ilgili desteklenmelere başlanmaktadır (ASHB, SED Hizmeti).

Veri tabanlarından yapılan sorgulama sonrasında SED hizmetinin verilmesinin uygun göröldüğü ailenin sosyal ve ekonomik durumlarını ayrıntılı bir şekilde ele alan Sosyal İnceleme Raporu (SİR) hazırlanır. Hazırlanan bu raporlar Sosyal Hizmet Merkezleri'nde bulunan komisyonlara sunulur. İnceleme sonrasında sosyal ve ekonomik desteğin verilmesinin uygun olmadığı aileler için vaka kapatma

raporu hazırlanarak dosya kapatılmaktadır. Destek süresi biten durumlarda da tekrardan rapor aşamasına geçilerek adımlar tekrar edilir (Uğur, 2018: 73).

SED hizmeti geçici ve süreli olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Verilmesi gereken ödemeler SEDHY’te belirtilen katsayılar üzerinden belirlenmekte ve ailelere ödemesi gerçekleştirilmektedir. Aynı aileden maksimum iki çocuk bu hizmetten faydalandırılabilir. Üç ayda bir mevzuatta belirtilen personeller eşliğinde izleme ve değerlendirme yapılmaktadır (ASHB, SED Hizmeti).

SED hizmetinin bireyler tarafından alınabilmesi amacıyla ilk etapta muhtaçlık tespiti yapılmaktadır. Bu bireylerin muhtaçlık tespitinin yapılabilmesi amacıyla sosyal incelemeler yapılmakta, ailenin ekonomik, sağlık vb. durumları göz önünde bulundurulduktan sonra çocuğun yüksek yararı ve ailenin isteği doğrultusunda meslek elemanının hazırlamış olduğu sosyal inceleme raporu komisyona sunulmakta, komisyon kararı sonucunda da yetkili makamın onaylamasıyla beraber SED hizmeti başlamaktadır. Meslek elemanlarının 3 aylık periyotlar halinde yaptıkları takip ve izlemeler sonucunda desteğin alınmasını gerektiren nedenin ortadan kalkmış olması durumunda ise SED hizmeti ilgili makamın iptal onayı ile iptal edilmektedir. Ödeme oranları ise yönetmelik kapsamında yapılmakta ve memur maaş katsayısına bağlı olarak artışı gerçekleştirilmektedir (ASHB, SED Hizmeti).

SED hizmetinden faydalanan çocuklarla ilgili takipler yapılmakta, verilen yardımın çocuklar adına harcanıp harcanmadığı izlenmekte, çocuğun akademik başarısı takip edilmekte, herhangi bir mevcut tehlikenin varlığı kontrol edilmektedir. Yapılan bu izleme ve değerlendirme çalışmaları meslek elemanları tarafından sistemli bir şekilde ve belli formlara (Periyodik İzleme Formu) bağlı kalınarak yerine getirilmektedir (Aydın, 2023: 19).

2.2.4.5. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinin Ödeme Oranları ve Tutarları

SED hizmet modeli kapsamında çocukları adına SED hizmetinden faydalanan bireyler ile gençlere hem geçici hem de süreli bir şekilde denetimler yapılarak uygun görülmesi halinde ihtiyaç sahibi bireylere verilmektedir. SED ödeme oranları hizmetten faydalanan bireylerin eğitim durumuna göre değişkenlik göstermekle beraber yapılan ödemelerin tutarları belli zaman aralıklarında koşullara bağlı olarak

güncellenmektedir. 2024 yılının Haziran – Temmuz ayına ait ödeme oranları ve tutarları tabloda (Tablo 2.1’ de) gösterilmiştir.

Tablo 2. 1. Ocak-Haziran 2023 Dönemine Ait SED Ödeme Oranları

		2024 HAZİRAN-TEMMUZ
EN YÜKSEK DEVLET MEMURU KATSAYISI		9500
MEMUR MAAŞ KATSAYISI		0,907796
EN YÜKSEK DEVLET MEMURU AYLIĞI		8.624,062
EĞİTİM GRUPLARI	ORANLAR %	2024 HAZİRAN-TEMMUZ EKONOMİK DESTEK TUTARI
OKUL ÖNCESİ ÇOCUK	50	4.312,03
İLKÖĞRETİM DEVAM EDEN ÇOCUK	75	6.468,05
ORTA ÖĞRETİM DEVAM EDEN ÇOCUK	80	6.899,25
ORTAÖĞRETİM SEVİYESİNDE OLUP OKULA DEVAM ETMEYEN ÇOCUK	50	4.312,03
YÜKSEK ÖĞRETİM DEVAM EDEN ÇOCUK	90	7.761,66
KURULUŞ BAKIMINDAN AYRILAN GENÇLER	40	3.449,62
2828 SAYILI KANUN’UN 32. MADDESİ GEREĞİ EVLENEN KIZ ÇOCUKLAR İÇİN ÖDEME MİKTARI		45.389,80
GEÇİCİ EKONOMİK DESTEK TUTARI		
1 KAT		8.624,06
2 KAT		17.248,12
3 KAT		25.872,19

(ASHB, 2024)

2.3. Yaşam Doyumu

Hayatımızın büyük bir bölümünde yer edinen yaşam doyumu kavramını sadece belli kıstaslar ile açıklamak doğru olmadığı gibi tek bir açıdan tanımlanması zor bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Durum böyle iken genel kabul edilmiş ve herkes tarafından bilinen yaygın bir yaşam doyumunun tanımının yapılması da doğru değildir. Bu sebeple bahse konu kavramla ilgili çeşitli açıklamalar mevcuttur (İnce, 2023: 15).

Yaşam doyumu, bireylerin hayata hangi pencerelerden baktığıdır. Yaşam doyumu ile ilgili yapılan ilk çalışmaların 1950’li yıllarda başladığı görülmektedir. Bu konuda yapılan birçok araştırmada bireysel özelliklerin yaşam doyumunu etkileme

düzeyi üzerinde durulmuştur. Bireysel özellikler açısından en çok üzerinde durulan konular olarak yaş, cinsiyet, medeni durum, iş durumu gibi birçok değişken olmuştur. Yaşam doyumu ile ilgili yürütülen bazı araştırmalarda kadınların erkeklere göre daha yüksek yaşam doyumuna sahip olduğu sonucuna ulaşıldığı gibi tam aksine bazı araştırmalarda ise erkeklerin daha yüksek yaşam doyumunun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple cinsiyet ve yaşam doyumu arasında farklı bağlamlarda farklı bir ilişki bulunduğu gözlemlenmiştir (Şahin, 2014: 19-21).

Yaşam doyumu bireylerin hayatının her alanındaki duygusal tepkisidir. Yaşam doyumu kavramı aslında her ne kadar anlaşılır bir durumda gözükse de esasında karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu sebeple literatürde bu kavram açıklanırken birçok zorlukla karşı karşıya kalınmıştır (Tomrukçu, 2010: 9).

2.3.1. Yaşam Doyumunun Tanımı

Yaşam doyumunun sadece bir tanımının olmaması sebebiyle farklı kişiler tarafından yapılan birçok tanımla mevcuttur. Yaşam doyumu kavramı açıklanırken yakınlık kurduğu kavramlarla beraber açıklanmakta veya ara ara birbirinin yerine kullanılmaktadır. Mutluluk ve öznel iyi oluş hali bu kavramlardan bazılarıdır. Bu kelimeler birbirinin yerine kullanılsa dahi esasında farklı manaları vardır. Yaşam doyumunu hayat hakkında derinlemesine bir yorumlama yapmakta, öznel iyi oluşun yaşam doyumunun bilişsel hali olduğu açıklanmaktadır. Mutluluğun ruhsal açıklamasının öznel iyi oluş olduğu ifade edilmektedir. Buna göre yaşam doyumu mutluluğun bir alt katmanıdır. Mutluluk daha genel bir anlam içerirken yaşam doyumunu şimdiki zamanı ele almaktadır. Kısaca toparlamak gerekirse mutluluk bir amaç iken yaşam doyumu bireyin elinde bulunanlar ile ne kadar doyum elde ettiğidir (Kaya ve Orçan, 2019: 541).

Ben-Zur(2003)'e göre yaşam doyumunun tanımlamasında önemli bir yer edinen öznel iyi oluş hali; olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ile yaşam doyumunu gibi üç durumdan oluşmaktadır. Olumlu duygulanım, insana kendisini iyi hissettirecek olumlu duygu ve durumları kapsarken, olumsuz duygulanım, bireyde kötü duygular uyandıran suçluluk, öfke gibi duygu durumlarını içermektedir (Ben-Zur, 2003, aktaran Akkaya, 2021: 26-27).

İlk olarak 1961 yılında Neugarten tarafından ortaya çıkarılmış olup birçok araştırmacı tarafından çalışmalarda kullanılmış ve yol gösterici bir özelliğe sahip olmuştur. Yaşam doyumu kavramı açıklanırken öncelikli olarak birleşik halde bulunduğu doyum kavramı açıklanmaktadır. Doyum, kelime olarak ihtiyaç ve isteklerin yerine getirilmesidir. Yaşam doyumu kelimesi ise bütün olarak ise bireylerin hayattan diledikleri ile eldekilerin oranlanması sonucunda elde edilen sonuçtur. Bu açıdan bu kavram bireylerin hayatlarını ele almakta ve genel anlamda hayatın bütününde meydana gelen doyum olarak açıklanmaktadır (Özer ve Karabulut, 2003: 72).

Bradley ve Corwyn (2004)'e göre yaşam doyumu, gereksinimlerin oranlanmasına bağlı olmakla birlikte bireylerin elde edebildiği hedeflerin farklılığı ile ilgilidir (Bradley ve Corwyn, 2004, aktaran Çevik, 2010: 10).

Bireylerin psikolojik gereksinimlerinin karşılanması sonucunda 'doyum' ortaya çıkmaktadır. Yaşam doyumu bireyin hayattan elde ettikleri ile hedefleri arasında kıyaslama yapması sonucunda ve çeşitliliğe göre farklılaşan bir kavramdır. Totalde bilişsel bir değerlendirme olarak da değerlendirilebilir. Yaşam doyumu kavramı sadece bir durumdan kaynaklı değerlendirilmemekte, birçok durumun sonucunda bir araya gelerek oluşan tatmin durumu olarak değerlendirilmektedir. Genel anlam itibarıyla yaşam doyumu bireylerin hayattan ümit ettikleri şeyler ile bu 'şeylerin' karşılanma durumu olarak ifade edilmektedir. Bir başka anlamıyla olumlu duyguların olumsuz duyguları bastırdığı duygu hali olarak ifade edilebilir (Eren, Dokuzoğlu ve Zorba, 2023: 463).

2.3.2. Yaşam Doyumunu Etkileyen Faktörler

Schmitter (2008)'e göre yaşam doyumunun bireyler üzerinde farklı algılama ve etkileme düzeylerine sahip olması sebebiyle açıklanmasında ve içeriğinin belirlenmesinde bulanıklık hâkimdir. Literatürde yaşam doyumuna tesir eden öğeler de bu sebeple şu şekilde açıklanmıştır:

- Gündelik hayattan alınan mutluluk,
- Hayatı etkileyici ve yaşanabilir bulmak,
- Hedeflere varma konusunda uyum gösterme,
- Olumlu kişisel kimliğe sahip olma,

- Bedensel açıdan kişinin iyi oluş hali,
- Bireyin iktisadi açıdan kendisini güvende hissetmesi,
- Olumlu düzeyde sosyal ilişkiler (Schmitter, 2008, aktaran Tomrukçu, 2010: 7-8).

Yaşam doyumunu etkileyen birçok unsurun olmasının asıl sebebi bireyin kişisel özelliklerinin yanı sıra, fiziksel ve ruhsal yapısında oluşan değişikliklerdir. Bu sebeple cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, sağlık, kişinin gelir düzeyi, sosyal destek, yaşanılan konut ve özellikleri ile boş zaman faaliyetleri yaşam doyumunu etkileyen faktörler arasında gösterilmektedir. Bu faktörler şu şekildedir:

2.3.2.1. Cinsiyet

Cinsiyetin yaşam doyumunu üzerinde etkileri çeşitli araştırmacılar tarafından farklı bir şekilde yorumlanmış ve farklı sonuçlar elde edilmiştir.

Eugene (1975)'e göre, 211 kadın ve erkek üzerinde yapılan çalışmada fiziksel çekiciliğin mutluluk üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu çalışmada fiziksel çekiciliği yüksek olan kadınlar erkeklere göre kendilerini daha tatminkâr bulmaktadırlar. Tait (1989)'a göre çalışan kadın ve erkeklerin iş doyumları ile yaşam doyumları arasında ele aldığı araştırmasında ise çalışan kadınların doyum oranının erkeklerin doyum oranına göre daha fazla olduğunu belirtmiştir (Eugene, 1975 ve Tait, 1989, aktaran Köker, 1991: 23-24). Bazı çalışmalar kadınların erkeklere göre daha yüksek doyuma sahip olduklarını, bazı çalışmalar ise erkeklerin kadınlara göre daha yüksek yaşam doyumunun olduğunu göstermiştir. Bunların yanı sıra cinsiyet ve yaşam doyumunu ikilisi arasında anlamlı ilişki bulunamayan çalışmaların da mevcut olduğu görülmüştür. Örneğin Yılmaz ve arkadaşları (2010) ile Arasan Acar (2010)'ın yaptığı çalışmalarda yaşam doyumunu ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Şahin, 2014: 20-21).

2.3.2.2. Yaş

Chen (2001)'e göre yaşam doyumunu etkileyen faktörlerden biri de yaş değişkenidir. Bazı araştırmalarda mutluluk ile yaş arasındaki bağlantının güçsüz olduğu bazılarında ise gelir vb. değişkenlerin kontrol altına alınması ile beraber yaşam doyumunu ile yaş arasında pozitif bir bağlantının olduğu görülmüştür (Chen, 2001, aktaran Çalışkan, 2023: 30).

2.3.2.3. Medeni Durum

Bu faktör de yaşlılar ile gençler üzerinden medeni hallerine bakarak yaşam doyumu durumu değerlendirmeye alınmıştır. Mannell ve Dupuis (1996)'e göre medeni durum yaşlıların yaşam doyumu durumunu gençlerin yaşam doyumuna göre daha yüksek bir şekilde etkilemektedir. Genel itibariyle evli bireylerin yaşam doyumu oranı bekâr bireylerin doyum oranından daha fazladır (Mannell ve Dupuis, 1996, aktaran Çalışkan, 2023: 29).

2.3.2.4. Eğitim Durumu

Eğitim durumu da diğer faktörler gibi yaşam doyumu üzerinde etkili olmaktadır. Yenihan, Öner ve Balcı (2016: 45) tarafından ortaya konulan bir çalışmada çeşitli parametrelere göre eğitim durumu ile yaşam doyumu değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmede yaşam doyumu ile eğitim durumu arasında anlamlı bir fark olduğu, üniversite mezunu bireylerin farklı eğitim düzeyine sahip çalışan bireylerin yaşam doyumu düzeyine göre daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sebeple eğitim düzeyi arttıkça yaşamdan alınan doyum da bununla beraber artmaktadır.

2.3.2.5. Sağlık

Deniz, Dilmaç ve Arıcak (2009) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada ailede süregelen bir hastalığı bulunan birey ya da bireylerin yaşam doyumlarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Sağlık açısından herhangi bir sıkıntı yaşayan bireylerin sağlıklı olan bireylere göre yaşam doyumlarının daha düşük olduğu, sağlıklı bireylerin ise yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

2.3.2.6. Kişinin Gelir Düzeyi

Gelir durumu daha çok ekonomik açıdan düşük kesimleri etkisi altına almakta ve düşündürmektedir. Bu durum bu kesimdeki bireylerin temel gereksinimlerini karşılama konusunda noksan olması durumudur. Bu sebeple gelir düzeyi yaşam doyumunu yakından ilgilendirmektedir. Bireyin içinde bulunduğu çevre kendisini gelir düzeyi yüksek veya düşük bireylerle karşılaştırmasına sebep olmaktadır. Özellikle gelir düzeyi yüksek bireylerle yapılan kıyaslama gelir düzeyi düşük

bireylerin güçlerini, moral ve motivasyonlarını düşürmektedir (Yetim, 1991, aktaran Baştürk, 2016: 42).

2.3.2.7. Sosyal Destek

Wang, Huang ve Kong (2020: 417)'a göre sosyal destek ağlarının artması daha çok ailevi ya da kültürel değerlerin sıkı bir ilişki içerisine girmesi ile oluşmaktadır. Bunun yanı sıra sosyal destek ağları genişledikçe ve büyüdükçe stres ve kaygılanma oranı düşerek yaşam doyumu artmaktadır (Wang, Huang ve Kong, 2020: 417, aktaran Sancar, 2022:89). Bu durum da yaşam doyumu ve sosyal destek arasında bir ilişkinin mevcut olduğunu göstermektedir. Hollar (2003: 96)'a göre yaşam doyumunun artması yaşamın kalitesine bağlı olmakla beraber yaşam kalitesi ve sosyal destek arasında da güçlü bir bağlantı vardır. Sosyal destek ağlarının büyümesi ve genişlemesi ile beraber yaşam kalitesi daha da gelişme göstererek dönüşmektedir (Hollar, 2003: 96, aktaran Değer, 2017: 21-22).

2.3.2.8. Yaşanılan Konut ve Özellikleri

Yaşanılan yerlerin genişliği veya kompleks bir yapıda olması bireylerin yaşam doyumlarını etkilemektedir. Yaşanılan yerlerin fırsatlara kolay erişebilir olması ve sosyal destek ağları olarak komşuluk özellikleri barındırması önem arz etmektedir (Çengelci Özekes, 2014: 479). Maslow'a göre hayatını devam ettirecek bir evi olmayan bireylerin yaşamında eksiklikler olacağı ifade edilmiştir. Güvenlik ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalan kişiler de mutlu olamamakta ve kaygı ile yaşamlarını devam ettirmektedirler (Kula ve Çakar, 2015: 197). Bu durum yaşanılan konutun iyi bir muhitte olması veya yaşam koşulları açısından yaşanabilir özellikler barındırması ile yaşam doyumu arasında ilişki olduğunu göstermektedir.

2.3.2.9. Boş Zaman Faaliyetleri

Buffel vd. (2012)'ne göre bireylerin yaşadıkları yerlerin genişliği, gelişmişliği, kişilere çeşitli olanaklar sağlaması, alışveriş yapma, ibadetlerini yerine getirme, ev işleri yapma veya gezi programlarının yapılması gibi boş zamanın değerlendirilmesini sağlayan günlük yaşam programları kişilerin hayatları üzerinde etkili olmaktadır (Buffell, ve diğerleri 2012, aktaran Çengelci Özekes, 2014: 479).

2.4. Yoksulluk, Sosyal Yardımlar ve Yaşam Doyumu

Günümüzde bir ülkede uygulanan sosyal politikaların değindiği amaçlardan bir tanesi de yoksulluk olmuştur. Yoksulluğun ne olduğu, ne zaman ortaya çıktığı, niçin var olduğu ve yoksullukla baş etme hususları münakaşa edilen konulardandır. Yoksulluk sadece bireye atfedilen bir durum olmamakla beraber devletin sorumluluk aldığı bir alan olarak da faaliyet göstermektedir (Güneş, 2012: 154). Yoksulluk durumu ile karşılaşan bireyler genel anlamda hayata karşı umutsuz olmakta, hem kendilerine hem de ailelerine karşı sosyal ve duygusal olarak kendilerini yetersiz hissetmekte bunun sonucunda da özgüvenleri kırılmakta, kendilerini değersiz ve sıradan bireyler olarak görmeye başlamaktadırlar (Zastrow, 2016: 165). Bu açıdan yoksulluğu derinden yaşayan ve hisseden gruplar kadınlar ve çocuklar olmuştur. Kadın yoksulluğunun artış göstermesi ile beraber yoksulluğun kadınlaşması görüşü de doğmuş ve küresel çapta bu kavramın kullanılmaya başlandığı görülmüştür. Bu anlamda kadın ve erkek eşitliğinin olmadığı, kadınların çalışmaya hayatına dahil edilmediği, edilse dahi çok az bir ücret ile hayatını idame ettirmeye çalıştıkları anlaşılmış yoksulluk, özellikle de kadın yoksulluğu sorununun derinleşmesiyle beraber çocuk yoksulluğunun da ortaya çıkardığı görülmüştür. Kadın yoksulluğunun en önemli nedenleri arasında cinsiyet eşitsizliği gelmektedir. Kadınların evi çekip çeviren kişiler olduğu ve anne olması sebebiyle çocuk bakması gerektiği, bunun yanı sıra sadece erkeğin eve para getiren kişiler olduğu anlayışı kadınların var olan emeğinin görülmesinin önüne geçmiştir (Demircan, 2021: 17-18). Son zamanlarda madde kullanımının artması, aile sisteminin bozulmasıyla beraber boşanmaların ve terk etmelerin/edilmelerin artması, eşlerden birinin vefat etmiş olması, suça sürüklenmelerin artış göstermesiyle beraber cezaevine de girişlerin artması kadınların iyice yalnızlaşmasına ve yoksullaşmasına bununla beraber tek ebeveyn olarak çocuklarıyla beraber yaşam mücadelesi vermelerine neden olmuştur. Sorun ve sıkıntılarla uğraşan kadın ve çocukların bu doğrultuda yaşam kaliteleri ile yaşam doyumları da alt seviyeye inmiş, hayattan alınan verim de bu oranda azalmıştır.

Yaşar ve Açıkgöz (2011: 408-409)'e göre sosyal yardımlar, bireylerin yaşamlarında meydana gelen olası risklerin giderilmesi olarak ifade edilmekle beraber sosyal yardımların nasıl gerçekleştirileceği ve kim tarafından yerine getirileceği gibi birçok konu tartışma konusu olmuştur. Aynı şekilde sosyal yardımlar

yoksul bireylere yardım etme ve yoksullukla mücadele etme yolu olarak da görülmektedir. Sosyal yardımlar, bireysel veya sosyal sorun olarak görülen birçok sorun açısından işlevsel görülmektedir. Bu yardımlar, milli kimliğin geliştirilmesi, vatandaşlık bilincinin kazandırılması, sosyal açıdan kontrollü olma durumunu gerçekleştirmektedir. Bu yönüyle yoksulluk alanında ve yoksullukla ilgili sosyal hizmet çalışmalarında birleştirici ve bütünleştirici bir işlev görmektedir. Fakat sosyal yardımların bütün iyi yanlarının yanı sıra insanları pasifleştirme ve etiketleme gibi düşünceleri barındıran olumsuz yanları da bulunmaktadır.

Sosyal yardımlar bir sosyal güvenlik alanı olarak geçimini sağlamakta zorluk çeken kişilere yönelik olarak yapılan yardımlar bütünüdür. Yoksulluğun azaltılmasında insanlara yönelik uygulanan bir hizmet türüdür. Bu sebeple sosyal yardımlar sosyal koruma projeleri içerisinde yer almaktadır (Daşlı, 2015: 139).

Toplumların iktisadi durumlarında meydana gelen değişikliklerle beraber toplumdaki zengin ve fakir kesimler valığını devam ettirmiştir. Bununla beraber sosyal yardım konusu da kişiden kişiye veya ülkeden ülkeye değişiklik göstermekle beraber varlığını çeşitli şekillerde devam ettirmiştir. Bir toplumdaki bireylerin siyasi, sosyal vb. durumlarının yanında kişilerin düşünceleri de yardımlar üzerinde etkilidir. Bu açıdan sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler hem birbirine benzemekte hem de farklılaşmaktadır. Sosyal hizmetlerde bütün bireylere gereksinim duyduğu yardımlar yapılmakta iken sosyal yardımlarda ise bireylerin parasal açıdan yoksun kabul edildiği durumlarda yardım yapılmasıdır. Yoksunluk ve yoksulluk durumunun problem haline gelmesiyle birlikte refahın sağlanması amacıyla sosyal yardımlar kamu politikası haline getirilmiştir (Kesgin, 2013: 27-29).

Aile yapılarında yaşanan dönüşümlerle beraber geniş aile yapısından çekirdek aileye geçiş hızlanmış, evlilik dışı birlikteliklerin yaşanması sonucunda da kadınların doğum yapması, boşanmaların artması, doğumların azalması, evliliğe sıcak bakılmaması veya eşlerden birinin vefat etmiş olması gibi durumlarla beraber tek ebeveynli bireyler toplumda zamanla artış göstermeye başlamıştır (Demirel, 2021:40). Tek ebeveynler zamanla ekonomik ve sosyal sorunlarla başa çıkmakta zorluk çekmiş, çocuklarının bakım ve sorumluluğunu yerine getirememişlerdir. Sorun ve sıkıntılarla uğraşan ve tek ebeveyn olarak yaşamına devam eden çocuklu

kadınların yaşama dair umutları tükenmiş, verimleri azalmış ve yaşama dair doyumları düşmüştür.

Yaşam doyumu kavramı, yaşam kalitesi, mutluluk ve öznel iyi oluş gibi kelimelerle beraber kullanılmakta hatta bazen birbirinin yerlerine de kullanılmaktadır. Yaşam doyumu genel itibariyle bireylerin yaşamlarından hoşnut olması durumudur. Öznel iyi olma kelimesi daha çok psikoloji alanı ile ilgili olup bireylerin olumsuz duygu ve düşüncelerin yanı sıra olumlu duygu ve düşünceleri yaşamlarında daha fazla barındırması, bireylerin yaşamlarından memnun olması durumlarını içermesi sebebiyle yaşam doyumu kavramına daha yakın bir kavram olarak kabul edilmiş ve kullanılmıştır (Değer, 2017: 21). Yılmaz ve Altınok (2009: 464) tarafından yapılan bir çalışmada okul müdürlerinin gelir düzeyi ile yaşam doyumları arasında bir anlamlı bağlantı olduğu anlaşılmıştır. Buna göre gelir düzeyi yüksek olan okul müdürlerinin gelir düzeyi düşük olan okul müdürlerine göre yaşam doyumu düzeyleri daha yüksektir. Bu sebeple ekonomik durumun bireylerin yaşam doyumu üzerinde etkili olduğu ve ihtiyaçların giderilmesi ile yaşam doyumunun yüksek olduğu sonucuna varılmaktadır.

Turgut (2017: 72) tarafından yapılan bir araştırmada da gelir düzeyi ve yaşam doyumu karşılaştırılmış olup gelir düzeyi düşük olan yoksul bireylerin yaşam doyumlarının da düşük olduğu ve bu durumun yoksul bireylerde doyumсуuzluk ve tatminsizlik durumunu meydana getirdiği belirtilmiştir. *Gelir düzeyim iyidir* diyen bireylerin de yaşam doyumlarının düşük olduğu anlaşılmıştır. Gelir düzeyi yüksek olan bireylerin ise yaşam doyumlarının aynı oranda yüksek çıktığı görülmüştür. Gelir düzeyi düşük olan ve tüketim toplumu olarak tüketime katılamayan yoksul bireylerin yaşam doyumları ile yaşam kalitelerinde ciddi düşüşler meydana geldiği gözlemlenmiştir.

Tüm bu durumlar göz önüne alındığında yoksulluğun dışlanmaya özellikle de sosyal ve siyasal dışlanmaya sebep olduğu aşıkardır. Yoksulluğun olduğu her yerde dışlanma var olmuş aynı şekilde dışlanmanın olduğu yerlerde de yoksulluk ile karşılaşmıştır. Yoksul bireylerin toplumsal yaşama katılamaması, uyum açısından zorluk çekmesi dışlanmanın belirtileri arasında gösterilebilir. Bu durumda Amartya Sen'e göre yoksul bireylerin güçlendirilmesi, topluma etkin katılımının sağlanması ve fırsatlardan eşit bir şekilde yararlanmasının sağlanması dışlanmışlık hissini azaltacak olup sosyal uyumuna yardımcı olacağı düşüncesini açığa çıkartmaktadır

(Turgut, 2017: 30). Entegrasyon konusunda uyum sağlayan, çocuklarının bakım ve sorumluluğu altında ezilmeyen yoksul ve çocuklu kadınların hayat kalitesinin artmasını, yaşamlarından hoşnut olmalarını ve yaşam doyumlarına olumlu yönde etki etmesini sağlayabilir. Bu sebeple yoksulluk durumu ve yaşam doyumunu düzeyi bağlantılı olup birindeki değişimin diğerini de etkilediği görölmektedir.

Sosyal hizmet de yoksulluk, sosyal yardımlar ve yaşam doyumunu ile yakından ilişkili olup yoksul gruplara öncelik vermektedir. Bu doğrultuda koruyucu ve önleyici tedbirler olarak bireylerin refahının artmasına, bireylerin sorunlarına yönelik problem çözme odaklı bir yaklaşım sergilemesine, psikolojik olarak bu süreçte yıpranmış kişilere, gruplara güçlendirme yaklaşımı çerçevesinde yaklaşarak bireylerin kendilerine ve sosyal sistemine yetebilir hale gelmesine yardımcı olmaktadır. Sosyal hizmet sadece yoksullara yönelik hizmetler olmayıp bir toplumun sorunlarına yönelik krize müdahale etmesinde rol almakta, sosyal yapıyı korumaya çalışmakta, gelirin adil dağılımı için çalışmalar yapmakta ve toplumun gelişimine önem vermesi açısından önem arz etmektedir (Uyan, 2021: 52-53). Sosyal hizmet disiplini, bireyin biricikliğinden yola çıkarak sorunları çözmeyi, bireyi korumayı ve ihtiyaçlarının giderilmesi için kaynaklarla buluşmasını sağlarken bireylerin sorunlarının çözümünü ve sosyal adaletin sağlanması bireylerin bir “hakkı” olarak görmüş, bu doğrultuda onurlu bir yaşam için sorunlarla mücadele etmekte ve çalışmalar gerçekleştirmektedir (Akalin, 2019: 45). Bu sebeple sosyal hizmet, insanın olduğu her yerde yer almakta, refah düzeyini yükseltmeye, yaşam doyumunu artırmaya çalışmakta ve bireylerin güçlenmesine yönelik hizmetler yaparak aktif katılımı sağlamaktadır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada SED hizmet modelinden yararlanan çocukların annelerinin eğitim durumları, yaşı, çocuk sayısı, çalışma durumu, eşinden ayrılma nedeni, yaşam doyumu ile ilgili değişkenler arasındaki durumların tespit edilebilmesi amacıyla nicel analiz yöntemi seçilmiş olup kullanılacak ölçek vasıtasıyla sayısal veriler üzerinden elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklanmıştır.

Nicel yöntemler, yalnızca bir realitenin olduğunu varsayarak realiteye erişebilmek amacıyla deneyler, istatistiksel çözümler yolu ile neticeye varılacağını düşünmektedir (Carr ve Kemmis, 1998, Fraenkel vd., 2012; Lather, 1992, aktaran Sak ve diğerleri 2021: 229). Çünkü nicel araştırmalar bir olgu üzerinden yola çıkarak o konuyla bağlantılı olarak sayısal verilere ulaşmayı hedefler ve bunu gerektiğinde tablo olarak ortaya koyar.

Nicel veriler, kişiselikten ayrıştırılmış, ortak kriterler ile bütünü uyduğu ve ortak kanıya vardığı gerçekliklerdir. Bu sebeple ikinin üstü değişkenler arasında bağlantısının varlığı sorgulanmakta, bağlantı olması halinde bu değişkenler arasındaki bağlantının yönü veya değişkenlerin anlamlılık düzeyi bu veriler ile ortaya konulmaktadır (Tüccar, 2022: 44).

SED hizmetinden çocukları adına faydalanan tek ebeveynli kadınların yaşam doyumları düzeyinin belirlenebilmesi amacıyla aile sisteminin bozulması, boşanma sayılarının artması ve bu özellikte çocuklu tek ebeveynli bireylerin Diyarbakır ilinin Yenişehir ilçesinde artış göstermesi sebebiyle Yenişehir ilçesi tercih edilmiştir.

İnsanlar, toplumu oluşturan aile sistemi, ekonomik sistem, eğitim sistemi ve çalışma sistemi gibi sistemler içerisinde doğmakta ve hayatlarına devam etmektedir. Bireyler bu sistemler ile bütünlük, ilişki ve denge esaslı olmak üzere konumlanmış, etkileşim ve iletişim haline geçmiştir. Bireyler bu sistemlerde pozitif veya negatif bir şekilde davranabilmekte, gelişmekte, bununla beraber bir sistemdeki değişimi kendi sistemlerinde de yaşayabilmekte bu sebeple bireylerin davranışları sistemlere göre değişkenlik gösterebilmektedir (Danış, 2006: 46). Sistemlerin bulunduğu çevrelerde bireyler dinamik bir yapı göstermekte, “çevresi içinde birey” konusu ile ekolojik

açından değerlendirilmektedir. Bu durumda bireyler bulundukları çevreye göre değerlendirilmekte ve çevresinden etkilenecek davranış değişikliğine girmektedir. Ekolojik model, aileler ve küçük grupların problemleri olarak ele alınmaktadır. Buna göre birey ekolojik modelde gereksinimlerini ve problem çözme sürecini etkinleştirmekte, müdahale yöntemi ile uygulamalar gerçekleştirmektedir (Zastrow, 2016: 16-17). Son yıllarda yaşanan modernleşme, küreselleşme, siyasal ve sosyal değişimlerle beraber Türkiye’de aile yapısı değişikliğe uğramış, geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına, kırsal aileden kentsel aileye dönüş hızlı bir şekilde yaşanmıştır. Teoride aile kavramı varlığını devam ettirirken olumlu veya olumsuz anlamda dönüşüme uğramaktadır. Aile sistemi içerisinde sağlıklı ilişkilerin varlığı, çatışmaların yaşanması aile sisteminde bozulmaya sebep olmakta ve var olan etkileşim ve iletişimin kesilmesine neden olarak boşanmaların ve parçalanmış ailelerin artmasına, kadına yönelik şiddet olaylarının yaşanmasına, evlenme yaşının giderek küçülmesine ya da tem tersi durumun yaşanmasına sebep olmakta ve bütün sistemleri etkilemektedir (Engin, 2022: 125-129). Aile sisteminin bozulmasına neden olan sorunlar biri de madde bağımlılığıdır. Toplumun en küçük yapı taşı olan aile sisteminde bağımlı bireyler bütün sistemi etkilemekle beraber içinde bulunduğu sistemden de etkilenmektedir. Aile içinde huzursuz bir ortamın varlığı, iletişim eksikliği, sosyal destek ağı varlığının yetersizliği, sorunlarla baş edememe ya da parçalanmış bir aile yapısına sahip olma, özentisi ve merak, ekonomik sorunlardan kaynaklı bağımlı olan bireyler aile bütünlüğüne zarar vermekte boşanmaların artmasına neden olmaktadır (Selimbeyoğlu, 2024: 19-21). Değişen aile yapısıyla beraber tek ebeveynli aile yapıları çoğalmaktadır. Tek ebeveynli aile yapılarının artış göstermesinin sebeplerinden bazıları eşlerden birinin vefat etmesi, yine aynı şekilde eşlerden birinin suça bulaşması ve suçluluk gibi nedenlerden ötürü cezaevine girmesi, resmi evlilik birlikteliği gerçekleşmeden yaşanan birliktelikler sonucunda çocuk sahibi olunması, eşlerden birinin diğer eşi terk etmesi veya boşanmaların gerçekleşmesi gibi sorunlar genel sistemlerden aile sisteminde bozukluğa neden olmakta ve tek ebeveynli bireylerin artışına neden olmaktadır (Tıraş, 2024: 16). Bu artışın sebepleri arasında iktisadi sorunların ve sağlık sorunlarının varlığı, ebeveynlerin psikolojik anlamda iyi oluş halinin olmaması, boşanma, yaşanan kayıplar, farklı yollardan çocuk sahibi olma (evlilik dışı birliktelik, evlat edinme ve koruyucu aile olma) gibi durumlar gösterilmekte ve aile bütünlüğünün bozulmasına neden olmaktadır (Anderson, 2017: 149, aktaran Alkan, 2021: 5-6). Tüm bu

durumlar bireylerin ekosistem yaklaşımı içerisinde değerlendirilmeleri gerektiği, çevreleri ile ilişkilerinin olduğu, diğer sistemlerle olan bağlantılarının başka sistemleri etkilediği, bireylerin yaşamış oldukları sıkıntıların çevreden ayrı düşünülmesinin sorunların tahlil edilmesini zorlaştırdığı ve çözülmesini sınırlandırdığını ortaya koymuştur (Ege, 2017: 19).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Diyarbakır ili Yenişehir ilçesinde bulunan Yenişehir Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü'ne SED hizmetinden faydalanabilmek amacıyla çocukları adına başvuru yapmış ve başvurusu kabul edilen 18 yaş üstü kadınlar oluşturmaktadır. Yenişehir Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde çocukları adına SED hizmetinden faydalanan yaklaşık 1000 küsur kişi olduğu için 200 katılımcıya ulaşılmaya çalışılacaktır.

Araştırma verileri Şubat – Nisan 2024 tarihleri arasında Diyarbakır ilinde toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Diyarbakır ilinin Yenişehir ilçesinde yaşayan, çocukları adına başvuru yapmış ve başvurusu kabul edilen 18 yaş üstü 200 kadın oluşturmaktadır. Araştırmaya çocukları adına SED hizmetinden faydalanan 200 kadın katılımcı gönüllü olarak katılmıştır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma evrenini Diyarbakır ili Yenişehir ilçesine bağlı Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü'nde SED hizmetinden çocukları adına yararlanan 18 yaş üstü anneler oluşturmaktadır. SED hizmetinden yararlanan birey sayısında sürekli bir sirkülasyon olduğu için araştırma evrenini ortalama 1000 kadın oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise Diyarbakır Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bağlı Yenişehir Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü'ne SED hizmeti için başvuru yapmış ve başvurusu kabul edilen ve bu kapsamda çocukları adına sosyal ekonomik destek hizmetinden yararlanan 18 yaş üstü 200 kadın katılımcı araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Evrenin sayıca çok olması ve tümüne ulaşamayacak olması nedeni ile kabaca temsil edici bir örneklem grubu seçilerek hem kısa sürede tutarlı sonuçlar elde edilmeye çalışılmış hem de maliyet en aza indirgenmeye çalışılmıştır. Bu sebeple Yenişehir Sosyal Hizmet Merkezi

Müdürlüğü'nden SED hizmetinden çocukları adına faydalanan 200 kadın katılımcı rastlantısal olarak seçilmiş ve bilgileri alınarak hem kuruluştaki hem de katılımcıların adreslerinde gönüllülük esasına dayalı çalışmaya dahil edilmiştir. Örneklem hesaplama aracı basit tesadüfi örneklemidir. SED hizmetinden yararlanan bireylerden rastlantısal olarak seçim yapılacak olması, SED hizmetinden faydalanan bireylerin sayısında sürekli değişiklik olması, yüksek bir sayıya ulaşamayacak olması ve kabaca evrenin beşte bir oranında katılımcıya ulaşılabilmesi ihtimali de göz önünde bulundurularak 18 yaş üstü ve çocuk sahibi 200 kadın katılımcıya ulaşılmıştır.

3.4. Araştırmaya Dahil Edilme ve Dahil Edilmeme Kriterleri

- Araştırmaya katılacak olan bireylerin araştırmaya katılmaya istekli olması gerekmektedir.
- Araştırmaya katılacak olan bireylerin Diyarbakır ili Yenişehir ilçesine bağlı Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğüne Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti için başvuru yapmış olmakla beraber başvurusu onaylanmış 18 yaş üstü çocuklu kadınlardan oluşması gerekmektedir.
- Araştırmaya katılacak olan bireylerin Ön Bilgi Formu ve Yaşam Doyumu Ölçeğindeki soruları okuyarak cevaplayacak olmasından ötürü katılımcı annelerin okuma ve yazma bilmesi gerekmektedir. Okuma yazma bilmeyen katılımcıların olması halinde ise araştırmacı tarafından bütün adımlar teker teker açıklanarak doldurulmaya çalışılacaktır. 49 katılımcı okuma yazma bilmediğinden “Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu” teker teker açıklanarak okunmuş ve daha sonrasında Ön Bilgi Formu ve Yaşam Doyumu Ölçeğindeki sorular doldurulmuştur.
- Araştırmaya katılmak istemeyen kadın katılımcılar çalışmaya dâhil edilmeyecektir. Araştırmaya 11 kişi katılmak istemediğinden çalışmaya dâhil edilmemiştir. Araştırmaya 200 kadın katılımcı gönüllü olarak dâhil edilmiş olup 11 kadın katılımcı yapılacak anketlere zaman ayıramayacaklarını ifade ettikleri için araştırmaya dâhil edilmemişlerdir.

3.5. Araştırma Soruları

Çalışmanın ana problemini “SED hizmeti modelinden yararlanan çocukların annelerinin yaşam doyumu düzeyleri nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Çalışmanın alt problemleri ise şu şekilde belirlenmiştir:

- Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan annelerin çocukları adına SED hizmeti kapsamında aldıkları sosyal ve ekonomik desteğin ihtiyaçlarını karşılayıp karşılayamama durumunun annenin yaşam doyumu düzeyi üzerindeki etkisi nedir ve ortalamaları farklılaşmakta mıdır?
- SED hizmetinden çocukları adına faydalanan annelerin temel ihtiyaçlarını gidererek hayatlarını idame ettirme durumları ne düzeydedir?
- SED hizmeti temel ihtiyaçların ötesinde sosyal ve kültürel ihtiyaçların karşılanmasına ne düzeyde katkı sağlamaktadır?
- Yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, hane halkı büyüklüğü gibi değişkenlere göre yaşam doyumunu ortalamaları farklılaşmakta mıdır?

3.6. Veri Toplama Araçları

Araştırmada; verilerin toplanması için demografik bilgileri içeren 21 sorudan oluşan ön bilgi formu ile 5 sorudan oluşan yaşam doyumu ölçeği kullanılmıştır.

3.6.1. Ön Bilgi Formu

SED hizmetinden çocukları adına faydalanan annelerin yaş, cinsiyet, aylık gelir, eğitim durumu, eşlerinden ayrılma nedeni, çalışma durumu gibi değişkenlerle beraber toplamda 21 soruyu içeren ön bilgi formu geliştirilmiştir. Ön Bilgi Formu veri toplayabilmek amacıyla Yaşam Doyumu Ölçeği ile beraber kullanılmış, yüz yüze anket yöntemi ile araştırmaya gönüllü katılım sağlamak isteyen katılımcılara sorular sorularak sonuçlara ulaşılmıştır.

3.6.2. Yaşam Doyumu Ölçeği

Yaşam Doyumu Ölçeği Diener, Emmons, Laresen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilmiş; Türkçe 'ye uyarlaması ise Köker (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçek, yaşam doyumuna ilişkin beş maddeden oluşmaktadır. Her bir

madde 7'li derecelendirilmiş cevaplama sistemine (1: hiç uygun değil – 7: çok uygun) göre cevaplanmaktadır. Genel yaşam doyumunu ölçmeyi amaçlayan ölçek, ergenlerden yetişkinlere kadar tüm yaşlara uygundur. Ölçeğin Türkçe 'ye çevirileri ve ölçeğin “yüzeysel geçerlik” tekniğiyle geçerlik çalışması Köker (1991) tarafından yapılmıştır. Madde analizi sonucunda, ölçeğin her bir maddesinden elde edilen puanlarla toplam puanlar arasındaki korelasyon yeterli bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayısı .85 olarak saptanmıştır.

Bu ölçeğin kullanıldığı ve Yetim (1993) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı .86, test-tekrar test yöntemiyle belirlenen güvenirlik katsayısı ise .73 olarak bulunmuştur. Demirbilek ve Bozanoğlu (2023) tarafından yapılan çalışmada ise ölçeğin Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı .80 olarak hesaplanmıştır. Yapılan çalışmalarda yaşam doyumu ölçeğinin tek boyutlu bir yapıdan geldiği belirlenmiş ve tek boyutta olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmam da ise Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada KMO değeri 0,76 olarak bulunmuş, (Bartlett; $\chi^2= 622,745$; $p<0.01$) bu da verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğunu göstermiştir. Araştırmada yapılan faktör analizi sonucunda yaşam doyumu ölçeğinin açıklanan varyansı %65,49 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan bu oran yaşam doyumu ölçeğinin tek boyuttan oluştuğunu göstermektedir.

3.7. Veri Toplama Yöntemi

Veri toplamada literatür tarama, anket ve ölçek teknikleri kullanılmış olup örnekleme ulaşabilmek amacıyla basit tesadüfi örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Basit tesadüfi örnekleme tekniğinin tercih edilmesinin amacı ise Diyarbakır ili Yenişehir ilçesinde yaşamakta olan ve SED hizmeti modelinden çocukları adına faydalanan bütün kadınların oluşturduğu evrene ulaşamayacak olması sebebiyle temsil edici bir örneklem oluşturulması, her bir kişinin örnekleme seçilme ihtimalinin eşit olduğu bu örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu sebeplerden ötürü daha yüksek bir sayıya ulaşamayacak olması ve kabaca evrenin beşte bir oranında katılımcıya ulaşabilmesi ihtimali de göz önünde bulundurularak 200 kişilik örneklemin yeterli olduğu görülmüş 18 yaş üstü çocuk sahibi 200 kadın katılımcıya ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra araştırmacı tarafından hazırlanmış olan 21 soruluk Ön Bilgi Formu ile Süreyya KÖKER tarafından geliştirilen/uyarlanan ve toplamda 5 sorudan oluşturulan

Yaşam Doyumu Ölçeği ile veriler toplanmıştır. Veri toplama sürecinde belirtilen Ön Bilgi Formu ile Yaşam Doyumu Ölçeği SED hizmetinden faydalanan çocukların 18 yaş üstü anneleri tarafından doldurulmuştur.

Yapılacak olan uygulamalarda Covid 19 virüsünün etkilerinin devam ediyor olması sebebiyle temizlik ve hijyen kurallarına uyularak görüşmeler katılımcıların evlerinde veya Yenişehir Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü'nde gerçekleştirilmiştir. Anlaşılmayan hususlar olması durumunda gerekli açıklamalar yapılmış, okuma-yazması olmayan katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam Formu, Ön Bilgi Formu ve Yaşam Doyumu Ölçeği teker teker okunarak gerekli alanlar katılımcıların cevapları doğrultusunda doldurulmuştur.

Çalışmaya ekonomik anlamda zorluk yaşamış olan ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sunmuş olduğu SED Hizmet Modelinden faydalanan çocukların annelerinin dâhil edilmesiyle alınan miktarın yeterli olup olmadığı ve yaşam doyumu düzeylerinin değerlendirilmesi, uygulanacak olan ölçek sonucunda ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Katılımcılar ölçekte belirtilmiş olan durumları okuyarak kendilerine uygun olan seçeneği seçmeleri sonucunda yaşam doyumu durumlarının yüksek olup olmadığı belirlenecektir.

3.8 Veri Analizi

Araştırmanın veri analizinde; istatistik paket programı kullanılmış olup katılımcıların yaşam doyumu konusunda verdikleri cevapların anlamlılık düzeyini ölçmeye yaraması ve tablo şeklinde ortaya konulmasını sağlamış olması sebebiyle elde edilen bilgilerin karşılaştırılmasına olanak sağlamıştır.

Araştırmada verilerin normal dağılım gösterip göstermediklerinin belirlenmesi amacıyla öncelikle çarpıklık ve basıklık değerleri analiz edilmiştir. çarpıklık ve basıklık değerlerinden hareketle normal dağılım ile ilgili z skoru hesaplanmıştır.

Tablo 3. 1. Yaşam Doyumu ile İlgili Çeşitli Değerler

Değerler	Yaşam Doyumu
Skewness (çarpıklık)	1,499
Std. Hata	0,172
Kurtosis (basıklık)	2,521
Std. Hata	0,342
z (Skewness)	8,72
z (Kurtosis)	7,37

Araştırmada yaşam doyumu ölçeğinin çarpıklık değeri 1,499, basıklık değeri ise 2,521 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada z skoru ise 8,72 ve 7,37 olarak hesaplanmıştır. Z skorunun +1,96 ve -1,96 aralığı dışında olması nedeniyle yaşam doyumu ölçeğinin normal dağılımdan gelmediği ifade edilebilir. Araştırmada yaşam doyumu ölçeğinin normal dağılımdan gelmemesi nedeniyle nonparametrik analizler yapılmıştır. Çalışmada verilerin analiz edilmesinde ortalama, standart sapma, Kruskal-Wallis H testi ve Mann-Whitney U testi sonucunda elde edilen analizlerden yararlanılmıştır. Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılarak toplanan verilerin katılımcıların yaşam doyumu düzeylerinin belirlenmesi amacıyla maksimum ve minimum değerler ile tespit edilmesi sağlanmıştır.

3.9. Araştırmanın Etik Onayı

Araştırmanın yürütülebilmesi için Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 25.10.2023 tarih ve 2023-546 sayılı etik kurul izni alınmıştır.

3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamını Diyarbakır ili Yenişehir ilçesinde SED hizmetinden faydalanan çocukların 18 yaş üstü anneleri oluşturmaktadır. Çalışmada evrenin tamamına ulaşamayacağı için araştırma örneklem (200 katılımcı) ile sınırlıdır. Bunun yanı sıra araştırmada sadece belli bir yaş grubu ve üstüyle çalışma yapılacak olması araştırmanın sınırlılığı kapsamında ele alınmaktadır. Katılımcıların sadece kadınlardan oluşması da bir diğer sınırlılığı ortaya koymaktadır. Araştırmada sorulacak olan soruların araştırmacı tarafından hazırlanan 21 soruluk Ön Bilgi Formu ile 5 sorudan oluşan Yaşam Doyumu Ölçeği sorularıyla sınırlı tutulması da

araştırmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra veri toplama tarihlerinin şubat – Nisan 2024 tarihleri arasında olması da sınırlılıktır.

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde ilk grupta Sosyo-Demografik bulgular kısmında Diyarbakır Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bağlı Yenişehir Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü'ne başvuruda bulunup başvurusu kabul edilen ve Sosyal ve Ekonomik Destek hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin yaş, toplam aylık gelir, eğitim durumu, medeni durum, çalışma durumu, eşlerinden ayrılma durumu, toplam çocuk sayısı, hanedeki toplam kişi sayısı, konut durumu, konut türü, sosyal güvencenin olup olmadığı, ne zamandan beridir ekonomik sıkıntı çekildiği, SED 'e ihtiyaç duyma sebebi, SED hizmetinden yararlanma süresi, SED 'in ihtiyaçları karşılama durumu, sosyal destek ağı durumu, çocuk/çocuklarına yetebilme durumu, SED hizmetinin en çok kullanıldığı ihtiyaç türü, evin geçimi konusunda zorlanma düzeylerinin belirlenmesine ilişkin analiz bulguları ile ikinci grupta çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre yaşam doyumu ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Sosyo-Demografik Bulgular

Tablo 4. 1. Sosyo-Demografik Bulgular

Değişken	Değişken açıklaması	n	%
Yaş grubu	18-30 yaş	44	22,0
	31-40 yaş	103	51,5
	41-50 yaş	43	21,5
	51-60 yaş	7	3,5
	61 yaş ve üzeri	3	1,5
Toplam aylık geliriniz ne kadardır?	1000-2000 TL	1	,5
	3000-4000 TL	45	22,5
	4000 TL ve üzeri	154	77,0
Eğitim durumunuz nedir?	Okur-yazar değil	49	24,5
	Okur-yazar	31	15,5
	İlkokul mezunu	51	25,5
	Ortaokul mezunu	34	17,0
	Lise ve dengi okul mezunu	30	15,0
	Üniversite ve üzeri mezunu	5	2,5
Medeni durumunuz nedir?	Evli	149	74,5
	Bekâr	49	24,5
	Eşinden ayrılmış	2	1,0
Eşinizden ayrıldıysanız ayrılma sebebiniz nedir?	Boşanma	48	24,0
	Terk	30	15,0
	Cezaevi	91	45,5
	Vefat	31	15,5
Çalışma durumunuz nedir?	Çalışmıyorum	191	95,5
	Çalışıyorum ama düzenli gelirim yok	5	2,5
	Çalışıyorum ve düzenli gelirim var	4	2,0
Kaç çocuğunuz vardır?	1	44	22,0
	2	48	24,0
	3	48	24,0
	4	28	14,0
	5 ve üzeri	32	16,0
Toplam		200	100,0

Araştırmaya katılan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin %22'si 18-30 yaş, %51,5'i 31-40 yaş, %21,5'i 41-51 yaş, %3,5'i 51-60 yaş ve %1,5'i ise 61 ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır. Araştırmaya katılım sağlayan 200 kadın katılımcının büyük çoğunluğunu %51,5 ile 31-40 yaş grubu oluşturmaktadır. Arkasından %22 ile 18-30 yaş grubu gelerek ikinci büyük çoğunluğu meydana getirmektedir. 3 kişinin cevap olarak seçtiği ve %1,5'lik kısmın oluşturduğu 61 yaş ve üzeri grup en düşük katılım sağlanan grup olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin %0,5'i 1000-2000 TL arası toplam aylık gelir elde ederken, %22,5'i 3000-4000 TL arası toplam aylık gelir elde etmekte, %77'sinin ise 4000 TL ve üzeri toplam aylık gelir elde ettiği anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların hiçbirinin ön bilgi formunun ikinci sorusunda sorulan toplam aylık gelir sorusunun şıklarında yer alan 0-1000 TL ve 2000-3000 TL şıklarını hiç seçmediği anlaşılmıştır. Araştırmaya katılım sağlayan SED hizmetinden faydalanan çocuklarının annelerinin oluşturduğu 200 kadın katılımcının 1 bireyi toplam aylık gelir sorusuna 1000-2000 TL, 45 bireyi 3000-4000 TL ve son olarak 154 bireyi ise 4000 TL ve üzeri seçeneğini seçmiştir.

Araştırmaya katılan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin %24,5'i okur-yazar olmamakla beraber %15,5'i okur-yazardır. %25,5'i ilkokul mezunu, %17'si ortaokul mezunu ve son olarak %15'i lise ve dengi mezunu grubunda yer almaktadır. Araştırmaya katılım sağlayan 200 kadın katılımcının 51'inin ilkokul mezunu seçeneğini seçmesi sebebiyle %25,5 ile "eğitim durumunuz nedir?" sorusunda büyük çoğunluğu oluşturmakta iken araştırmaya katılan 30 kadının "eğitim durumunuz nedir?" sorusunda üniversite ve üzeri seçeneğini seçmesi sebebiyle %15 ile diğer seçeneklere göre azınlığı oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin %74,5'i evli, %24,5'i bekâr, %1'i eşinden ayrılmış bireyler grubunda yer almaktadır. Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin oluşan 200 kadın katılımcının 149'ü evli iken 49 katılımcının bekâr, 2 katılımcının da eşinden ayrı olduğu gözlemlenmektedir. Araştırmaya göre en yüksek değeri %74,5 ile evli katılımcılar oluştururken, en düşük değeri isen %1 ile eşinden ayrılmış bireyler oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin %24'ü boşanmış, %15'i terk edilmiş olup %45,5'i'nin eşleri cezaevinde, %15,5'inin eşi de vefat etmiştir. Araştırmaya katılım sağlayan katılımcılar arasında “eşinizden ayrılma sebebiniz nedir?” sorusuna verilen en fazla cevap %45,5 ile eşlerinin cezaevinde olduğu anlaşılrken %15 ile en az cevap ile katılımcıların eşleri tarafından terk edildikleri anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin %95,5'i “çalışmıyorum” cevabını vermişken, %2,5'i “çalışıyorum ama düzenli gelirim yok” cevabını vermiştir. Araştırmaya katılım sağlayan ve % 2'lik oranı oluşturan kadınlar ise “çalışıyorum ve düzenli gelirim var” cevabını vermiştir. Araştırmaya katılım sağlayan katılımcıların hiçbirinin araştırma kapsamında sorulan “Çalışma durumunuz nedir?” sorusunun seçenekleri arasında yer alan “emekliyim” seçeneğini seçmediği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda çalışma durumuna göre dağılım sonuçları incelendiğinde %95,5 ile en yüksek değer “çalışmıyorum” iken en düşük değer % 2 ile “çalışıyorum ve düzenli gelirim var” cevabının olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocuk/çocukların annelerinin çocuk sayısı incelendiğinde %22'sinin 1 çocuğunun, %24'ünün 2 çocuğunun, %24'ünün 3 çocuğunun, %14'ünün 4 çocuğunun son olarak %16'sının 5 ve üzeri çocuk sayısına sahip olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılım sağlayan SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin oluşturduğu 200 kadın katılımcının 44 bireyi 1 çocuk sayısına, 48 bireyi 2 çocuk sayısına, 48 bireyi 3 çocuk sayısına, 28 bireyi 4 çocuk sayısına ve son olarak 32 bireyi 5 ve üzeri çocuk sayısına sahiptir.

Tablo 4. 2. Hanedeki Toplam Kişi Sayısı ve Konut İle İlgili Bilgiler

Değişken	Değişken açıklaması	n	%
Hanedeki toplam kişi sayısı nedir?	2	22	11,0
	3	50	25,0
	4	49	24,5
	5	29	14,5
	6 ve fazlası	50	25,0
Konut durumunuz nedir?	Kira	131	65,5
	Bize ait	35	17,5
	Akrabalarıma ait ama herhangi bir ücret ödemiyorum	34	17,0
Konut türünüz nedir?	Müstakil ev	49	24,5
	Apartman dairesi	126	63,0
	Gecekondu	25	12,5
	Toplam	200	100,0

Araştırmaya katılım sağlayan 200 kadın katılımcının %11'inin hanesindeki toplam kişi sayısı 2, %25'inin hanesindeki toplam kişi sayısı 3, %24,5'inin hanesindeki toplam kişi sayısı 4, %14,5'inin hanesindeki toplam kişi sayısı 5 iken %25'inin hanesindeki toplam kişi sayısının 6 ve üzeri olduğu görülmüştür. Araştırmaya %100 oranında katılım sağlanmasıyla beraber katılımcılardan 22 kişinin 2 cevabını verdiği, 50 kişinin 3 cevabını verdiği, 49 kişinin 4 cevabını verdiği, 29 kişinin 5 cevabını verdiği ve son olarak 50 kişinin de 6 ve fazlası cevabını verdiği anlaşılmıştır. Araştırmada en çok değer %25 ile 3 ve 6 ve üzeri cevabı olurken en az değer ise %11 ile 2 cevabı olmuştur.

Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin yaşadıkları konut durumuna göre dağılımı incelendiğinde 200 kadın katılımcıdan %65,5'inin "kira" cevabını verdiği, %17,5'inin "bize ait" cevabını verdiği, %17'sinin "akrabalarımın ait ama herhangi bir ücret ödemiyorum" cevabını verdiği görülmüştür. Araştırmada SED hizmetinden faydalanan çocuk/çocukların annelerinin 200'ünden 131'inin "kira" cevabını vererek en yüksek değeri taşıdığı görülürken 200 kişiden 34'ünün "akrabalarımın ait ama herhangi bir ücret ödemiyorum" cevabını vererek en düşük değeri aldığı anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin yaşadıkları konut durumlarına göre dağılımı incelendiğinde 200 kadın katılımcıdan %25,5'inin müstakil evde yaşamını sürdürdüğü, %63'ünün apartman dairesinde kaldığı, %12,5'inin ise gecekonduda yaşamını sürdürdüğü görülmüştür. Araştırmaya katılım sağlayan 200 katılımcıdan 49 kişinin "müstakil ev" cevabını verdiği, 126 kişinin "apartman dairesi" cevabını verdiği ve 25 kişinin "gecekonduda" cevabını verdiği anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan 200 kadın katılımcıdan 126 kişi ile "apartman dairesi" en çok seçilen cevap olurken 25 kişi ile "gecekonduda" cevabı verilerek en az seçilen cevap olmuştur.

Tablo 4. 3. Sosyal Güvence ile Sosyal ve Ekonomik Destek İle İlgili Bilgiler

Değişken	Değişken açıklaması	n	%
Sosyal güvenceniz var mı?	Evet	25	12,5
	Hayır	175	87,5
Ne zamandan beridir ekonomik sıkıntı çekmektesiniz?	Doğduğumdan beridir	15	7,5
	Evlendikten sonra	83	41,5
	Boşandıktan sonra	21	10,5
	Eşim vefat ettikten sonra	21	10,5
	Eşim cezaevine girdikten sonra	50	25,0

	Terk edildikten sonra	9	4,5
	Diğer	1	,5
SED 'e ihtiyaç duyma sebebiniz nedir?	Çocuğumun küçük olması	144	72,0
	Boşanmış olmam	5	2,5
	Ailemin bana yardım etmemesi	2	1,0
	Sağlık sorunları	10	5,0
	Herhangi bir işte çalışamama	20	10,0
	Eşimin cezaevinde olması	17	8,5
	Diğer(.....)	2	1,0
Kaç yıldır SED hizmetinden yararlanıyorsunuz?	1 yıl	124	62,0
	2 yıl	13	6,5
	3 yıl	9	4,5
	4 yıl	7	3,5
	5 yıl ve fazlası	47	23,5
SED desteği sizin ve çocuğunuzun/çocuklarınızın ihtiyaçlarını karşılamada yeterli mi?	Evet	4	2,0
	Hayır	142	71,0
	Kısmen	54	27,0
Çocuk/çocuklarınızın bakımında size yardımcı olan herhangi bir sosyal destek ağıınız var mıdır?	Hayır	134	67,0
	Evet	66	33,0
	Toplam	200	100,0

Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin sosyal güvence durumlarına göre dağılımı incelendiğinde %12,5 ile 200 katılımcıdan 25 kişi “evet” cevabını vererek sosyal güvencesinin olduğunu belirtirken %87,5 ile 200 katılımcıdan 175 kişi “hayır” cevabını vererek sosyal güvencesinin olmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerine sorulan “Ne zamandan beridir ekonomik sıkıntı çekmektedir?” sorusuna göre dağılımı incelendiğinde 200 kadın katılımcıdan %7,5’inin “doğduğumdan beridir” cevabını verdiği, %41,5’inin “evlendikten sonra” cevabını verdiği, %10,5’inin “boşandıktan sonra” cevabını verdiği, %10,5’inin “eşim vefat ettikten sonra” cevabını verdiği, %25’inin “eşim cezaevine girdikten sonra” cevabını verdiği, %4,5’inin “terk edildikten sonra” cevabını verdiği, %0,5’inin “diğer” cevabını verdiği anlaşılmıştır. Tablo incelendiğinde araştırmaya gönüllü katılım sağlayan 200 kadın katılımcıdan 15 kişinin %7,5’lik kesimi oluşturduğu, 83 kişinin %41,5’lik kesimi oluşturduğu, 21 kişinin 10,5’lik kesimi oluşturduğu ve tekrardan 21 kişinin 10,5’lik kesimi oluşturduğu, 50 kişinin %25’lik kesimi oluşturduğu, 9 kişinin %4,5’lik kesimi oluşturduğu ve son olarak 1 kişinin %0,5’lik kesimi oluşturduğu anlaşılmıştır. Araştırma kapsamında 200 kadın katılımcıdan 83 kişi “evlendikten sonra” cevabını vererek %41,5 ile en yüksek değeri oluştururken 1 kişi “diğer” cevabını vererek %0,5 ile en düşük değeri oluşturduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerine sorulan “SED 'e ihtiyaç duyma sebebiniz nedir?” sorusuna göre dağılımı incelendiğinde 200 kadın katılımcının %72’si “çocuğumun küçük olması” cevabını, %2,5’i “boşanmış olmam” cevabını, %1’i “ailemin bana yardım etmemesi” cevabını, %5’i “sağlık sorunları” cevabını, %10’nu “herhangi bir işte çalışamama” cevabını, %8,5’i “eşimin cezaevinde olması” cevabını ve son olarak %1’i “diğer” cevabını verdikleri anlaşılmıştır. Tablo incelendiğinde araştırmaya katılım sağlayan 200 kadın katılımcının “çocuğumun küçük olması” cevabını veren 144 kişinin sorunun %72’lik kesimi oluşturduğu, “boşanmış olmam” cevabını veren 5 kişinin sorunun %2,5’lik kesimi oluşturduğu, “ailemin bana yardım etmemesi” cevabını veren 2 kişinin sorunun %1’lik kesimini oluşturduğu, “sağlık sorunları” cevabını veren 10 kişinin sorunun %5’lik kesimi oluşturduğu, “herhangi bir işte çalışamama” cevabını veren 20 kişinin sorunun %10’luk kesimi oluşturduğu, “eşimin cezaevinde olması” cevabını veren 17 kişinin sorunun %8,5’lik kesimi oluşturduğu ve “diğer” cevabını veren 2 kişinin sorunun %1’lik kesimini oluşturduğu anlaşılmıştır. Araştırma kapsamında 200 kadın katılımcıdan 144 kişi “çocuğumun küçük olması” cevabı ile en çok seçilen cevap olurken 1’er kişi “ailemin bana yardım etmemesi” ve “diğer” cevapları ile en az seçilen cevap olmuştur.

Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerine sorulan “Kaç yıldır SED hizmetinden yararlanıyorsunuz?” sorusuna göre dağılımı incelendiğinde katılım sağlayan 200 katılımcıdan %62 ile 124 kişi “1 yıl” cevabını verirken, %6,5 ile 13 kişi “2 yıl” cevabını vermiş, %4,5 ile 9 kişi “3 yıl” cevabını vermiş, %3,5 ile 7 kişi “4 yıl” cevabını vermiş ve %23,5 ile 47 katılımcı “5 yıl ve fazlası” cevabını vermiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların 124 kişi ile en çok 1 yıldır SED hizmetinden faydalandıkları, 7 kişi ile en az 4 yıldır SED hizmetinden faydalandıkları anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin SED desteği sizin ve çocuğunuzun/çocuklarınızın ihtiyaçlarını karşılamada yeterli mi? Sorusuna göre verilen cevapların dağılımı incelendiğinde %2 ile 200 katılımcıdan 4 kişi “evet” cevabını vererek SED desteğinin ihtiyaçları karşılamada yeterli olduğunu belirtirken %71 ile 200 katılımcıdan 142 kişi “hayır” cevabını vererek SED desteğinin ihtiyaçları karşılamada yeterli olmadığını

belirtmiştir. %27 ile 200 katılımcıdan 54 kişi ise “kısmen” cevabını vermiştir. Araştırma kapsamında 142 kişi ile %71 oranında “hayır” cevabının baskın olduğu ve SED desteğinin ihtiyaçları karşılamada yeterli olmadığı anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin Çocuk/çocuklarınıza bakımında size yardımcı olan herhangi bir sosyal destek ağıınız var mıdır? Sorusuna göre dağılımı incelendiğinde %67 ile 200 katılımcıdan 134 kişi “hayır” cevabını vererek çocuk/çocuklarının bakımında kendisine yardımcı olan herhangi bir sosyal destek ağının olmadığını belirtirken %33 ile 200 katılımcıdan 66 kişi “evet” cevabını vererek çocuk/çocuklarının bakımında kendisine yardımcı olan herhangi bir sosyal destek ağının olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4. 4. Çocuklara Yetebilme ve Sosyal ve Ekonomik Destek İle İlgili Bilgiler

Değişken	Değişken açıklaması	n	%
Çocuğunuza/çocuklarınıza yetebildiğinizi düşünüyor musunuz?	Hayır	101	50,5
	Evet	16	8,0
	Kısmen	83	41,5
SED hizmetini en çok hangi ihtiyacınız için kullanıyorsunuz?	Eğitim	96	48,0
	Sağlık	18	9,0
	Barınma(kira)	47	23,5
	Gıda	31	15,5
	Fatura	6	3,0
	Diğer(.....)	2	1,0
Evin geçimi konusunda zorlandığınızı düşünüyor musunuz?	Hayır	7	3,5
	Evet	182	91,0
	Kısmen	11	5,5
Toplam		200	100,0

Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin “SED desteği sizin ve çocuğunuzun/çocuklarınızın ihtiyaçlarını karşılamada yeterli mi?” sorusuna verilen cevapların dağılımı incelendiğinde %2 ile 200 katılımcıdan 4 kişi “evet” cevabını vererek SED desteğinin ihtiyaçları karşılamada yeterli olduğunu belirtirken %71 ile 200 katılımcıdan 142 kişi “hayır” cevabını vererek SED desteğinin ihtiyaçları karşılamada yeterli olmadığını belirtmiştir. %27 ile 200 katılımcıdan 54 kişi ise “kısmen” cevabını vermiştir. Araştırma kapsamında 142 kişi ile %71 oranında “hayır” cevabının baskın olduğu ve SED desteğinin ihtiyaçları karşılamada yeterli olmadığı anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerine sorulan “SED hizmetini en çok hangi ihtiyacınız için kullanıyorsunuz?” sorusuna verilen cevap dağılımı incelendiğinde 200 kadın katılımcıdan %48’inin

“eğitim” cevabını verdiği, %9’unun “sağlık” cevabını verdiği, %23,5’in “barınma(kira)” cevabını verdiği, %15,5’in “gıda” cevabını verdiği, %3’ün “fatura” cevabını verdiği ve son olarak %1’in “diğer(.....)” cevabını verdiği anlaşılmıştır. Tablo incelendiğinde araştırmaya gönüllü katılım sağlayan 200 kadın katılımcıdan 96 kişinin %48’lik kesimi oluşturduğu, 18 kişinin %9’luk kesimi oluşturduğu, 47 kişinin 23,5’lik kesimi oluşturduğu, 31 kişinin 15,5’lik kesimi oluşturduğu, 6 kişinin %3’lük kesimi oluşturduğu ve son olarak 2 kişinin %1’lik kesimi oluşturduğu anlaşılmıştır. Araştırma kapsamında 200 kadın katılımcıdan 96 kişi “eğitim” cevabını vererek %48 ile en yüksek değeri oluştururken 2 kişi “diğer(.....)” cevabını vererek %1 ile en düşük değeri oluşturduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılım sağlayan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin “Evin geçimi konusunda zorlandığınızı düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen cevapların dağılımı incelendiğinde %3,5 ile 200 katılımcıdan 7 kişi “hayır” cevabını vererek evin geçimi konusunda zorlanmadığını belirtirken %91 ile 200 katılımcıdan 182 kişi “evet” cevabını vererek evin geçimi konusunda zorlandığını belirtmiştir. %5,5 ile 200 katılımcıdan 11 kişi ise “kısmen” cevabını vermiştir. Araştırma kapsamında 182 kişi ile %91 oranında “evet” cevabının yüksek olduğu ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin evin geçimi konusunda zorlandığı anlaşılmıştır.

4.2. Yaşam Doyumu ile İlgili Temel Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların yaşam doyumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bununla birlikte katılımcıların yaşam doyumlarının belirlenmesi amacıyla sorulan sorulara ilişkin yanıtlara yer verilmiştir.

Tablo 4. 5. Katılımcıların Yaşam Doyumu Analizi Sonuçları

	Yaşam doyumunu
Ortalama	1,8
Standart sapma	0,7
Minimum ve maksimum	1,0-6,0
Sonuç	Çok düşük yaşam doyumunu

Araştırmada katılımcıların yaşam doyumunu ortalaması 1,8 ve standart sapması 0,7 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada yaşam doyumunu ölçeğinden hareketle katılımcıların “çok düşük yaşam doyumunu” olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmada tek ebeveyn kadının yaşam doyumunun çok düşük olması, genellikle

kişinin hayatından memnuniyetsiz olduğunu ve genel olarak mutsuz olduğunu göstermektedir. Bu durum, kişinin yaşamında birçok açıdan tatmin edici olmayan durumlar yaşadığını veya hissettiğine işaret etmektedir.

4. 3. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Yaşam Doyumu İle İlgili Bulgular

Tablo 4. 6. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlerin Yaşam Doyumu ile Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Ortalama sıra	Kruskal-Wallis H	p	Fark
Yaş grupları	18-30 yaş	44	132,17	17,191	,002*	Var
	31-40 yaş	103	91,81			
	41-50 yaş	43	91,22			
	51-60 yaş	7	92,57			
	61 yaş ve üzeri	3	85,83			
Aylık gelir	1000-2000 TL	1	68,50	,345	,841	Yok
	3000-4000 TL	45	102,03			
	4000 TL ve üzeri	154	100,26			
Eğitim düzeyi	Okur-yazar değil	49	101,93	6,605	0,252	Yok
	Okur-yazar	31	77,66			
	İlkokul mezunu	51	104,18			
	Ortaokul mezunu	34	102,84			
	Lise mezunu	30	112,93			
Medeni durum	Üniversite mezunu	5	100,10	1,611	0,447	Yok
	Evli	149	99,87			
	Bekâr	49	100,34			
	Eşinden ayrılmış	2	151,75			

Araştırmada yaş grupları arasında ve yaşam doyumu ölçeği sıralamaları, ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkmıştır ($H=17,191$; $p<0,05$). Kruskal Wallis-H testi sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla tamamlayıcı karşılaştırma tekniklerine geçilmiştir. Bu amaçla iki karşılaştırma testlerinden Mann Whitney-U testi uygulanmıştır. Yaşam doyumu ile aylık gelir, eğitim düzeyi ve medeni durum değişkenleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4. 7. Yaş ile Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Ortalama sıra	Mann-Whitney U	P
Yaşam doyumu	18-30 yaş	44	94,81	-3,898	,000*
	31-40 yaş	103	65,11		
	18-30 yaş	44	52,63	-3,241	,001*
	41-50 yaş	43	35,17		

Yapılan analiz sonucunda yaş gruplarına göre yaşam doyumunun 31-40 yaş aralığında olan grup ile 18-30 yaş aralığında grup arasında, 31-40 yaş aralığında

olan grup lehine gerçekleştiği belirlenmiştir ($U=-3,898$; $p<0,05$). Bununla birlikte yaş gruplarına göre yaşam doyumunun 41-50 yaş aralığında olan grup ile 18-30 yaş aralığında grup arasında, 41-50 yaş aralığında olan grup lehine gerçekleştiği belirlenmiştir ($U=-3,241$; $p<0,05$). Buna göre 31-40 yaş ve 41-50 yaş aralığında olan katılımcıların yaşam doyumlarının, 31-40 yaş ve 41-50 yaş aralığında olanlardan yüksektir. Ortaya çıkan bu bulgudan hareketle 31-40 yaş ve 41-50 yaş aralığındaki bireylerin genellikle daha fazla yaşam deneyimine sahip oldukları ifade edilebilir. Bu deneyimler, kişilerin olgunluk seviyelerini artırabilir ve yaşamla başa çıkma yeteneklerini geliştirebilir.

Araştırmada aylık gelir düzeyi grupları arasında yaşam doyumunu leği sıralamaları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($H=0,345$; $p>0,05$). Çalışmada ele alınan değişkenler ekolojik yaklaşım ve sistem yaklaşımı erevesi doğrultusunda bulunduğu evre koşulları içerisinde değerlendirildiğinde mikro ve mezzo sistemde yer aldıkları, yaşanılan bölgenin ekonomik açıdan alt düzeyde olması sebebiyle daha çok dış gelir elde ettikleri, resmi kuruluşlardan veya Sivil Toplum kuruluşlarından yardım aldıkları bilgileri edinilmiştir. Çalışmaya katılım sağlayan çoğunluğun 4000 TL ve üzeri gelir elde etmesi nedeniyle yaşam doyumunu üzerinde herhangi bir farklılaşmaya neden olmamıştır.

Araştırmada eğitim düzeyi grupları arasında yaşam doyumunu leği sıralamaları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($H=6,605$; $p>0,05$). Çalışma yapılan bölgenin eğitim düzeyinin daha çok ilkokul ve ortaokul ile sınırlı olması ve araştırmaya katılım sağlayan 5 katılımcı dışındaki bireylerin bulunulan evredekiilerin yüksek bir eğitim düzeyine sahip olmaması ve herhangi bir farklılaşmaya sebep olmaması sebebiyle yaşam doyumunu ile arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Araştırmada medeni durum grupları arasında yaşam doyumunu leği sıralamaları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($H=1,611$; $p>0,05$). Medeni durum değişkeninde de yaşanılan çevredeki bireylerin çoğunlukla eşlerinin madde bağımlılığı ile madde satımından ve suça sürüklenme oranının artmasından kaynaklı eşlerin cezaevine girdiği ve boşanma durumlarının resmiyete dökülmediği, bununla beraber çocuklu kadınların eşleri

tarafından terk edilmeleri ve aile sisteminin bozulması sebebiyle de yine aynı şekilde boşanma durumlarının tam olarak gerçekleşmediği ve resmiyette evli gözüktükleri nedenleri ile yaşam doyumu ile medeni durum değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4. 8. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlerin Yaşam Doyumu İle Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Ortalama sıra	Kruskal-Wallis H	p	Fark
Eşinizden ayrıldıysanız ayrılma sebebiniz nedir?	Boşanma	48	98,70	0,082	0,994	Yok
	Terk	30	102,37			
	Cezaevi	91	100,70			
	Vefat	31	100,90			
Çalışma durumunuz nedir?	Çalışmıyorum	191	99,91	1,457	0,483	Yok
	Çalışıyorum ama düzenli gelirim yok	5	95,70			
	Çalışıyorum ve düzenli gelirim var	4	134,50			
Kaç çocuğunuz vardır?	1 çocuk	44	117,26	7,319	0,120	Yok
	2 çocuk	48	103,78			
	3 çocuk	48	85,61			
	4 çocuk	28	98,73			
	5 ve üzeri çocuk	32	96,41			
Hanedeki toplam kişi sayısı nedir?	2 kişi	22	119,48	7,398	0,116	Yok
	3 kişi	50	109,59			
	4 kişi	49	87,91			
	5 kişi	29	88,22			
	6 kişi ve üstü	50	102,52			

Araştırmada “eşinizden ayrıldıysanız ayrılma sebebiniz nedir?” grupları arasında yaşam doyumu ölçeği sıralamaları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($H=0,082$; $p>0,05$). Aile sisteminin bozulması ve bir ailenin temel olan bağlılık özelliklerini yitirmesi veya bu durumların yanı sıra ekolojik anlamda yaşanan çevrede suça sürüklenmenin yüksek olması sebebiyle “cezaevi” cevabının genel çoğunlukta olduğu, aile sisteminde durağanlığa ve düzensizliğe sebep olduğu anlaşılmış olup bu değişkenin yaşam doyumu ile arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Araştırmada “çalışma durumunuz nedir?” grupları arasında yaşam doyumu ölçeği sıralamaları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($H=1,457$; $p>0,05$). Bu değişkende sistem yaklaşımında olduğu gibi tek bir parça üzerinde durmak yerine parçalara bütün olarak bakılması, aradaki bağıntının ve etkileşimin ele alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Çalışma durumunuz nedir? sorusunda da eğitim sistemindeki bozulmanın veya eğitim sisteminin çalışma durumunu etkileme düzeyi ortaya çıkmıştır. Genel alanda

çalışmanın yürütüldüğü bölgede SED hizmetinden faydalanan çocuklu annelerin genel itibarıyla herhangi bir işe sahip olmadıkları ve kayıt dışı işlerde günü birlik olarak çalışıldığı bilgilerine ulaşılmıştır.

Araştırmada “kaç çocuğunuz vardır?” grupları arasında yaşam doyumu ölçeği sıralamaları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($H=7,319$; $p>0,05$). Bu değişken ekolojik anlamda değerlendirildiğinde tek ebeveyn olarak hayatını idame ettiren kadınların evliliklerinde eşleriyle bir bütünsellik olmadığı ve evliliklerinin kısa sürmüş olması sebebiyle de yakın değerlerde olan 2 çocuk ve 3 çocuk cevapları arasında değiştiği görülmektedir.

Araştırmada “hanedeki toplam kişi sayısı nedir?” grupları arasında yaşam doyumu ölçeği sıralamaları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($H=7,398$; $p>0,05$). Yaşanılan çevrede geniş aile yapısının hâkim olması ve tek çocuktan ziyade kardeş bütünlüğüne önem verilmesi sebebiyle cevapların değiştiği, minimum 2 kişi ile 6 kişi ve üstü arasında değiştiği gözlemlenmiştir.

Tablo 4. 9. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlerin Yaşam Doyumu İle Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Ortalama sıra	Kruskal-Wallis H	p	Fark
Konut durumunuz nedir?	Kira	131	100,96	0,273	0,873	Yok
	Bize ait	35	96,23			
	Akrabalarım a ait ama herhangi bir ücret ödemi yorum	34	103,12			
Konut türünüz nedir?	Müstakil ev	49	98,06	0,925	0,630	Yok
	Apartman dairesi	126	99,42			
	Gecekondu	25	110,72			
Ne zamandan beridir ekonomik sıkıntı çekmekte sınız?	Doğduğumdan beridir	15	116,17	14,225	,027*	Var
	Evlendikten sonra	83	85,90			
	Boşandıktan sonra	21	113,52			
	Eşim vefat ettikten sonra	21	103,14			
	Eşim cezaevine girdikten sonra	50	108,51			
	Terk edildikten sonra	9	137,00			
	Diğer	1	19,00			

Araştırmada katılımcıların ikamet ettiğ i konut durumuna yaşam doyumu ölçeğ i sıralamaları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($H=0,925$; $p>0,05$). Sistemler arasında bağlantı olması ve bir sistemdeki değişimin diğ er sistemleri etkilediğ i düşün üldüğ ünden tek ebeveyn olarak

çocuklarına bakım veren kadınların düzenli gelirlerinin olmaması ve çalışmamları sebebiyle kirada oturdukları bilgilerine ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların ikamet ettiği konut türüne yaşam doyumu ölçeği sıralamaları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($H=0,925$; $p>0,05$). Yaşanılan çevrenin düşük ekonomik bir düzeyde olması sebebiyle ikamet edilen konutun kendilerine ait bir ev olmadığı ve apartman dairesinde kirada oturdukları anlaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların ekonomik sıkıntı çekmeye başladıkları değişkenlere göre yaşam doyumu ölçeği sıralamaları, ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkmıştır ($H=14,225$; $p<0,05$). Kruskal Wallis-H testi sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla tamamlayıcı karşılaştırma tekniklerine geçilmiştir. Bu amaçla iki karşılaştırma testlerinden Mann Whitney-U testi uygulanmıştır.

Tablo 4. 10. Ekonomik Sıkıntı Nedenleri İle Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar		N	Ortalama sıra	Mann-Whitney U	P
Ne zamandan beridir ekonomik sıkıntı çekmektesiniz?	Evlendikten sonra	83	60,84	-2,400	,016
	Eşim cezaevine girdikten sonra	50	77,23		

Yapılan analiz sonucunda ekonomik sıkıntı nedenlerine göre yaşam doyumunun “evlendikten sonra ekonomik sıkıntı yaşamaya başladım” ile “eşim cezaevine girdikten sonra ekonomik sıkıntı yaşamaya başladım” cevabını verenler arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($U=-3,898$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu bulgu katılımcıların evlendikten sonra ve eşleri cezaevinde girdikten sonra daha çok ekonomik sıkıntı çektiklerini göstermektedir.

Tablo 4. 11. Sosyal Güvence ve Sosyal Destek Ağı Varlığının Yaşam Doyumu İle Karşılaştırmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Ortalama sıra	Mann-Whitney U	P
Sosyal güvenceniz var mı?	Evet	25	120,14	-1,828	,068
	Hayır	175	97,69		
Çocuk/çocuklarınızın bakımında size yardımcı olan herhangi bir sosyal destek aığınız var mıdır?	Hayır	134	95,35	-1,807	,071
	Evet	66	110,95		

Yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda katılımcıların yaşam doyumu ölçeğinden almış oldukları puanların, sosyal güvencenin olup olmaması değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($U=-1,828; p>0,05$). Bununla birlikte katılımcıların yaşam doyumu ölçeğinden almış oldukları puanların, çocuk bakımı konusunda sosyal destek ağının olup olmaması değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($U=-1,807; p>0,05$). Ortaya çıkan bu sonuç, çocuk bakımı konusunda sosyal destek ağının varlığının veya yokluğunun, katılımcıların yaşam doyumu puanlarını etkilemediğini göstermektedir. Bu durumda, araştırma kapsamında incelenen katılımcıların yaşam doyumunu belirleyen faktörler arasında sosyal destek ağının rolü önemsiz veya belirgin değildir.

Tablo 4. 12. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlerin Yaşam Doyumu İle Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Ortalama sıra	Kruskal-Wallis H	p	Fark
	Çocuğumun küçük olması	144	98,61	4,184	0,652	Yok
	Boşanmış olmam	5	122,20			
	Ailemin bana yardım etmemesi	2	158,75			
SED'e ihtiyaç duyma sebebiniz nedir?	Sağlık sorunları	10	103,75			
	Herhangi bir işte çalışamama	20	93,95			
	Eşimin cezaevinde olması	17	111,74			
	Diğer(.....)	2	77,75			
Kaç yıldır SED hizmetinden yararlanıyorsunuz?	1 yıl	124	109,20	15,337	0,004*	Var
	2 yıl	13	88,81			
	3 yıl	9	37,56			
	4 yıl	7	80,86			
	5 yıl ve fazlası	47	95,76			
SED desteği sizin ve çocuğunuzun/çocuklarınızın ihtiyaçlarını karşılamada yeterli mi?	Evet	4	100,63	19,844	0,000*	Var
	Hayır	142	89,23			
	Kısmen	54	130,13			

Araştırmada katılımcıların sosyal ve ekonomik desteğe ihtiyaç duyma nedenlerine göre yaşam doyumu ölçeği sıralamaları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($H=4,184; p>0,05$). Aile

dinamiğinin bozulması, sağlıklı bir ilerleyişin ve etkileşimin olmaması nedenleri göz önünde bulundurulduğunda terk edilen, boşanmış olan, eşi cezaevinde olan ya da eşi vefat eden bireylerin çocuklarıyla bir başlarına kalması sebebiyle daha çok çocukları için SED hizmetine ihtiyaç duydukları anlaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalanma sürelerine göre yaşam doyumu ölçeği sıralamaları, ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır ($H=15,337$; $p<0,05$). Araştırmada ayrıca katılımcıların sosyal ve ekonomik destek hizmetinin ihtiyaçlarını karşılama düzeylerine göre yaşam doyumu ölçeği sıralamaları, ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır ($H=19,844$; $p<0,05$). Kruskal Wallis-H testi sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla tamamlayıcı karşılaştırma tekniklerine geçilmiştir. Bu amaçla iki karşılaştırma testlerinden Mann Whitney-U testi uygulanmıştır.

Tablo 4. 13. SED Hizmetinden Yararlanma Yılı İle Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Ortalama sıra	Mann-Whitney U	P
Kaç yıldır SED hizmetinden yararlanıyorsunuz?	1 yıl	124	70,24	-3,629	,000
	3 yıl	9	22,33		
	2 yıl	13	14,12	-2,362	,018
	3 yıl	9	7,72		

Yapılan analiz sonucunda sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalanma sürelerine göre yaşam doyumunun “1 yıl” ile “3 yıl” cevabını verenler arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($U=-3,629$; $p<0,05$). Araştırmada sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalanma sürelerine göre yaşam doyumunun “2 yıl” ile “3 yıl” cevabını verenler arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($U=-3,629$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu bulgu 3 yıldır sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalandırılanların, 1 yıldır sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalananların yaşam doyumundan düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca 3 yıldır sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalandırılanların, 2 yıldır sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalananların yaşam doyumundan düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. 14. SED Hizmetinin Katılımcıların ve Çocuğunun/Çocuklarının İhtiyaçlarını Karşılama Düzeyi İle Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Ortalama sıra	Mann-Whitney U	p
SED desteği sizin ve çocuğunuzun/çocuklarınızın ihtiyaçlarını karşılamada yeterli mi?	Hayır	142	87,40	-4,478	,000
	Kısmen	54	127,69		

Yapılan analiz sonucunda sosyal ve ekonomik destek hizmetinin sizin ve çocukların/çocuklarınızın ihtiyaçlarını karşılama düzeyine göre yaşam doyumunun “hayır karşılamıyor” ile “kısmen karşılamıyor” cevabını verenler arasında gerçekleştiği belirlenmiştir (U=-4,478; p<0,05). Ortaya çıkan bu bulgu sosyal ve ekonomik destek hizmetinin “çocukların ihtiyaçlarını karşılamıyor” cevabını verenlerin, yaşam doyumundan düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. 15. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlerin Yaşam Doyumu İle Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Ortalama sıra	Kruskal-Wallis H	p	Fark
Çocuğunuza/çocuklarınıza yetebildiğinizi düşünüyor musunuz?	Hayır	101	77,58	34,694	0,000*	Var
	Evet	16	143,34			
	Kısmen	83	120,13			
SED hizmetini en çok hangi ihtiyacınız için kullanıyorsunuz?	Eğitim	96	103,94	5,488	0,359	Yok
	Sağlık	18	110,72			
	Barınma(kira)	47	98,71			
	Gıda	31	95,21			
	Fatura	6	52,50			
	Diğer(.....)	2	111,50			
Evin geçimi konusunda zorlandığınızı düşünüyor musunuz?	Hayır	7	132,64	7,110	0,029*	Var
	Evet	182	97,10			
	Kısmen	11	136,32			
SED desteğinin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarınızı karşılama durumu nedir?	Hayır karşılamıyor	186	94,55	28,701	0,000*	Var
	Evet karşılıyor	2	194,75			
	Kısmen karşılıyor	12	177,04			

Araştırmada katılımcıların çocuklarına yetebilme düzeyine göre yaşam doyumu ölçeği sıralamaları, ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkmıştır (H=34,694; p<0,05).

Araştırmada katılımcıların sosyal ve ekonomik desteğin kullanılma nedenlerine göre yaşam doyumu ölçeği sıralamaları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır (H=5,488; p>0,05). Bu değişkende aile sisteminin bozulması ve ekolojik yaşama uyum sağlayabilmek adına çocuklarına

bakım veren annelerin aldıkları SED hizmetini daha çok çocukları adına kullandıkları ve çocuklarının eğitimlerine harcadıkları anlaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların evinin geçimini sağlama konusunda zorlanıp zorlanmama durumuna göre yaşam doyumu ölçeği sıralamaları, ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır ($H=7,110$; $p<0,05$).

Araştırmada katılımcıların SED desteğinin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılama durumuna göre yaşam doyumu ölçeği sıralamaları, ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır ($H=28,701$; $p<0,05$).

Araştırmada Kruskal Wallis-H testi sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla tamamlayıcı karşılaştırma tekniklerine geçilmiştir. Bu amaçla iki karşılaştırma testlerinden Mann Whitney-U testi uygulanmıştır.

Tablo 4. 16. Katılımcıların Çocuğuna/Çocuklarına Yetebilme Durumu İle Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Ortalama sıra	Mann-Whitney U	P
Çocuğunuza/çocukların ıza yetebildiğinizi düşünüyor musunuz?	Hayır	101	53,76	-4,4264	,000
	Evet	16	92,06		
	Hayır	101	74,82	-5,013	,000
	Kısmen	83	114,02		

Yapılan analiz sonucunda sosyal ve ekonomik destek hizmetinin çocukların ihtiyaçlarını karşılamaya yetebilme düzeyine göre yaşam doyumunun “hayır karşılamıyor” ile “evet karşılıyor” cevabını verenler arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($U=-4,4264$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu bulgu sosyal ve ekonomik destek hizmetinin “çocukların ihtiyaçlarını karşılamıyor” cevabını verenlerin, yaşam doyumundan düşük olduğunu göstermektedir.

Araştırmada sosyal ve ekonomik destek hizmetinin çocukların ihtiyaçlarını karşılamaya yetebilme düzeyine göre yaşam doyumunun “hayır karşılamıyor” ile “kısmen karşılıyor” cevabını verenler arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($U=-5,013$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu bulgu sosyal ve ekonomik destek hizmetinin “çocukların ihtiyaçlarını karşılamıyor” cevabını verenlerin, yaşam doyumundan düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. 17. Katılımcıların Evin Geçimi Konusunda Zorlanma Durumu İle Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Ortalama sıra	Mann-Whitney U	P
Evin geçimi konusunda zorlandığınızı düşünüyor musunuz?	Evet	182	94,83	-2,216	,027
	Kısmen	11	132,95		

Yapılan analiz sonucunda evin geçimini sağlama konusunda zorluk yaşama düzeyine göre yaşam doyumunun “kısmen zorlanıyorum” ile “evet zorlanıyorum” cevabını verenler arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($U=-2,246$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu bulgu sosyal ve ekonomik destek hizmetinin “evet zorlanıyorum” cevabını verenlerin, yaşam doyumunun düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. 18. SED Desteğinin Sosyal ve Kültürel İhtiyaçları Karşılama Durumu İle Yaşam Doyumunun Karşılaştırılmasına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Ortalama sıra	Mann-Whitney U	P
SED desteğinin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarınızı karşılama durumu nedir?	Hayır	186	94,52	-4,849	,027
	karşılamiyor				
	Kısmen	12	176,63		
	karşılıyor				

Yapılan analiz sonucunda evin geçimini sağlama konusunda zorluk yaşama düzeyine göre yaşam doyumunun “hayır karşılamiyor” ile “kısmen karşılıyor” cevabını verenler arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($U=-4,849$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu bulgu sosyal ve ekonomik destek hizmetinin “hayır karşılamiyor” cevabını verenlerin, yaşam doyumunun düşük olduğunu göstermektedir.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmada eşleri yanlarında bulunmayan çocuklu kadınların çocukları adına almış olduğu sosyal ve ekonomik desteğin (SED) yaşam doyumlarına etkisinin ne düzeyde olduğu incelenmiştir. Sosyal ve ekonomik destek yoksunluğu çeken bireylerin SED hizmetinden faydalanabilmesi için yoksulluk durumuna etki eden faktörlerin değerlendirilmesi gerekmekte olup yaşanan yerin bağlı bulunduğu Sosyal Hizmet Merkezi'nde görev yapan meslek elemanlarının inceleme yapması, inceleme sonucunda Sosyal İnceleme Raporu hazırlaması ve SED hizmetinden faydalanıp faydalanmayacağını ortaya konulması gerekmektedir. Bu bağlamda çocukları adına SED hizmetinden faydalanan bireylerin demografik özellikleri değerlendirilerek yaşam doyumuna olan etkilerinin düzeyi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Literatürde Sosyal ve Ekonomik Destek konusunun genellikle sosyal ve ekonomik destek alan ailelerin yoksulluk algısı ve baş etme yöntemleri, SED alan ailelerin yaşam kalitesi ve sosyal destek gibi araştırmalara konu olduğu görülmüştür. Yaşam doyumu konusunun ise genellikle psikoloji, sağlık ve eğitim alanları üzerine yapılan araştırmalarda kullanıldığı görülmüştür. SED hizmetinden faydalanan ailelerin yaşam kalitesi, yoksulluk algısı konularında çalışmalar yapılmasına rağmen SED hizmetinden çocukları adına faydalanan kadınların yaşam doyumunun araştırılmasına yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple bu araştırmada yaşam doyumunun değerlendirilmesi amacıyla 200 kadın katılımcı ile çalışılmıştır. Veri toplamak amacıyla Ön Bilgi Formu ile Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır.

Yapılan bu çalışmada öne çıkan konulardan bir tanesi sosyal ve ekonomik destek hizmetidir. Ekonomik olarak sıkıntı çeken ailelerin çocuklarının devlet korunmasına alınması ve kurum bakımına alınması yerine bu çocukların aileleri yanında büyümesine olanak sağlanması amacıyla bu hizmet verilerek ailenin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Destekleyici hizmetler arasında yer alan bu hizmet Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın önem arz eden amaçları arasında yer almaktadır (bkz. s. 32).

Çalışmada öne çıkan ve önemli bir yer tutan yaşam doyumu kavramı ise ilk olarak Neugarten (1961) tarafından kullanılmış olup birçok araştırmaya konu

olmuştur. Bu kavram; bireylerin istediği, hayal ettiği durumlar ile gerçekte var olan durumların karşılaştırılması olarak karşımıza çıkmış olup yaşlıların yaşam doyumlarının değerlendirilmesi amacıyla çalışmalarda yer edinmiştir (Özer ve Karabulut, 2003: 73). Mamur (2020) tarafından kadınlar ve erkeklerin yaşam doyumunun incelendiği bir çalışma ise karşılaştırma sonucunda kadınların yaşam doyumlarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu görülmüştür ($Z=-2,725$, $p<0.05$).

Açıklamalardan hareketle araştırmada SED hizmetinden çocukları adına faydalanan annelerin yaşam doyumlarına etki eden faktörler değerlendirilmiş, araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi yapılarak bulgular ile tartışılmıştır.

Veriler sonucunda araştırmanın tartışma kısmında; ilk olarak SED hizmetinden faydalanan çocukların anneleri ile ilgili elde edilen çeşitli sosyo-demografik bulgular tartışılmış, ikinci olarak elde edilen veriler sonucunda yaşam doyumu ile ilgili bulgular tartışılmış ve son olarak çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre yaşam doyumu ile ilgili bulguların tartışılması konu edinilmiştir.

5. 1. SED Hizmetinden Faydalanan Çocukların Anneleri ile İlgili Elde Edilen Çeşitli Sosyo-Demografik Bulguların Tartışılması

Araştırmada herhangi bir işe sahip olmanın, çalışmanın gelir elde etme açısından yaşam doyumunu etkileyerek yükselttiği düşünülmektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda Tablo 4.1.'de yer alan sosyo-demografik bulgulardan “Çalışma Durumunuz Nedir” soruna ilişkin yer alan veriler incelendiğinde araştırmaya katılım sağlayan katılımcıların %95,5'inin çalışmadığı ve düzenli gelirinin olmadığı anlaşılmıştır. “Çalışıyorum ve düzenli gelirim var” diyen katılımcıların ise çalışmaya katılanların %2'sini oluşturduğu görülmüştür. Keser tarafından ele alınan “Çalışma Yaşamı ile Yaşam Doyumu” ilişkini ortaya koyan çalışmada bireylerin yaşam doyumlarının çalışma yaşamı ile arttığı, bireyin çalıştığı ortamda kendisini geliştirmesi, hayatı daha yaşanabilir görmesini sağladığı bu sebeple genel itibarıyla yaşam doyumunda yükselmeye yardımcı olduğu anlaşılmış olmakla beraber bireyin hâlihazırda var olan işini kaybetmesi durumunda ise birey üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğu ve bu durumun yaşam doyumunu etkilediği ortaya çıkmıştır (Keser, 2011).

Demir ve arkadaşları tarafından yaşam doyumunu farklı bir bakış açısıyla ele alınan çalışmada ise kişilerin eğitimlerinin, sosyal destek mekanizmalarının, sosyo-kültürel ilişkilerinin, finansal durumlarının ve aile içi dinamiklerinin güçlü olmasının, yüksek iyilik haline sahip olmanın yaşam kalitesini etkileyerek yükselttiği, yaşam kalitesinin yüksek olması sonucunda da yaşamdan alınan doyumun daha fazla olduğu düşünülmüştür (Demir vd., 2021: 200). Ele alınan bu araştırmada ise “Çocuk/çocuklarınızın bakımında size yardımcı olan herhangi bir sosyal destek ağıınız var mıdır?” sorusundan elde edilen veriler sonucunda sosyal destek ağının varlığının yaşam doyumu konusunda belirgin bir etki etmediği ortaya çıkmıştır. Çalışkan (2023) tarafından ele alınan “Kırsal Bölgede Yaşayan Yaşlı Bireylerde Yaşam Doyumu Düzeylerinin Belirlenmesi” adlı çalışmada ise çok yönlü ANOVA testi sonucunda katılımcıların aile desteği ile yaşam doyumu durumunun kıyaslanmasında belirgin düzeyde bir fark görülmediği anlaşılmıştır ($p>.05$) (Çalışkan, 2023: 43). Elde edilen bu bulguların yanı sıra Dağlı ve Baysal (2016)’a göre sosyal ilişkilerin varlığı, arkadaş, eş veya çocukların varlığı, finansal açıdan kolaylık sağlamalarının yaşam doyumuna etki ettiğini göstermiştir (Dağlı ve Baysal, 2016: 1251). Bu durumda yukarıda belirtilen araştırma sonuçlarına göre sosyal desteğin varlığı ile yaşam doyumu düzeyi arasında farklı bulguların bulunması, çalışma gruplarının farklılıklarından ve ulaşılan örneklemin niceliklerinden kaynaklanabilmektedir.

5. 2. Yaşam Doyumu ile İlgili Bulguların Tartışılması

Bu bölümde SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin yaşam doyumu düzeyleri ile ilgili bulgular tartışılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerden oluşan Tablo 4.5.’e bakıldığında sosyal ve ekonomik destek hizmetinden çocukları adına faydalanan 200 kadın katılımcının yaşam doyumu değerlendirilmiş ve ortalama olarak yaşam doyumunun 1,8 iken standart sapmanın 0,7 olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada kullanılmış olan yaşam doyumu ölçeğinden hareketle katılımcıların “çok düşük yaşam doyumuna” sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durum araştırmaya katılım gösteren ve eşleri olmayan ya da yanlarında bulunmayan kadınların bulundukları çevre itibarıyla yaşamlarından hoşnut olmadığını, memnun olmadıklarını ve hayatlarında genel bir mutsuzluğun hâkim olduğunu ve bu mutsuzluğun çocuklarına da yansıdığını ortaya

çıkarmıştır. Bu çalışmada katılımcıların sosyal destek mekanizmalarının eksikliği veya olmayışı, kurumlar ve diğer sistemler ile etkileşim ve iletişimlerinin güçsüz olması, diğer sistemler ile bağlantıyı kuramamaları, belli sebeplerden ötürü eşlerinin yanlarında bulunmaması durumları bu bireylerin yaşama katılımını sınırlandırmış olup düşük yaşam doyumuna sebep olmuştur.

Literatürde yer edinen araştırmalarda farklı gruplar üzerinde yapılan yaşam doyumları düzeylerine ilişkin ele alınan çalışmaların sonuçlarının bu çalışmanın bulguları ile yakın benzerlikte olduğu görülmüştür. Özer ve Karabulut (2003)'un yaptığı “Yaşlılarda Yaşam Doyumu” adlı çalışmada Yaşam Doyumu İndeksi A (LSI A) kullanılarak Paris’te hayatını sürdüren emekli bireylerin yaşam doyumunu düzeyi değerlendirilmiştir. Yaşam doyumunun bu bireylerin çalışıp çalışmama durumu, aile durumları ile psikolojik anlamda kendilerini nasıl hissettikleriyle yakından ilgili olduğu görülmüştür (Iwatsuba vd., 1987-1988, aktaran Özer ve Karabulut, 2003: 74). Bir başka çalışmada ise üniversite öğrencilerinin sosyo-ekonomik durumlarının yaşam doyumunu üzerindeki düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre yapılan Tukey HSD testinde üniversite öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeylerinin yükseldikçe yaşam doyumlarının da aynı oranda yükseldiği görülmüştür. Bu sebeple sosyo-ekonomi düzey ile yaşam doyumunu arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($F(4, 706) = 5.016, p < .05$) anlaşılmıştır (İnce, 2023:70). Bu da farklı çalışmalarda farklı gruplar üzerinde araştırmaya konu edinen yaşam doyumunu etkileyen birçok etmenin olduğunu ve bu etmenlerin farklılaştığını ortaya koymaktadır.

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizi sonucunda Yaşam Doyumu Ölçeğinden hareketle elde edilen ortalamanın 1.8, standart sapmanın 0,7, minimum ve maksimum değerin ise 1,0 – 6,0 arasında olduğu ortaya çıkmış olup SED hizmetinden faydalanan, çocuklu ve tek ebeveyn olarak yaşamını sürdüren 200 kadın katılımcının vermiş olduğu cevaplar neticesinde “çok düşük yaşam doyumlarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Çocuk sahibi bu kadınların tek bir gelirle aile geçindirmek zorunda kalmaları ya da istihdam piyasasına dahil edilmemeleri, aile ve arkadaş desteğinin yetersiz olması ve kendilerini yalnız hissetmeleri, çocuk yetiştirme konusunda yaşanan zorluklar ve sorumlulukların ağır gelmeye başlaması, tek ebeveyn olmanın toplum içerisinde olumsuz olarak algılanması, çocuk/çocuklarına fazla zaman ayırmamaları sebebiyle istedikleri kariyer planlamasını elde edememeleri, bu bireylerin hem tek ebeveyn olmaları hem

de ekonomik açıdan geri planda kalmalarının düşük benlik saygısına sebebiyet vermesi, evde yaşamını sürdüren bağımlı nüfusun eğitim, sağlık ve genel gelişimi ile ilgili sorunların bu bireyler üzerinde olumsuz etki yaratarak strese sebep olması SED hizmetinden faydalanan annelerin çok düşük yaşam doyumuna sahip olmasına neden olmuştur. Buna göre SED hizmetinden faydalanan annelerin yaşam koşullarının istenilen düzeyde olmadığı, yaşamlarında değiştirmek istedikleri birçok durumun mevcut olduğu, yaşamlarından hoşnut olmadıkları, yorgunluk ve tükenmişlik yaşadıkları, ideallerine ulaşamadıkları, sosyal ve kültürel gereksinimlerinin karşılanamadığı, SED hizmetinin kendilerine yetersiz geldiği ve tüm bu sorunlarla beraber psiko-sosyal olarak zorluk çektikleri anlaşılmıştır.

Yapılan literatür taramasında Elkin (2020) tarafından yapılan bir araştırmada yaşam doyumu ölçeği kullanılarak sosyal ilişkilerde memnuniyet değişkeni incelenmiştir. Araştırmada elde edilenler sonucunda sosyal ilişkilerde memnuniyet ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir fark ($F= 32,223$; $p < ,05$) ortaya çıkmış olup yapılan Games Howell testi neticesinde yaşam doyumu yüksek olan bireylerin sosyal ilişkilerde memnuniyetinin “sık sık” olduğu, yaşam doyumu düşük olan bireylerin ise sosyal ilişkilerde memnuniyetinin hiç olmadığı bulgularına erişilmiştir. Yine aynı çalışmada gelir düzeyi ve yaşam doyumu arasında da anlamlı bir fark ($F= 28,560$; $p < ,5$) ortaya çıkmış olup yapılan Scheffe post hoc testi neticesinde yeterli düzeyde gelir elde eden bireylerin yaşam doyumlarının daha fazla olduğu, yeterli bir gelir elde edemeyen bireylerin ise düşük yaşam doyumuna sahip olduğu ortaya çıkmıştır(Elkin, 2020: 103-113). Bir başka araştırmada da yaşlı bireylerin yaşam doyumu seviyelerinden hareketle t testi uygulanarak yapılan analiz sonucunda medeni durumun yaşam doyumunu etkilediği ve fark bulunduğu ($t(499)=3.10$, $p<0.05$) anlaşılmıştır. Buna göre bireylerin hayatlarını paylaştıkları bir eşlerinin olması yaşam doyumu üzerinde pozitif yönde etki ettiği ve etkinin fazla olduğu ($d=.99$) tespit edilmiştir (Apak, 2017: 53). Ele alınan bu araştırma ile diğer araştırmalar değerlendirildiğinde yaşam doyumu düzeyinin farklı gruplar üzerinde ele alındığı açıklanan değişkenlerin yaşam doyumu düzeyi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Ele alınan araştırma ile diğer araştırmalarda SED hizmeti ile yaşam doyumu kavramı sosyal hizmet literatürü üzerinden değerlendirildiğinde diğer araştırmalarda SED yardımı alan ailelerin yoksulluk algısı ve baş etme yöntemleri ile SED alan

ailelerin yaşam kalitesi ve sosyal destek ağları üzerinde durulduğu anlaşılmış olup yaşam doyumu konusunun da psikoloji, sağlık ve eğitim alanında yer alan çalışmalarda çoğunlukla kullanıldığı gözlemlenmiştir. Sosyal hizmet açısından yaşam doyumu ele alındığında; bireylerin özel hayatlarındaki mutsuzluk, hoşnutsuzluk, kendilerini eksik görme gibi stresli durumların genel hayatlarına da yansiyarak yaşam doyumunu azalttığı görülmüştür. Bu durumda ASHB'ye yansıyan sorunlarda sosyal çalışma görevlileri bireyin biricikliğinden ve öznelliğinden yola çıkarak var olan durumu iyileştirmeye, bireylerin hayata etkin katılımını ve sosyal entegrasyonlarını sağlayarak, güçlendirme yaklaşımı çerçevesi içerisinde yaşam doyumlarını artırmaya çalışmakta, bulundukları konum ile toplum refahı arasında bir denge kurmaya çalışarak sosyal işlevselliği artırma çabası göstermekte, destekleyici ve bireylerin güçlenmesine yönelik problem odaklı çalışarak sorunları azaltmaya çalışmaktadır. Araştırma kapsamında ele alınan düşük yaşam doyumuna sahip çocuklu kadınların yaşama aktif katılımları, sosyal destek ağlarının keşfedilmesi ve sosyal çalışma görevlilerince kaynaklarla buluşturulmaları sonucunda yaşam doyumlarının yükseleceği fikri ortaya çıkmıştır. Ancak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kapsamında alınan Sosyal ve Ekonomik Desteğin ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığı gözlemlenmiş, alınan miktarın artırılmasının dezavantajlı kadınlar ve çocuklarının ilişkilerini daha iyi hale getireceği ve hayattan aldıkları verimi artıracacağı düşünülmüştür.

5. 3. Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Yaşam Doyumu ile İlgili Bulguların Tartışılması

Bu bölümde, çalışmada yer alan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerinin yaşam doyumlarına etki eden sosyo-demografik özelliklerinin analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular tartışılmıştır.

Tablo 4.6. incelendiğinde araştırmaya katılan ve SED hizmetinden faydalanan çocukların annelerin yaş grupları ile yaşam doyumu düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda yaş grubu ve yaşam doyumu arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır ($H=17,191$; $p<0,05$). Anlamlılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenebilmesi için Mann Whitney-U testi uygulanmıştır. Ortaya çıkan analizlerde yaş grupları arasındaki yaşam doyumunun 18-30 yaş grubu ve 31-40 yaş grubu arasında 31-40 yaş daha yakın bir şekilde ortaya çıktığı anlaşılmıştır ($U=-3,898$; $p<0,05$). 41-50 ve 18-30 yaş aralığındaki yaşam

doyumunu düzeyi incelendiğinde ise yaşam doyumunun 41-50 yaş lehine olduğu gözlemlenmiştir ($U=-3,241$; $p<0,05$). Analizler sonucunda ortaya çıkan sonuçlar neticesinde yaşam doyumunun 31-40 yaş grubu ile 41-50 yaş grubu arasında daha fazla olduğu anlaşılmıştır.

Araştırma kapsamında ele alınan sosyo-demografik değişkenler ile yaşam doyumunu arasında yapılan analizler sonucunda Tablo 4.6., 4.8., 4.9., 4.12. ve 4.15. bakıldığında aylık gelir, eğitim düzeyi, medeni durum, eşten ayrılma sebebi, çalışma durumu, sahip olunan çocuk sayısı, hanedeki kişi sayısı, konut durumu, konut türü, SED'e ihtiyaç duyma sebebi ve SED hizmetinin en çok kullanıldığı ihtiyaç türü değişkenlerinde yaşam doyumunu ile aralarında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda katılımcıların ekolojik yaklaşım kapsamında çevresinden etkilendikleri, aynı şekilde çevredeki sistemlerin birbirini etkilediği, benzer durumların farklı kişiler üzerinde de benzer etkiler bıraktığı ve eylemlere yol açtığı anlaşılmıştır. Buna göre örneklem grubunun bu değişkenler bağlamında benzerliklerinin olması, yaşanan durumların aynı olması sebebiyle aynı konulardan muzdarip olunması gibi durumlar verilen cevapların farklılaşmamasına ve cevapların tekrarına neden olmuştur. Aylık gelir, eğitim düzeyi ve medeni durum değişkenlerinin yaşam doyumunu ile aralarında anlamlı farklılığın bulunmamasında genel anlamda yaşanan çevrenin etkisinin olması, sosyal yardımlarla hayatın idame ettirilmesi sebebiyle alınan aylık gelirin yaklaşık olarak aynı düzeyde olması ve çalışmama durumunun hâkim olması durumları etkili olmaktadır. Eşten ayrılma durumunda ise araştırmanın yürütüldüğü çevrede suça sürüklenme, suça bulaşma, madde kullanımı gibi oranların fazlalığı sonucunda genel anlamda eşlerin çoğunluğunun cezaevine girmesine bu sebeple cezaevi oranının yüksek çıkmasına neden olmuştur. Bu durumda da araştırmaya katılım sağlayan katılımcıların büyük oranda aynı cevabı vermiş olmasından ötürü yaşam doyumunu ile arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılammıştır. Konut durumu, konut türü, SED'e ihtiyaç duyma sebebi ve SED hizmetinin en çok kullanıldığı ihtiyaç türü değişkenlerinde de çocuklu annelerin daha çok çocukları için bu desteği aldıkları, kendilerine ait evlerinin olmaması sebebiyle apartman dairesinde kirada kaldıkları ve bu desteği daha çok çocuklarının eğitim ihtiyacı için kullandıkları tespit edilmiş olup katılımcıların büyük oranda benzer yanıtlar vermesi nedeniyle bu değişkenler ile yaşam doyumunu arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu kapsamda SED hizmeti ile yaşam doyumunu arasında

sadece anlamlı fark çıkmayan değişkenlerle nitel çalışma gerçekleştirilmesi durumunda farklı sonuçların elde edilebileceği ihtimali göz önünde bulundurularak bu değişkenler ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir farkın olabileceği düşünülmüştür.

Literatürde yer alan ve diğer gruplar üzerinde yapılan yaşam doyumu düzeyleri ile ilgili çalışmalardan elde edilen sonuçların bu araştırmanın bulgularına paralel olduğu anlaşılmıştır. Sarıdemir (2015) tarafından yapılan bir araştırmaya göre yaşam doyumu düzeylerinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal Wallis H Testi ile analiz edilmiş olup yapılan analiz sonucunda öğretmenlerin yaşa göre yaşam doyumları arasında istatistiksel olarak bir farklılığın ortaya çıktığı görülmüştür ($H=11.09$, $p<.05$) (Sarıdemir, 2015: 71). Aydemir (2013) tarafından yapılan “Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi” isimli çalışmada yaş durumuna göre yaşam doyumu düzeyi incelendiğinde yaş ve yaşam doyumu arasında negatif yönlü anlamlı bir farklılığın ($r=-0.129$, $p <.05$) olduğu görülmüştür (Aydemir, 2013: 53).

Elkin (2020) tarafından yapılan bir araştırmada da yaşam doyumu ölçeğinin medeni durum temel alınarak medeni duruma göre anlamlı olarak değişmediği/farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($t=,468$; $p > ,05$). Bu durumda Elkin tarafından yapılan çalışma ile ele alınan çalışma arasındaki medeni durum ve yaşam doyumu bulguları arasında paralellik olduğu anlaşılmıştır.

Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen “Kaç yıldır SED hizmetinden yararlanıyorsunuz?”, SED desteği sizin ve çocuğunuzun/çocuklarınızın ihtiyaçlarını karşılamada yeterli mi? ve Çocuğunuza/çocuklarınıza yetebildiğinizi düşünüyor musunuz?” sorularının yaşam doyumu ile arasında anlamlı bir farkın olduğu ve farklılaştığı görülmüştür. Buna göre katılımcıların SED hizmetinden faydalanma süresinin artması ile beraber yaşam doyumunun da yükseldiği, SED hizmetinden faydalanma süresinin azalması ile bireylerin geçim konusunda zorlanmaları sebebiyle yaşam doyumunun da bu oranda azaldığı görülmüştür. Katılımcıların SED desteğinin hem kendilerinin hem de çocuk/çocuklarının ihtiyaçlarını giderip gidermediği konusunda yaşam doyumu düzeyi ile değerlendirilmesinde elde edilen analizler sonucunda SED desteğinin hem kendilerinin hem de çocuk/çocuklarının ihtiyaçlarını karşılama/karşılamama düzeyinin yaşam doyumu ile aralarında anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya çıkarmıştır. Buna göre SED desteğinin büyük oranda

hem bu bireylerin hem de bu bireylerin çocuk/çocuklarının ihtiyaçlarını gideremediği ve bu durumun da bu bireylerin yaşam doyumlarını düşürdüğü gözlemlenmiştir. Katılımcıların çocuk/çocuklarına yetip yetmeme durumunda yaşam doyumu düzeyi ile değerlendirilmesinde yine aynı şekilde anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Buna göre SED hizmeti ile beraber elde edilen toplam gelir ve yan gelirlerin bu bireylere yetmediği, çocuk veya çocuklarına tek ebeveyn olarak yetemedikleri, çocuk/çocuklarına yetememeleri durumunun da bu bireylerin yaşam doyumu düzeyleri üzerinde düşüşlere neden olduğu anlaşılmıştır. Aydın (2011) tarafından yapılan “Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Amaçlarının Alt Boyutlarının Genel Öz-Yeterlik Yaşam Doyumu ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” isimli çalışmada öğrencilerin yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puana göre algılanan sosyo-ekonomik düzeylerinin dağılımı incelenmiş olup anlamlı bir farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya göre öğrencilerin algıladıkları ve hayatlarına etki eden sosyo-ekonomik seviyenin artmasıyla beraber yaşam doyumu seviyesinin de aynı oranda yükseldiği ve doğru orantılı olduğu tespit edilmiştir (Aydın, 2011: 73). Araştırma kapsamında her ne kadar aylık gelir ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir fark elde edilememiş olsa da katılımcılarla yapılan görüşmelerde SED hizmeti kapsamında alınan miktarın artması ve herhangi bir işe sahip olmanın hayatları üzerinde olumlu etki yaptığı ve hayat verimliliklerini artırdığı anlaşılmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yoksulluk durumu yüzyıllardan beri var olan ve devam eden bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoksulluk boyutunun artmasıyla beraber dezavantajlı olarak görülen gruplardan kadınlar birçok açıdan etkilenmekte hatta bazen aile arasında da ayrımcılığa maruz kalabilmektedir. Aile içerisinde cinsiyet ayrımcılığının yapılması ve kadının geçindirdiği çocuklu veya bağımlı nüfusun olduğu haneler kadın yoksulluğu, kadınların istihdamda tam olarak yer edinmemesi ya da düşük gelirli işlerde çalışılması, düşük eğitim seviyesi, sağlık sorunları, hayat pahalılığı gibi durumlar kadın yoksulluğu üzerinde olumsuz etkiler yaratarak kadın yoksulluğunu derinleştirmekte, boşanma, terk edilme ya da eş kaybı da kadın ve çocuğu üzerinde büyük bir yük oluşturmaktadır. Çeşitli sebeplerden ötürü eşlerinden ayrılan ya da eşleri yanlarında bulunmayan kadınların aile bütünlüğü bozulmakta, tek ebeveyn olarak hayatlarının büyük bir kısmını çocuklarının bakımına ayırmakta, ilerleyen dönemlerde de zihinsel açıdan yıpranan kadınlar psiko-sosyal olarak çocuklarına yetememeye başlamaktadır. Kendilerini bütün sistemlerden soyutlayarak etkileşim ve iletişime kapalı birer birey haline gelmektedirler. Kadın herhangi bir gelir elde edemediği için hem kendisinin hem de çocuğunun temel düzeyde ihtiyaçlarını bile karşılayacak durumdan yoksun kalmakta, bakımlarını yerine getiremeyecek düzeye geldiklerinde ise çocuklarının korunma ve bakım altına alınmasını talep edebilmektedirler. Fakat yoksulluk sorunu hafifletilmeye çalışılan çocuklu kadınlar, çocuklarından kopmak istememekte ve çocuklarıyla beraber bir yaşam sürdürmeye çalıştıkları bilinmektedir. Bu sebeplerden ötürü Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, koruyucu ve önleyici hizmetleri kapsamında ele alınan SED yardımı ile çocuğun aileden ayrılmasını engellemeye çalışmakta ve çocuk adına aileyi desteklemektedir.

SED hizmeti; aile yanında aile tarafından bakımı verilebilecek çocukların aileden kopmasını engelleyerek desteklenmesini sağlamakta ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının temel amaçlarından biri sayılan çocukların aile yanında büyümelerine imkân sağlamaktadır. Bu durumda ekonomik yetersizliği bulunan aile, çocuk adına çocuk için desteklenmiş olur ve çocuklarının kurum bakımına verilmesi engellenmiş olur.

Her bireyin bir amacı olmakla beraber bazen bireyler istediklerini elde edememektedirler. Olması istenilen durumlar ile gerçekte var olan durumlar arasında

bir paralellik sağlanamadığında -hedeflere ulaşılamadığında- bireyler hayattan zevk alamamaya başlamakta ve yaşam doyumları düşmektedir. Bu durumla en çok karşılaşılan bir grup olan tek ebeveynli bireylerin (kadınların) sorumluluğu artmakta, bütün zamanlarını çocuklarına ayırmaları sebebiyle istihdam edilememekte bu sebeple gelir elde edememekte ya da düşük gelir elde etmekte, geçim sıkıntısı çekmeye başlamakta ve yaşama dair olumlu nitelikleri azalmaktadır.

Yapılan çalışmada da SED hizmetinden çocukları adına faydalanan annelere yöneltilen yaşam doyumu ölçeği sorularından hareketle ölçek bütün olarak değerlendirildiğinde katılımcıların “çok düşük” yaşam doyumuna sahip oldukları anlaşılmıştır. Bu kapsamda tek ebeveyn olarak çocuklarına bakım veren kadınların sorumluluklarının fazla olması, hayatlarını sadece çocuklarına ve onun ihtiyaçlarına adanmış olmaları ve fazladan sorumluluk yüklenmeleri, düzenli bir gelire sahip olmamaları, toplum baskısı, ekonomik ve sosyal zorluklar nedeniyle sosyal ve kültürel olarak sosyal hayata katılım sağlanamaması, sosyal destek ağının yetersiz olması veya olmaması, SED hizmeti kapsamında alınan desteğin bu bireylere çok yetersiz gelmesi, genel anlamda hayatlarında yorgunluk ve tükenmişlik düzeyinin yüksek olması gibi durumların tek ebeveynli ve çocuklu kadınlar üzerinde çok düşük yaşam doyumuna sebep olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmada çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre yaşam doyumu ile ilgili elde edilen bulgular neticesinde yaş grubuna göre yaşam doyumu değerlendirilmiş ve kadınların yaşının büyümesiyle birlikte tecrübelerden kaynaklı sorunlarla başa çıkma kapasitesinin arttığı için yaş grupları ile yaşam doyumu ile arasında ilişki olduğu görülmüştür.

Araştırma kapsamında kadın katılımcıların ekonomik sıkıntı çekme zamanı olarak “eşim cezaevine girdikten sonra” cevabı ile 200 katılımcı arasında çoğunluğu oluşturdukları, eşlerinin yanlarında olmaması sebebiyle maddi olarak zorluk çektikleri ve çocuklarına bakım verme konusunda güçlüklerle karşılaştıkları, bunların yanı sıra aldıkları SED desteğinin de kendileri için yetersiz olduğu anlaşılmıştır.

Araştırma kapsamında SED hizmetinden çocukları adına faydalanan annelerin SED hizmetinden yararlanma süresi ile yaşam doyumu arasında ters orantı olduğu, SED hizmetinden faydalanma süresinin çok olanların SED hizmetinden daha az bir süre yararlananlara göre düşük olduğu, SED desteğinin ihtiyaçları karşılama

yeterliliği ile yaşam doyumu arasında doğru orantı olduğu ve SED desteğinin ihtiyaçları karşılama yeterliliğinin azalmasıyla yaşam doyumunun da düştüğü anlaşılmıştır.

Araştırma kapsamında katılımcılar çocuklarına yetemediklerini düşünmekte, evin geçimi konusunda da zorlandıklarını ifade etmekte, SED desteğinin sosyal ve kültürel ihtiyaçları karşılama düzeyinin olmadığı (200 katılımcıdan 186 katılımcı “hayır karşılamıyor” cevabını vermiştir) tespit edilmiştir.

Tüm bu bahsedilenler değerlendirildiğinde **SED hizmetinden çocukları adına faydalanan annelerin yaşam doyumlarının çok düşük olduğu**, tek ebeveyn olmaları sebebiyle sorumlulukları fazla olduğu, ekonomik sıkıntılar, yaşın küçük olması, yaşa göre yaşama dair tecrübelerin değişmesi, herhangi bir işte çalışamaması ve düzenli bir gelirin olmaması, var olan sorumlulukların yerine getirilememesi gibi durumlardan ötürü SED hizmetinden çocuklarına adına faydalanan annelerin yorgunluk ve tükenmişlik düzeyleri arttığı, hayatın birçok yönüyle ideallerine yakın olamadıkları, psiko-sosyal olarak hem kendilerine hem de çocuklarına yetemedikleri, bağımlı nüfusun var olması ve zamana göre ihtiyaçların çeşitlenmesi sebebiyle evin geçimi konusunda zorlandıkları, SED desteğinin hem kendilerinin hem de çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olmadığı, sosyal ve kültürel gereksinimlerinin giderilemediği, eşlerinin yaşanılan çevreden kaynaklı kötü alışkanlıklar edinmesi sonucunda suça sürüklenmesi, madde kullanımı ve satımının artması, bunun yanı sıra boşanmaların ve terk etmelerin/edilmelerin artması, sistemlerin birbirleriyle ilişkili olması sebebiyle sistemler arası bozulmaların meydana gelmesi ve çevreye adapte olunamaması gibi durumların bu bireyler üzerinde noksanlığa sebep olduğu tespit edilmiş olup tüm bu durumların katılımcıların yaşam doyumuna etki ettiği ve yaşam doyumu düzeylerini düşürdüğü bilgilerine ulaşılmıştır.

Çalışma sosyal hizmet disiplini açısından değerlendirildiğinde, insanı birebir ele alması sebebiyle SED hizmeti ve yaşam doyumu ilişkisine farklı bir bakış açısı kazandırmakta, ele alınan sorunların çözümünde destekleyici hizmetler içerisinde yer alan SED hizmetinin eleştirel bir biçimde yorumlanmasına olanak sağlamakta, bu doğrultuda politika ve hizmetlerin geliştirilmesi amacıyla bütüncül bir şekilde değerlendirilmesi yapılarak sosyal çalışmacıların savunuculuk rolü, vaka yöneticisi, kaynaklarla buluşturucu ve sosyal değişim faili olarak etki etmesini sağlamaktadır.

Çalışma, sosyal hizmetin önemli amaçlarından biri olan çocuğun yüksek yararını gözeterek aile bütünlüğüne önem veren SED hizmetine ilişkin hem teorik bilgileri hem de alandan gelen uygulamalı bilgileri harmanlayarak var olan sorunların çözümü ve toplumun dezavantajlı bireylerinin yaşam doyumunun artırılması için koruyucu ve önleyici eylemlerin geliştirilmesi, halihazırda devam eden hizmetlerin niceliksel olarak iyileştirilmesi, müracaatçılara ve onun çevresindeki bireylere ekolojik yaklaşım çerçevesi içerisinde sistemdeki ve sistem etrafındaki bireylere süpervizör desteğinin sağlanması ve sosyal değişimin esas alınması yönünde tek ebeveynli bireylerin ve çocuklarının sosyal hizmet disiplini ile değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Çalışmada elde edilen bulgular neticesinde önemli görülen öneriler şu şekildedir;

- Öncelikli olarak alınan SED hizmetinin nicelik olarak iyileştirilmesinin boşanma, terk edilme, eşin cezaevinde olması veya vefat gibi durumlardan etkilenen ve neticede tek ebeveyn olarak çocuğuna bakım vermeye çalışan kadınların ve çocuklarının temel ihtiyaçları ile sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının giderilmesinde daha büyük etkisinin olacağı düşünülmektedir.
- SED hizmetinden çocukları adına faydalanan annelerin yaşam doyumunu olumsuz yönde etki eden nedenlerin ayrıntılı bir şekilde değerlendirilerek bu nedenlerin ortadan kaldırılabilmesi için önleyici eylemlerin geliştirilmesinin bu bireylerin yaşam doyumlarını yükselteceği düşünülmektedir.
- Araştırma kapsamında ele alınan değişkenlerin bir kısmının (eğitim düzeyi, medeni durum, çocuk sayısı, çalışma durumu, sosyal güvence vb.) yaşam doyumu ile aralarında anlamlı bir farkın çıkmadığı göz önüne alındığında bireylerin yaşam standartlarının farklı olduğu, bireyin biricikliğinden ve öznelliğinden yola çıkarak bireyin onurunu zedelemeyecek ve bireyin kendi geleceğini belirleyebilmesi (self determinasyon), yön verebilmesi doğrultusunda politikaların geliştirilmesinin bireylerin toplum içerisinde işlevsellik kazanmalarını ve kendi ayakları üzerinde durmalarını sağlayacağı, bir birey olma

özelliğini hissetmelerini ve adil bir yaşam sürmelerine olanak sağlayacağı varsayılmıştır.

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın tek ebeveyn olarak kabul edilebilecek bu gruplar üzerinde çocuk bakımı ve yetiştirme konuları gibi sorunlarla başa çıkma yöntemleri hususunda daha sık aralıklarla konferanslar, yüz yüze veya çevrimiçi eğitimler düzenlemesinin sorunların çözümünde ve tükenmişlik noktasında yardımcı olacağı düşünülmektedir.
- Sosyal çalışma görevlilerinin hem çalışmada ele alınan tek ebeveynli bireyler ile çocuklarının hem de diğer dezavantajlı bireylerin hayata aktif katılımını sağlayabilmek amacıyla meslek elemanı olarak mesleki gelişimine önem vermesinin, sosyal değişim ajanı olarak ortaya çıkan sorunların analizini yapabilmesinin, vaka yöneticisi olarak müracaatçıların yönlendirilmesinin, kaynaklarla bağlantı kurmasının, müracaatçıların güçlendirilmesine yardımcı olmasının sorunların azalmasında etkin rol oynayacağı düşünülmektedir.
- SED hizmetinden çocukları adına faydalanan bu bireylerle ilgili yapılan denetimlerin daha sık yapılması, hassas ve dezavantajlı olarak nitelendirilebilecek olan bu bireyler ile çocukları için sosyal çalışma görevlileri arasından alanında uzman meslek elemanlarının düzenli ve birebir görüşmelerin planlanmasının, takip ve izlemenin yapılmasının sosyal destek açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Araştırmada kapsamında elde edilen bulgulardan biri olan "SED hizmetinden çocukları adına faydalanan anneler için SED desteğinin sosyal ve kültürel ihtiyaçları karşılamada çok yetersiz olduğu" anlaşıldığından SED desteğinin yanı sıra bu bireylerin psiko-sosyal açıdan kendilerine iyi gelebilecek faaliyetlere yönlendirilmesi amacıyla ilave bir ekonomik destek planlamasının yapılmasının bu bireylerin sosyal-kültürel faaliyetlere katılımını arttırarak yaşam doyumunu da arttıracacağı varsayılmaktadır.
- Bu araştırma SED hizmetinden çocukları adına faydalanan anneler ile gerçekleştirilmiş olup SED hizmetinden faydalanmayan anneler ile de yapılması önerilmektedir. Bu sayede bahsi geçen her iki grubun

yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırmalı bir şekilde çözümlemesi yapılabilecektir.

- Araştırmaya katılım sağlayan 200 kadın katılımcıdan 49 kadının okuma-yazma bilmemesi göz önünde bulundurularak bu sayının evrenin yaklaşık olarak % 25'ine yakın bir değer oluşturduğu anlaşılmıştır. Okuma-yazma bilmeyen katılımcı sayısının çokluğu düşünülerek bu bireylerin kendilerini daha iyi ifade edebilmesi ve okuma-yazma öğrenebilmesi adına okuma-yazma kurslarının düzenlenmesi ile bu bireylerin performansını artırmaya yönelik faaliyetlerin artması yönünde projelerin yapılmasının tek ebeveynli olarak hayatını idame ettiren kadınların sosyal entegrasyonlarına ve topluma etkin katılımlarına olumlu düzeyde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Yapılan ülke politikalarının araştırma kapsamında ele alınan bütün önerilerle ilgili bu anlamda genişletilmesinin, bireylerin yaşam doyumu düzeylerinin hayatına etki ettiği düşünüldüğünden verimlilikle ilgili politikaların değerlendirilmesinin ve uygulamalı olarak hayata geçirilmesinin, ayrıyeten sosyal hizmet bakış açısıyla bu bireylere süpervizör desteği sağlanarak ve sosyal değişim esas alınarak yaşam doyumunun arttırılması konusunda önemli olacağı düşünülmektedir.

7. KAYNAKLAR

- 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu. 20 Ocak, 2024 tarihinde https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_kanun/sosyalhizmetler.pdf adresinden alındı
- Aca, Z. (2018). Türkiye’de Kamusal Sosyal Yardımların Yapılabilirlik Yaklaşımı Çerçevesinde Etkinliği Analizi: Bursa Örneği (Doktora Tezi) Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2024, Ocak 21). SED Hizmeti. <https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/sed-hizmeti/> adresinden alındı
- Akalin, R. (2019). Alt Sosyo-Ekonomik Düzeye Sahip Kadınların Yoksullukla Baş Etme Stratejileri ve Yaşam Mücadelesi Üzerine Nitel Bir Araştırma: Ümraniye Örneği. (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Akkaya, H. (2021). Şükran, Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Psikolojik Sağlamlığın Öğretmenlerin Yaşam Doyumu ile İlişkisinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Aktan, Ç. C. & Vural, İ. Y. (2002) Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri. Ç. C. Aktan (Ed.), *Yoksullukla Mücadele Stratejileri* içinde (s. 39-69). Hak-İş Konfederasyonu Yayınları,
- Alkan, Y. (2021). Tek Ebeveyn Kadının Yaşam Doyumunun Psikolojik İyi Oluş Düzeyine Etkisi: Mersin Örneği. (Yüksek Lisans Tezi) Mersin: Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arpacıoğlu, Ö. & Yıldırım, M. (2011). Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), s. 60-76.
- ASAGEM, (2010). *Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü*. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Araştırması. Ermat Basım
- Atatanır, H. (2016). Türkiye’de Yoksulluk, Sosyal Yardım ve Sivil Toplum: Hak Temelli Yaklaşım Açısından Bir Değerlendirme (Doktora Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Apak, E. (2017, Temmuz). Etkinlik ve Geri Çekilme Kuramları Çerçevesinde Yaşlıların Yaşam Doyumlarının İncelenmesi -Bingöl İli Örneği-. (Yüksek Lisans Tezi) Yalova: Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydemir, H. (2013). Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, F. (2023, Aralık). Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinde Çalışan Meslek Elemanlarının Merhamet Yorgunluğu Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Aydiner, B. B. (2011, Mart). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Amaçlarının Alt Boyutlarının Genel Öz-Yeterlik Yaşam Doyumu ve Çeşitli Değişkenlere

Göre İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Bahadır, Z. & Daşlı, Y. (2010). Şartlı Nakit Transferinden Yararlanan Aileler Sivas Örneği. *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü-Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler*. İstanbul, Türkiye.

Baştürk, E. (2016). Obez Bireylerde Bağlanma Stillerinin, Yaşam Doyumu ve Yeme Tutumuna Etkisi (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı (2009). *Kentsel yoksulluk, Göç ve Sosyal Politikalar Komisyonu Raporu, Kentleşme Şurası*, Ankara, <https://webdosya.csb.gov.tr/db/kentges/editordosya/kitap7.pdf> adresinden alındı

Bildirici, Z. (2011). Avrupa Birliği'nde Yoksullukla Mücadele ve Türkiye'nin Uyum Sürecindeki Yeni Uygulamalar (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bradshaw, S. & Linneker, B. (2003). Challenging Women's Poverty - Perspectives on gender and poverty reduction strategies from Nicaragua and Honduras. <https://www.progressio.org.uk/sites/default/files/Challenging-womens-poverty.pdf> adresinden alındı

Bozbek, S. (2009, Mayıs). Sosyal yardım Uygulamaları ve Çocuk İşçiliği Arasındaki İlişki: Keçiören Örneği. (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi) Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/331427> adresinden alındı

Buğra, A. & Sınmazdemir, N. T. (2007). Yoksullukla Mücadelede İnsani ve Etkin Bir Yöntem: Nakit Gelir Desteği. *Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu-Araştırma Raporu*. https://spf.bogazici.edu.tr/sites/spf.boun.edu.tr/files/discussionpaper1_0.pdf adresinden alındı

Bülbül, S. (2019). Sosyal ve Ekonomik Destek Alan Ailelerde Yoksulluk Olgusunun Değerlendirilmesi: Ümraniye Örneği (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Can, Y. (2017). Yoksulluk ve Küresel Eşitsizlikler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(63), s. 1111 – 1126.

Çalbaşı, A. S. (2021, Temmuz). Türkiye'de Dezavantajlı Kesimlere Yapılan Sosyal Yardımlarda Mevcut Durumun Değerlendirilmesi ve Yeni Bir Sosyal Servis Modeli Önerisi: Küçükçekmece İlçesi Örneği (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Çalışkan, N. (2023). Kırsal Bölgede Yaşayan Yaşlı Bireylerde Yaşam Doyumu Düzeylerinin Belirlenmesi (Yüksek Lisans Tezi) Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Çengelci Özkes, N. B. (2014). Yaşanılan Kentin Büyüklüğü, Yaşanılan Mekânın Özellikleri, Eğitim ve Cinsiyet Faktörleri Açısından Yaşlıların Yaşam Doyumları ve Günlük Yaşam Aktiviteleri. *Ege Eğitim Dergisi*, (15) 2, s. 476-496.

- Çetin, H. (2015). Sosyal Adalet, Sosyal Hizmetler ve Bütçe. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*. 26(2), s. 145-157.
- Çevik, N. (2010, Şubat). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarını Yordayan Bazı Değişkenler (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çiçek, Ş. E. (2010). Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Politikaları: Batı Akdeniz Örneği (Doktora Tezi) Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. 27.01.1995 tarih ve 22184 sayılı R.G.’de yayınlanan Kanun. 11 Ocak, 2024 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf> adresinden alındı
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2017). 2017 Yılı Bülteni. <https://www.aile.gov.tr/media/2500/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu-2017-bulteni.pdf> adresinden alındı
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2020). 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın 100. Yılına Özel Çocuk Bülteni. <https://www.aile.gov.tr/media/44228/23nisan-cocuk-bulteni.pdf> adresinden alındı
- Dağlı, A. & Baysal, N. (2016). Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe’ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Elektronik ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), s. 1250-1263.
- Danış, M. Z. (2006). Davranış Bilimlerinde Ekolojik Sistem Yaklaşımı. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3 (9), s. 45-54.
- Danış, M. Z. (2007). Sosyal Hizmet Mesleği ve Disiplininde Sosyal Politikanın Yeri ve Önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*. 18(2), s. 51-64.
- Daşlı, Y. (2015). Sosyal Yardımların Sorunlu Alanı: Muhtaçlık Tespiti. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 39(2), s. 135-154.
- Gordon, D. (2005). Indicators of Poverty & Hunger, New York, University of Bristol (s.3), 24 Aralık, 2023 tarihinde (https://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/ydiDavidGordon_poverty.pdf adresinden alındı)
- Değer, G. (2017). Evli Bireylerde Partnere Saygı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Demir, R., Tanhan, A., Çiçek, İ., Yerlikaya, İ., Çırak Kurt, S., & Ünverdi, B. (2021). Yaşam Kalitesinin Yordayıcıları Olarak Psikolojik İyi Oluş ve Yaşam Doyumu. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), s. 192-206.
- Demircan, E. İ. (2021). Kadın Yoksulluğunu Önlemede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Faaliyetleri: Adapazarı Örneği. (Yüksek Lisans Tezi) Yalova: Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Demirel, B. (2021). Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Tek Ebeveynli Ailelerin Gereksinimleri ve Sosyal Politika Uygulama Süreci Üzerine Bir Değerlendirme. (Doktora Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Deniz, M.E., Dilmaç, B. & Arıca, O.T. (2009). Engelli Çocuğa Sahip Olan Ebeveynlerin Durumluk-Sürekli Kaygı ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), s. 953-968.
- DPT. (2001). Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Gelir-Dagiliminin-Iyilestirilmesi-ve-Yoksullukla-Mucadele-OIK-Raporu.pdf> adresinden alındı
- DPT. (2001). Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Sekizinci-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani-Sosyal-Hizmetler-ve-Yardimlari-OIK-Raporu.pdf> adresinden alındı
- Ege, G. (2017). Çocukları İçin Bakım Tedbiri Talep Eden Ebeveynlerin Sorun ve Gereksinimlerinin Eko-Sistem Yaklaşımı Temelinde İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekin, N. (2000). *Türkiye’de Yapay İstihdam ve İstihdam Politikaları*. İTO Yayını.
- Elkin, Ö. O. (2020). Üniversite Öğrencilerindeki Anksiyete, Stres, Yaşam Doyumu Düzeyleri ve İlişkili Değişkenlerin Kız ve Erkek Öğrenciler Arasında Karşılaştırması (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Engin, M. (2022). Türkiye’de Aile Yapısının Dönüşümü: Sorunlar ve Beklentiler. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), s. 123-136.
- Eren, M. Ö., Dokuzoğlu, G. & Zorba, E. (2023). Investigation of the Effect of Physiotherapists' Basic Psychological Needs in Leisure on Life Satisfaction with Structural Equation Model. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 25(3), s. 462-471.
- Es, M., & Güloğlu, T. (2004). Bilgi Toplumuna Geçişte Kentlileşme ve Kentsel Yoksulluk: İstanbul Örneği. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), s. 79-93.
- Fırat, M. (2013). Gelişmekte Olan Ülkelerde ve Türkiye’de Yoksulluk. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), s. 185-206.
- Gitmez, E. & Bakan, S. (2020). Yararlanıcıların Gözünden Mevcut Sosyal Yardım Sistem: Bir Yerel Araştırma Örneği. *Toplumsal Politika Dergisi*, 1(2). s. 67-89.
- Göksu, B. (2023). Yerel Yönetimlerde Sosyal Yardımlara Yönelik Bir Alan Araştırması: Siirt Örneği (Yüksek Lisans Tezi) Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gölçek, A. G. (2023). Modern Yoksulluğun Kökenleri: Tarihsel Tekrarın İzinde Yoksulluk ve Çalışma İlişkisi. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 8(2). s. 317-326.
- Güneş, M. (2012). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Bir Kamu Yönetimi Politikası Olarak Sürdürülebilirliği. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(149), s. 149-184.
- Hacımahmutoğlu, H. (2009). Türkiye’deki Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi. DPT-Uzmanlık Tezleri. Ankara.

- Howell, F. (2001). Social Protection. ADB - Asian Development Bank. file:///C:/Users/do%C4%9Fan-pc/Downloads/social-protection.pdf adresinden alındı
- İlkbaş, A. (1992). Avrupa Topluluğu Sosyal Güvenlik Sistemleri ve Organizasyonlarında At. Modelleri (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnce, M. (2023). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumu İle Gündelik Sıkıntılar Arasındaki İlişkide Psikolojik Sağlamlığın Aracı Rolü (Yüksek Lisans Tezi) Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İncedal, S. (2013). Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları. (Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi) Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü.
- Işık, E. (2007). Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları ve Suç. (Yüksek Lisans Tezi) Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kabaş, T. (2010). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Yolları*. Nobel Kitabevi.
- Kalaycı, İ. & Sarıca, S. (2010). Yoksullukla Mücadelede Bir Para Politikası Stratejisi: Mikro Kredi. (Tam Metin Bildiri). *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü-Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler*, İstanbul, Türkiye.
- Kaya, E. (2009, Haziran). Yoksullukla Mücadelede Avrupa’nın ve Türkiye’nin Sosyal Yardımlar Modeli. (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi) Ankara: Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Kaya, Ö.S. & Orçan, F. (2019). Mutluluğun Empati, Affetme ve Yaşam Doyumu Arasındaki Aracı Rolü: Bir Yol Analizi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), s. 540-554.
- Keser, A. (2011). Çalışma Yaşamı ile Yaşam Doyumu İlişisine Teorik Bakış. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55(1), s. 897-913.
- Kesgin, B. (2013). *Kamu Sosyal Politikalarında Sosyal Yardım* (1. Baskı). Açılım Kitap.
- Keskin, A. (2023). Türkiye’de Sosyal Harcamalar ve Yoksullukla İlişkisi (Doktora Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü file:///C:/Users/do%C4%9Fan-pc/Downloads/782273.pdf adresinden alındı
- Kılıç, R. & Çetinkaya Ş. (2012). Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardım Stratejileri ve Bir Model Önerisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (34), s. 93-114.
- Kocatepe, H. (2011, Haziran). Yoksulluk ve Kent Yoksulluğu: Yalova İli Örneği (Yüksek Lisans Tezi) Yalova: Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkat, M. (2013). Gelir Dağılımı Adaletsizliği ve Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Önemi (Kars İli Örneğinde Bir İnceleme) (Yüksek Lisans Tezi) Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kovancı, O. (2003). Hayır Anlayışından Sosyal Devlete: İngiliz Yoksul Yasaları. *Mülkiye Dergisi*, 27(239), s. 255-278.

- Kovancı, O. (2003). *Kapitalizm, Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Tarihsel Bir Deneyim: İngiliz Yoksul Yasaları*. Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.
- Köker, S. (1991). Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeyinin Karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kula, S. & Çakar, B. (2015). Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6(12), s.191-210.
- Mamur, B. (2020). Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Travmaları, Nesne İlişkileri ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Meraki, S. (2019). Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden Faydalandırılan Ailelerin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Okumuş, Ş. (2010). *Dünyada ve Türkiye’de Mikro Finansmanın ve Yoksulluğun Azaltılması Teori ve Uygulamalar*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Öksüz Nariç, N. (2022), Türkiye’de Subjektif Yoksulluğu Belirleyen Faktörlerin Genelleştirilmiş Sıralı Logit Modelle Analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (47), s. 74-92.
- Özateş, Ö. S. (2009). Sosyal Hizmet Uzmanlarının ‘Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi’nin Uygulama Sürecine İlişkin Değerlendirmeleri (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özateş, Ö. S. & Atauz, S. (2011). Sosyal Hizmet Uzmanlarının Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesine İlişkin Değerlendirmeleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 22(2). s. 103-112.
- Özer, M. & Karabulut, Ö. (2003) Yaşlılarda Yaşam Doyumu. *Türk Geriatri Dergisi*, 6(2), s. 72-74.
- Özmen, Z. (2017). Avrupa’da Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansmanı: Farklı Refah Devletleri Üzerine Bir İnceleme. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7(2). s. 600-620.
- Özsoy, D. (2019). Türkiye’de Yoksullukla İlgili Sosyal Politikalar: Bir Değerlendirme Çalışması (Doktora Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztornacı, B. & Veziroğlu, P. (2012). Küreselleşme ve Türkiye’de Kırsal Yoksulluk. *10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, Konya, Türkiye.
- Polanyi, K. (2021). *Büyük Dönüşüm Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri*. (Çev: A. Buğra). (16. Basım). İletişim Yayıncılık.
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 15 Nisan 2011 tarih ve 27906 sayılı R.G.’de Yayınlanan Yönetmelik. 11 Ocak, 2024 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110415-10.htm> adresinden alındı

- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. 03.03.2015 tarih ve 29284 sayılı R.G.'de Yayınlanan Yönetmelik. 11 Ocak, 2024 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150303-3.htm> adresinden alındı
- Ringold, D. & Kasek, L. (2007). Social Assistance in The New EU Member States, Strengthening Performance and Labor Market Incentives. World Bank Working Paper. 30 Aralık, 2023 tarihinde (117).<https://documents1.worldbank.org/curated/en/863061468055472264/pdf/405410ECA0Soci1LIC0disclosed0Aug271.pdf> adresinden alındı
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç. & Nas, E. (2021). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1). 227-250.
- Sancar, E. (2022, Mayıs). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Aile Yaşam Doyumu Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) Karabük: Karabük Üniversitesi.
- Sarıdemir, T. (2015). Öğretmenlerin Algılarına Göre Okul Müdürlerinin Liderlik Stilllerinin ve Bazı Kişisel Değişkenlerin Öğretmenlerin Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisi (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Savcı Koroğlu, İ. (2022). “Yeni Yoksulluk Türleri ve Sosyal Dışlanma”. *19 Mayıs Journal of Social Sciences*, 3(2), s. 100-116.
- Sen, A. (1976). Poverty: An Ordinal Approach to Measurement, *Econometrica*, 44(2), s. 219-231.
- Sheafor, B.W. & Horejsi, C.J. (2016). *Sosyal Hizmet Uygulaması - Temel Teknikler ve İlkeler*(3. Baskı). Nika Yayınevi
- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. 20 Ocak, 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=20570&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5> adresinden alındı
- Spicker, P. (2013). Poverty and Social Security: Concepts and Principles. Robert Gordon University Aberdeen (C. 3), Available from OpenAIR@RGU. [online]. <http://openair.rgu.ac.uk> adresinden alındı
- Şahin, A. (2012). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından Yardım Alanların İşgücüne Katılımlarının Ölçülmesi: Gebze Örneği (Yüksek Lisans Tezi) Yalova: Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, D. (2014, Haziran). Öğretmenlerin Öz Duyarlıklarının Psikolojik Sağlık ve Yaşam Doyumu Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin Taşgın, N. (2017). *Yoksulluk, İnsan Hakları ve Sosyal Hizmetler Değişen Anlayışlar: Refah Devletlerinden Hayırseverliğe Yoksulluktan Sosyal Dışlanmaya* (1. Baskı). Nika Yayınevi
- Şahin Taşgın, N. & Özel, H. (2011). Türkiye’de Sosyal Hizmetlerin Dönüşümü. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 22(2). s. 175-190.
- Şener, Ü. (2012). Kadın Yoksulluğu. *Mülkiye Dergisi*. 36(4). s. 51-67.

- Şengür, M. & Taban, Sami (2012). Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 13(1), s. 59-89.
- Şenses, F. (2001). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*. İletişim Yayınları
- Şirin, M. (2021, Mart). Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetlerinden Yararlanan Bireylerin Aile İşlevleri Üzerine Bir İnceleme: Karadeniz Ereğli Örneği (Yüksek Lisans Tezi) Karabük: Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Taş, A. (2022). Sosyal Hizmet Etkinliği Olarak Sosyal İnceleme ve Türkiye’de Sosyal Yardımların Sunumunda “Muhtaçlık” Değerlendirmesi (Doktora Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taşagal, D. (2022). Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden Faydalanan Çocuğu Olan Kadınlar: Yoksulluk Algıları, Deneyimleri ve Baş Etme Yöntemleri (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taşçı, F. (2008). Sosyal Yardım Yapma(ma) Gerekçeleri Üzerine Yaklaşımlar. *Kamu – İş Dergisi*, 9(4), s. 117-133.
- Temiz, H. E. (2008). Dünyada Kronik Yoksulluk ve Önleme Stratejileri. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2(17), s. 61–100.
- Tıraş, O. (2024). Sosyal Yardım Alan Tek Ebeveynli Ailelerin Çocuk Bakımı ve Yetiştirilmesi Konusunda Karşılaştığı Güçlüklerin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tomrukçu, Ç. (2010). Özel ve Kamuya Ait İlköğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Yaşam ve İş Doyumu Düzeyleri (Yüksek Lisans Tezi) Samsun: Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Topgül, S. (2013). Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), s. 277-296.
- Turgut, M. (2017). Sosyal Yardım Alan Ailelerin Yaşam Doyumu Üsküdar Örneği (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tüccar, E. (2022). Eş Kaybı Yaşayan Annelerin Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri ile Ebeveyn Tutum İlişisinin Sosyal Hizmet Bakışıyla İncelenmesi (Doktora Tezi) İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- TÜİK (2008). Yoksulluk Çalışmaları, Türkiye İstatistik Kurumu.
- Türkmen, S. (2023). Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardım Politikaları Kapsamında Yerel Yönetimlerin Rolü: Antalya Kepez Belediyesi Örneği. (Yüksek Lisans Tezi) Burdur: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkoğlu Üstün, K. (2020). Kadının Ücretsiz Bakım Emeğinin Azaltılması Kapsamında Kurumsal Çocuk Bakım Hizmetlerine Erişim (Kreş) Hakkı. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 3(66), s. 1557- 1590.

- Türksever, C. (2020). Yoksul Kadınların Aile Yılmazlıkları ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi: Merzifon Örneği (Yüksek Lisans Tezi) Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TÜSİAD (2000). *Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk: Avrupa Birliği ile Karşılaştırma*. Lebib Yalkın Yayınları.
- Uğur, Ç. S. (2018). Türkiye’de Çocuk Koruma Politikaları: Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinin Rolü (Uzmanlık Tezi) Ankara: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Ulu, M. İ. (2017). Sosyal Yardım Uygulamalarının Gelir Dağılımına Etkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Ekonometrik Bir Model İncelemesi (Doktora Tezi) İstanbul.
- Uyan, Z. (2021). Türkiye’de Sosyal Yardım Sisteminin Analizi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının İktisadi Etkinliği (Yüksek Lisans Tezi) Çorum: Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.
- Ünlütürk Ulutaş, Ç. (2009). Yoksulluğun Kadınlaşması ve Görünmeyen Emek. *Çalışma ve Toplum*. 2, ss. 25-40.
- Yaşar, M. R. & Açıkgöz, R. (2011). Yoksullukla Mücadelede Bütüncül Bir Politika: İnsani Gelişme ve Yardım Merkezi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), s. 405-429.
- Yaşar, S. ve Taşar, M.O. (2019). “Kavramsal Olarak Yoksulluk ve Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Politikalarının Etkileri”. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(38), s. 118-144.
- Yay, S. (2015). 1980’den Günümüze Sosyal Yardım Alanındaki Gelişmeler ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*. 7(1), s. 18-33.
- Yenihan, B., Öner, M. & Balcı, B. (2016). İş Doyumu ve Yaşam Doyumunun Demografik Özelliklerle İlişkisi: Sakarya’daki AVM’lerin Çalışanları Üzerine Bir Araştırma. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), s. 33-49.
- Yerli, G. (2017). Yaşlılık Dönemi Özellikleri ve Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), s. 1278-1287.
- Yeşilirmak, U. İ. (2010). Sosyal Yardım Alanında Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı: Örnek Model Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (Sosyal Yardım Uzmanlık Yeterlilik Tezi) Ankara: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
- Yılmaz, A., Aksanyar, Y. & Güler, T. (2018). Sosyal Yardım Olgusu ve Türkiye’de Şartlı Sosyal Yardım Uygulamaları. *Ekev Akademi Dergisi*, (73), s. 595-612.
- Yılmaz, E. (2017). Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Bartın Örneği (Yüksek Lisans Tezi) Bartın: Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Yılmaz, E. & Altınok, V. (2009). Okul Yöneticilerinin Yalnızlık ve Yaşam Doyum Düzeylerinin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(59), s. 451-469.

Yücel, D. (2011). Gelir Dağılımı Teorileri ve Politikaları: Türkiye’de Gelir Dağılımı-Yoksulluk Sorunu (Doktora Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zastrow, C. (2016). *Sosyal Hizmete Giriş* (4. Baskı). Nika Yayınevi.

Zengin, E., Şahin, A. & Özcan, S. (2012). Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamaları. *Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 19(2), s. 133-142.

İnternet Kaynakları

ASHB, (2024). <https://www.aile.gov.tr/sygm/programlarimiz/sosyal-yardim-programlarimiz/> Erişim Tarihi: 08.01.2024.

ASHB, (2024). <https://www.aile.gov.tr/chgm/uygulamalar/sosyal-ve-ekonomik-destek-hizmeti/> Erişim Tarihi: 26.07.2024.

Türk Dil Kurumu, (2024). <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 04.07.2024

İHD (2024). <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/> Erişim Tarihi: 21.01.2024

TÜİK (2023) <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yoksulluk-ve-Yasam-Kosullari-Istatistikleri-2022-49746>. Erişim Tarihi: 27.12.2023

8. EKLER

EK 1: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 25.10.2023-546

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÖL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SAĞLIK BİLİMLERİ GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
TOPLANTI TUTANAĞI

GÜNDEM: Doç. Dr. Adem BÖLÜKBAŞI'nın 2023 -140 numaralı başvurusunun değerlendirilmesi

KARAR: Etik Kurulumuzun 18.10.2023 tarihinde saat 14.00'te yapılan 2023-8 sayılı toplantısında Doç. Dr. Adem BÖLÜKBAŞI danışmanlığında Şükran EĞDEMİR tarafından yürütülmesi planlanan 2023-140 başvuru sayılı " Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden Faydalanan Annelerin Yaşam Doyumlarının Değerlendirilmesi: Yenişehir Örneği" konulu çalışma etik açıdan uygun bulunmuştur.

Pro. _____
Komisyon Başkanı

İ. _____
İ. _____

Doç. _____
Dr. _____

Doç. _____
Dr. _____

Pin Kodu :56342

Adres: Yeni Mahalle Şehit Astsubay Mustafa Soner Varlık Caddesi
No:77 Bandırma/BALIKESİR
Telefon:02667170117 Faks:02667170030
e-Posta: saghiletik@bandirma.edu.tr
Kep Adresi: bandirmaonyciylul@be01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi:
<https://turkiye.gov.tr/ebd?ek=5658&eD=B3D48TY742&eS=546>

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 2: Ön Bilgi Formu

1.Yaşınız Nedir?

() 18-30 () 31-40 () 41-50 () 51-60 () 61 ve üzeri

2.Toplam aylık geliriniz ne kadardır?

() 0-1000 TL

() 1001-2000 TL

() 2001-3000 TL

() 3001-4000 TL

() 4000 TL üzeri

3.Eğitim durumunuz nedir?

() Okur-yazar değil

() Okur-yazar

() İlkokul mezunu

() Ortaokul mezunu

() Lise ve dengi okul mezunu

() Üniversite ve üzeri mezunu

4. Medeni durumunuz nedir?

() Evli () Bekâr () Eşinden ayrılmış

5.Eşinizden ayrıldıysanız ayrılma sebebiniz nedir?

() Boşanma

() Terk

() Cezaevi

() Vefat

6.Çalışma durumunuz nedir?

() Çalışmıyorum

- ☐ Çalışıyorum ama düzenli gelirim yok
- ☐ Çalışıyorum ve düzenli gelirim var
- ☐ Emekliyim

7.Kaç çocuğunuz vardır?

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5 ve üzeri

8.Hanedeki toplam kişi sayısı kaçtır?

- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6 ve fazlası

9.Konut durumunuz nedir?

- ☐ Kira
- ☐ Bize ait
- ☐ Akrabalarımın ait ama herhangi bir ücret ödemişim.

10.Konut türü?

- ☐ Müstakil ev
- ☐ Apartman dairesi
- ☐ Gecekondu
- ☐ Diğer ise belirtiniz(.....)

11.Sosyal güvenceniz var mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

12.Ne zamandan beridir ekonomik sıkıntı çekmektesiniz?

- ☐ Doğduğumdan beridir
- ☐ Evlendikten sonra
- ☐ Boşandıktan sonra
- ☐ Eşim vefat ettikten sonra
- ☐ Eşim cezaevine girdikten sonra
- ☐ Terk edildikten sonra
- ☐ Diğer

13.SED’e ihtiyaç duyma sebebiniz nedir?

- ☐ Çocuğumun küçük olması
- ☐ Boşanmış olmam
- ☐ Ailemin bana yardım etmemesi
- ☐ Sağlık sorunları
- ☐ Herhangi bir işte çalışamama
- ☐ Eşimin cezaevinde olması
- ☐ Diğer(.....)

14.Kaç yıldır SED hizmetinden yararlanıyorsunuz?

- ☐ 1 yıl
- ☐ 2 yıl
- ☐ 3 yıl
- ☐ 4 yıl
- ☐ 5 yıl ve fazlası

15.SED hizmeti dışında aldığınız başka bir sosyal yardım var mıdır? Varsa belirtiniz.

.....

16.SED desteği sizin ve çocuğunuzun/çocuklarınızın ihtiyaçlarını karşılamada yeterli mi?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Kısmen

17.Çocuk/çocuklarınızın bakımında size yardımcı olan herhangi bir sosyal destek ağınız var mıdır?

- ☐ Hayır
- ☐ Evet

18. Çocuğunuza/çocuklarınıza yetebildiğinizi düşünüyor musunuz?

- ☐ Hayır
- ☐ Evet
- ☐ Kısmen

19.SED hizmetini en çok hangi ihtiyacınız için kullanıyorsunuz?

- ☐ Eğitim
- ☐ Sağlık
- ☐ Barınma (kira)
- ☐ Gıda
- ☐ Fatura
- ☐ Diğer(.....)

20. Evin geçimi konusunda zorlandığınızı düşünüyor musunuz?

- ☐ Hayır
- ☐ Evet
- ☐ Kısmen

21. SED desteğinin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarınızı karşılama durumu nedir?

() Hayır karşılamıyor

() Evet karşılıyor

() Kısmen karşılıyor

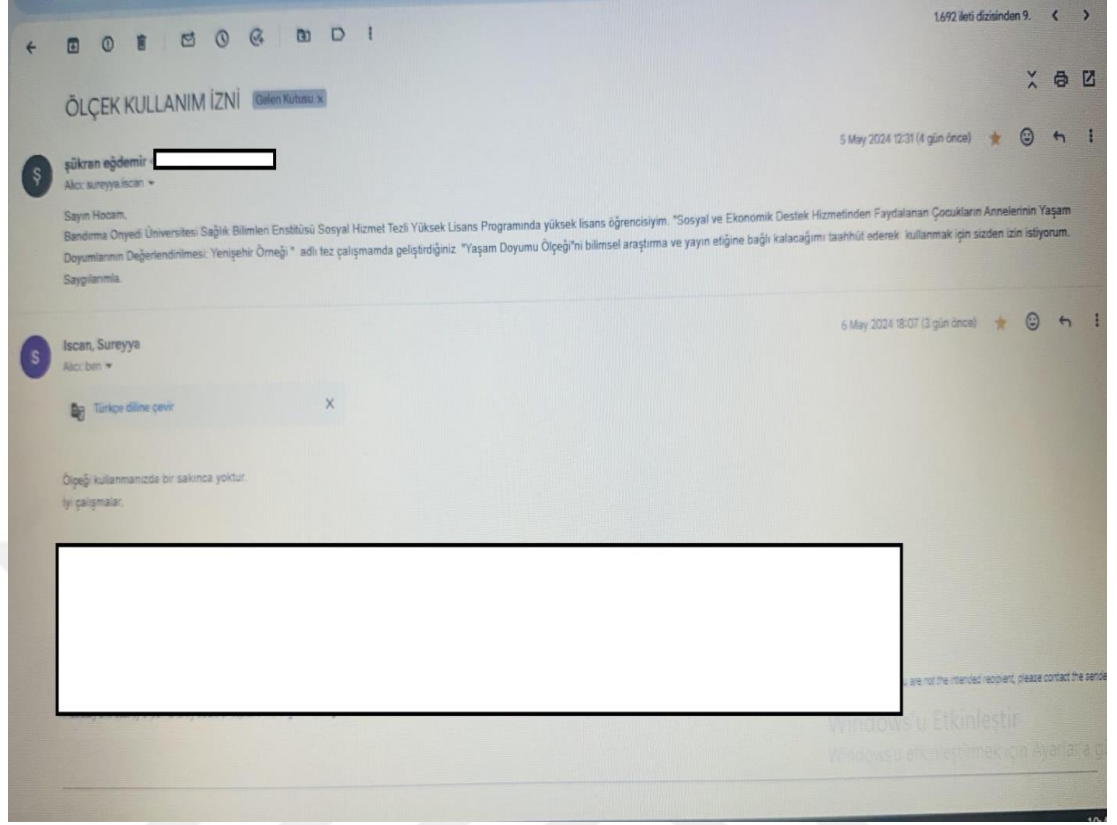

EK 3: Yaşam Doyumu Ölçeği

Süreyya KÖKER tarafından geliştirilmiş/uyarlanmış olan ve toplamda 5 sorudan oluşturulan Yaşam Doyumu Ölçeği aşağıda belirtilmiştir. Bu ölçek ile 18 yaş üstü çocuklu kadınların yaşam doyumlarının incelenebilmesi amacıyla çalışma yürütülecektir. Bu ölçek Likert tipi, yedili derecelendirmeli (Hiç uygun değil=1, Çok uygun=7) olarak karşımıza çıkmaktadır.

	Hiç Uygun Değil	Uygun Değil	Biraz Uygun Değil	Ne Uygun Ne Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Çok Uygun
Yaşamın birçok yönüyle ideallerime yakınım.							
Yaşam koşullarım çok iyi.							
Yaşamımdan hoşnutum.							
Şu ana kadar istediğim şeyleri elde edebildim.							
Yeniden dünyaya gelseydim yaşamımda hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.							

EK 4: Ölçek Kullanım İzni

EK 5: Veri Toplama İzinleri

T.C.
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : E-84459573-605.01-10550292
Konu : Veri Toplama(Şükran EĞDEMİR)

21.02.2024

BAKANLIK MAKAMINA

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 09/02/2024 tarihli ve 10420362 sayılı yazısı ile Ayşe Hafsa Sultan Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğünde Sosyal Çalışmacı olarak görev yapan Şükran EĞDEMİR'in aynı zamanda Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesinde Sosyal Hizmet alanında Tezli Yüksek Lisans Programına devam ettiği bildirilerek "Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden Faydalanan Çocukların Annelerinin Yaşam Doyumlarının Değerlendirilmesi: Yenişehir Örneği" konulu araştırması kapsamında Diyarbakır İli Yenişehir İlçesine bağlı Sosyal Hizmet Merkezinde uygulama yapabilme talebi olumlu değerlendirilmiştir.

Söz konusu çalışmanın İl Müdürlüğünün koordinasyonunda, yapılacak araştırmaya ankete katılma zorunluluğu olmaksızın gönüllülük esasına dayalı olarak, elde edilecek kimlik bilgilerinin ve özel hayatın gizliliğine riayet edilerek, ses ve görüntü kaydı alınmaksızın ve fotoğraf çekimine izin verilmeksizin, katılımcıların kişisel özgürlükleri ve kişilik hakları korunacak ve güvenliklerine zarar gelmeyecek şekilde gerekli tedbirler alınarak, Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) biriminin iş ve işleyişini aksatmayacak şekilde mesai saatleri içerisinde gerçekleştirilmesi koşuluyla yürütülmesi, araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce kurum izni alınması ve araştırma bitiminde bir örneğinin Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına gönderilmesi ve taahhütname imzalatılması koşulları ile uygulanabilmesi hususunda;

Olurlarınızı arz ederim.

Hüseyin KAYA
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanı

OLUR
Zafer TARIKDAROĞLU
Bakan Yardımcısı

Ek:
1- Taahhütname (1 Sayfa)
2 - 09/02/2024 tarihli E-64934911-605.01-10420362 sayılı yazı.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

TAAHHÜTNAME

26/01/2024

Bilimsel Araştırmanın Konusu:

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Merkez ve Taşra teşkilatı bünyesinde yapacağım bilimsel araştırma çalışması esnasında;

1- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Merkez ve Taşra teşkilatı bünyesinde yapacağım bilimsel araştırma çalışması esnasında var olan mevzuata uyacağımı, ilgili Birim ve /veya Kuruluşun denetim ve gözetiminde, belirlenen kurallara uyacağımı, var olan mesai düzenine riayet edeceğimi,

2- Yapılacak araştırmaya katılım hususunda katılımcıların gönüllülüğünü esas alacağımı ve gerekli bilgilendirmeleri yaparak onamlarını yazılı ve sözlü olarak alacağımı,

3- Araştırma sürecinde hizmet alan kesimin (Aile, Çocuk, Yaşlı, Engelli, Kadın vb.) psiko- sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilecek herhangi bir uygulama içine girmeyeceğimi,

4- Araştırma sürecinde ses ve görüntü kaydı almayacağımı,

5- Yapacağım çalışmada hizmet alanların (Aile, Çocuk, Yaşlı, Engelli, Kadın vb.) gizliliğinin ve kişisel verilerinin korunması ilkesine riayet edeceğimi ve bu doğrultuda "6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu" esaslarına uyacağımı, araştırma sonucunda ortaya çıkacak bildiri, makale, tez vb. tüm yayınlarda kuruluş ismi belirtmeyip genel hizmet alanları olarak ifade edeceğimi (Örneğin: Ankara Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne Bağlı Huzurevleri, Çocuk Evleri Siteleri, Kadın Konukevleri vb.),

6- Bakanlığınızın vereceği izin kapsamı dışında hiçbir veri toplamayacağımı veya talep etmeyeceğimi,

7- Çocuk Destek Merkezlerinden ve Kadın Konukevlerinden hizmet alanlara ilişkin gerçekleştirilecek araştırma çalışmalarında ilgili Kadın Konukevinin adresini talep etmeyeceğime "gizlilik" ilkesi çerçevesinde görüşmelerimi ilgili İl Müdürlüğünün belirleyeceği bir mekânda gerçekleştireceğimi,

8- Araştırma sonuçlarının YÖK TEZ dışında başka herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Bakanlığınızdan yazılı izin alacağımı,

9- Araştırma bitiminde araştırmanın dijital (pdf) kopyasını ve makale, bildiri metinlerini ilgili Genel Müdürlüğe/Başkanlığa göndereceğimi, ilgili Genel Müdürlük/Başkanlığın bunları hizmet alanında kullanmasını ve bunlarla birlikte gerektiğinde kişisel verilerimi üçüncü kişilerle (Bakanlığın internet tabanlı sitesinde) paylaşmasını kabul ettiğimi,

10- Bakanlığın, söz konusu bilimsel araştırmayı istediği zaman sebep göstermeksizin sonlandırması, araştırma sonuçlarından hazırlayacağım makale, bildiri gibi çalışmaların yayınlanmasını uygun görmemesi veya onaylanmaması halinde Bakanlıktan hukuki herhangi bir hak ve tazminat talep etmeyeceğimi,

11- Yukarıda sıralanan yükümlülöklere uygun davranacağımı, bu yükümlölöklölerden bir ya da bir kaçına herhangi bir şekilde uygun davranmamam halinde doğabilecek idari, mali, hukuki ve cezai yaptırımların uygulanabileceğini,

Taahhüt ederim.

T.C. Kimlik No:
Unvanı:
Telefon No:

ADI-SOYADI:
İmza

Şükran EĞDEMİR

EK 6: Sosyal İnceleme Raporu Örneği

SOSYAL İNCELEME RAPORU

KURUMU :
RAPOR TARİHİ :
RAPOR NO :

MÜRACAATÇININ

Adı Soyadı :
TC Kimlik Nosu :
Anne / Baba Adı :
Doğ. Yeri-Tarihi :
Cinsiyeti :
Medeni Durum :
Öğrenim Durumu :
İşi :
İş Adresi :
Sosyal Güvencesi :
Aylık Gelirleri :
İkamet Adresi :
Müracaat Tarihi :
Müracaat Nedeni :

HİZMETTEN YARARLANACAK BİREYİN

Adı Soyadı :
TC Kimlik Nosu :
Anne / Baba Adı :
Doğ. Yeri-Tarihi :
Cinsiyeti :
Medeni Durum :
Öğrenim Durumu :
İşi :
İş Adresi :
Sosyal Güvencesi :
Aylık Gelirleri :
İkamet Adresi :

SOSYAL İNCELEMENİN:

Yapıldığı Yer :
Nedeni :
Bilgi Kaynakları : (Görüşülen Kişilerin ad, ~~soyad~~, T.C. Kimlik No ve unvan/yakınlık, iletişim vb. bilgilere yer verilecektir.)

GENEL TANITIMI:

Aile ve hizmetten yararlanacak bireyin daha önce Kurumun/diğer kurum ve kuruluşların sağladığı herhangi bir sosyal hizmet uygulamasından yararlanıp yararlanmadığı, yararlanmış ise hizmet hakkında bilgiler.

- **Aile** (Fiziki özellikleri (belirgin bir fiziksel özelliği varsa ayrıntılı bilgi), dış görünüşleri (giyim tarzı belli gruplara ait özellikler taşıyorsa açıklayın), konuşma biçimleri hakkında genel izlenim ve kişilerin kısa özgeçmişi.)
- **Hizmetten Yararlanacak Bireyin** (Fiziki özellikleri (belirgin bir fiziksel özelliği varsa ayrıntılı bilgi), dış görünüşü (giyim tarzı belli gruplara ait özellikler taşıyorsa açıklayın), konuşma biçimi hakkında genel izlenim ve bireyin özgeçmişi.)

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ:

- **Aile;** ailenin gözlemlenen kişilik özellikleri, aile bireylerinin birbirlerini tanımlamaları, sorunlarını çözüm şekilleri, stresle baş etme yolları, sevinçlerini ve öfkelerini nasıl yaşadıkları, bağlı oldukları ilkeleri var mı, bunlar hangi konularda, ilkelerini esnetebiliyorlar mı?
- **Hizmetten yararlanacak olan birey;** bireyin gözlemlenen kişilik özellikleri, kendini tanımlama ve ifade becerisi,
- Mümkün olduğu kadar birey ve ailesi hakkında çevreden bilgi toplanır.

İŞ DURUMU:

Geçmiş meslek ve iş yaşantısı, halen yaptığı iş, sürekli bir işe sahip olup olmadığı, sık aralıklarla iş değişikliği yapıp yapılmadığı, kaç yıldır sosyal güvenlik kapsamında olduğu, bu sürenin devamlılığı, çocuğun sağlık giderlerini karşılama ve geleceğini garanti altına alabilecek yeterli düzeyde ve sürede mi, beyan edilen sosyal güvencenin belgelerle uygunluğu. (Gerekli görüldüğü durumlarda hizmetten yararlanacak bireye ait iş durumu bilgilerine de ayrıntılı olarak yer verilir.)

EKONOMİK DURUM:

Ailenin/bireyin sürekli gelir getiren bir işinin olup olmadığı, gelirinin ne kadar olduğu ve beyan edilen gelirin belgelere uygunluğu, ailenin gelir kaynakları, taşınır taşınmaz malları bunların kime ait olduğu, kimin tarafından işletildiği, cinsi ve yeri, birikmiş paraları, borçları, hane halkı gelirlerinin toplamının aylık ortalaması vb.

ÖĞRENİM DURUMU:

İncelemeye konu bireyin öğrenim yaşantısı, okul başarı düzeyi, okul ilişkileri

SAĞLIK DURUMU:

Ailenin ve hizmetten yararlanacak bireyin geçirilen hastalık, ameliyat ve kazalar, bağımlılık durumu, kullanılan protez vb. araçlar, sürekli ilaç kullanımı gerektiren yada bulaşıcı hastalıklar (halen devam eden sorunlara neden olup olmadığı).

SABİKA DURUMU:

- **Aile;** Aile bireylerinin ve birlikte yaşadıkları diğer kişilerin sabıkası varsa konuya ilişkin gerek kişiden gerekse sosyal çevresinden ve özellikle konuyu bilen kişilerden bilgi alınması ve işlenen suçun aile yaşantısını nasıl etkileyebileceği konusunda değerlendirmenin yapılması, yaşanan olayın kişi tarafından bugün nasıl değerlendirildiği, olayın yaşamını nasıl etkilediği, değişiklikler olduysa bunların neler olduğu (değerlendirmenin belgelere dayanılarak yapılması).
- **Hizmetten Yararlanacak Bireyin;** sabıkası varsa konuya ilişkin gerek kişiden gerekse sosyal çevresinden ve özellikle konuyu bilen kişilerden bilgi alınması ve işlenen suçun aile yaşantısını nasıl etkileyebileceği konusunda değerlendirmenin yapılması, yaşanan olayın kişi tarafından bugün nasıl değerlendirildiği, olayın yaşamını nasıl etkilediği, değişiklikler olduysa bunların neler olduğu

SOSYAL İNCELEME RAPORU

(değerlendirmenin belgelere dayanılarak yapılması). Aile bireylerinden birinin sabıkalı olması halinde hizmetten yararlanacak bireyin bu durumu nasıl değerlendirdiği ve bireyin gözlemlenen etkilenme düzeyi.

AİLE ve SOSYAL YAŞANTISI:

Evlilik hikayesi, ailenin yapısı, geçirdiği değişimler, eşler arası ilişkiler, aile yaşamında geçerli olan kurallar ve tepkilerini belirtme biçimi. Akraba, komşular ve arkadaşları ile ilişkiler, Özel merakları, ilgi alanları ve uğraşları, Ailenin sosyal yaşamında oluşan belirgin değişiklikler, nedeni, etki altında kalınan olaylar, kendisinin ve çevresinin bu konuya bakışı değişikliğin yaşamına getirdiği avantaj ve dezavantajlar, bu değişimi ne kadar süredir yaşadığı, değişiklik öncesi yaşamına duyulan özlem yada pişmanlık var mı?

YAŞANILAN KONUT DURUMU:

Yaşanılan evin niteliği (apartman, müstakil, gecekondur), kime ait olduğu, kira ise tutarı, evin fiziksel özellikleri (oda sayısı, banyo tuvalet...), ısıtma şekli, döşeniş biçimi, bakım durumu, evin bulunduğu çevrenin özellikleri, yaşanılan çevrenin ~~sosyo~~-ekonomik düzeyi vb.

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ:

Aile ve hizmetten yararlanacak bireyler hakkında derlenen bilgiler bağlamında başvurunun genel olarak irdelenmesi,
Sosyal Çalışmacı tarafından belirlenen sosyal hizmet modelinin gerekçesi,
Aile ve hizmetten yararlanacak bireye ilişkin, yönlendirilen birime yapılan mesleki öneriler.

(Not: Sosyal İnceleme öncesi varsa Alan Taramasından elde edilen bilgilerden yararlanılır)

(Raporu Düzenleyen)

Adı-Soyadı :
Unvanı :
İmza :

EK 7: Periyodik İzleme Formu (Sed Hizmetinden Faydalanan Çocuklar İçin)

SOSYAL EKONOMİK DESTEK HİZMETİ (SED) ÇOCUKLARA İLİŞKİN PERİYODİK İZLEME FORMU

İZLEME YAPAN İL/ SHM MÜDÜRLÜĞÜ:			
İZLENİLEN ÇOCUĞUN			
Adı Soyadı :		TC. Kimlik No :	
Öğrenim Durumu :		Telefon No :	
İzleme Adresi:			
Kayıtlı Olduğu İl/ SHM/Kuruluş :			
Yönetmeliğe göre yararlanma nedeni :	6-1 (a)	6-1 (b)	6-1 (c) 6-1 (ç)
İzleme Tarihi /Mesleki kayıt No :	/...../ 201..... / No:.....		
Daha Önce Yapılan Periyodik İzleme Tarihi :	/...../ 201.....	İzleme Formunun YBS Sistemine Kaydı: Yapıldı () Yapılmadı ()	
Varsa İzlemede Gecikme Nedeni:			
İkamet Edilen Konutun Durumu: Kendi evi () Kira (.....TL) Diğer ()			
Belirtiniz:			
AÇIKLAMA: Bu izleme formunda yer alan sorular meslek elemanının izlemelerde dikkat etmesi gereken konular olup, çocuk, ailesi ve çevresi ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgu, gözlem ve değerlendirmeler sonucu oluşan mesleki kanaat olarak yansıtılacaktır. Bu görüşmelerde çocuğun ve ailenin hassasiyetlerine dikkat edilecektir. Çocuğun yaş, eğitim ve gelişimine uygun olmayan soruları boş bırakınız.			
Aile Tanıma Bilgileri: (Ailede yaşayan diğer kişiler ve SED ile desteklenen çocuğa yakınlık durumu)			
Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Yakınlığı	
1-			
2-			
3-			
4-			
5-			
Aile üyelerine ilişkin belirtilmesi gereken bir husus var ise belirtiniz. Kişi sayısı fazla ise satır ekleyiniz.			
Evet	Hayır	Desteklenmesi gerekiyor	BÖLÜM A: AİLENİN YAŞAM ŞARTLARI
☐	☐	☐	1. Yaşanılan konut, çocuğun ve ailenin yaşamı için uygun koşulları taşıyor mu?
☐	☐	☐	2. Evde ailenin yaşamını sürdürebileceği yeterli eşya ve malzeme var mı?
☐	☐	☐	3. Ailenin konut içinde ve dışındaki risklere karşı farkındalığı var mı?
☐	☐	☐	4. Ev ortamı yeterince temiz mi? Evde tertip ve düzen var mı?
Yukarıda Hayır ile cevaplanan konular bir olumsuzluğu içermekte olup değerlendirme yapınız. Desteklenmesi gereken hususları belirtiniz. Ayrıca aileye yönelik mesleki çalışma veya rehberlik yapılmış ise belirtiniz.			
Evet	Hayır	Desteklenmesi gerekiyor	BÖLÜM B: AİLENİN EKONOMİK ŞARTLARI
☐	☐	☐	1. Aile aldığı "Ekonomik Desteği" çocuğun bakımı ve ihtiyaçları için kullanıyor mu?

SOSYAL EKONOMİK DESTEK HİZMETİ (SED)
ÇOCUKLARA İLİŞKİN PERİYODİK İZLEME FORMU

☐	☐	☐	2. Ailenin geliri ve diğer kaynaklardan elde ettikleri gelirleri ailenin ve çocuğun bakımı için yeterli mi?
☐	☐	☐	3. Elde ettiği geliri ihtiyaçlarına uygun kullanıyor mu?
☐	☐	☐	4. Aile, SED hizmetinin amacını biliyor ve kendi kendine yeterli olmak için çaba gösteriyor mu?
☐	☐	☐	5. Aile bireyinin iş kurumuna müracaatı, meslek edinmek veya iş bulmak için çabası var mı?
<i>Yukarıda Hayır ile cevaplanan konular bir olumsuzluğu içermekte olup değerlendirme yapınız. Desteklenmesi gereken hususları belirtiniz. Ayrıca aileye yönelik mesleki çalışma veya rehberlik yapılmış ise belirtiniz.</i>			
Evet	Hayır	Desteklenmesi gerekiyor	BÖLÜM C: AİLE /ÇOCUK İLİŞKİSİ
☐	☐	☐	1. Ailenin, çocuğun yaşamını düzenleme ve yönlendirme yeteneği var mı?
☐	☐	☐	2. Çocuğun gelişimine uygun kural koyma ve uygulama yeterliliği var mı?
☐	☐	☐	3. Çocukla kurulan baği sevgi, ilgi ve güven esasına göre kurulmuş mu?
☐	☐	☐	4. Aile çocuğuna uygun ve tutarlı tutumlar sergilemekte mi?
☐	☐	☐	5. Ailenin çocuğu ile sağlıklı iletişim kuruyor mu?
☐	☐	☐	6. Çocuğun kardeşleri ve ebeveynleri ile iletişimi sağlıklı mı?
☐	☐	☐	7. Ailenin çocuğun okula/kursa devamını sağlama çabası var mı?
☐	☐	☐	8. Ailenin sorunlarla baş etme becerisi var mı?
☐	☐	☐	9. Aile, destek almak için kurumdan kimlerle iletişim kurabileceğini biliyor mu?
☐	☐	☐	10. Ailede uygun rol dağılımı ve görev paylaşımı yapılıyor mu?
☐	☐	☐	11. Çocuk ile ailesi, Sosyal Hizmet desteği sağlanmadan yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilir mi?
<i>Yukarıda Hayır ile cevaplanan konular bir olumsuzluğu içermekte olup değerlendirme yapınız. Desteklenmesi gereken hususları belirtiniz. Ayrıca aileye yönelik mesleki çalışma veya rehberlik yapılmış ise belirtiniz.</i>			
Evet	Hayır	Desteklenmesi gerekiyor	BÖLÜM D: SAĞLIK DURUMU (Uyun olmayan seçenekleri boş bırakınız.
☐	☐	☐	1. 0-6 yaş çocuk var ise zorunlu aşılarından yapılmayan aşıları var mı?
☐	☐	☐	2. Fiziksel engeli veya bir süreğen hastalığı var mı?
☐	☐	☐	3. Çocuk engelli ise ailenin, engelinden kaynaklanan nedenlerle çocuğa yönelik olumsuz tutum ve davranışı var mı? (Engelli değil ise hayır işaretleyiniz.)
☐	☐	☐	4. Çocuğun fiziksel veya ruhsal bir hastalığı var mı?
☐	☐	☐	5. Çocuğun tıbbi bakıma, tedaviye ihtiyacı var mı?
☐	☐	☐	6. Çocuğun sağlık sorunu varsa tedavi olmasına engel bir durum var mı? (<u>sağlık sorunu yok ise boş bırakınız.</u>)

SOSYAL EKONOMİK DESTEK HİZMETİ (SED)
ÇOCUKLARA İLİŞKİN PERİYODİK İZLEME FORMU

☐	☐	☐	7. Çocuğun veya aile bireyinin madde bağımlılığı var mı? (Hayır, ise 8. soruyu boş bırakınız)
☐	☐	☐	8. Çocuğun veya aile bireyinin bağımlılığı var ise tedavi olmaya direnç gösteriyor mu?
☐	☐	☐	9. Çocukta gelişim geriliği veya beslenme yetersizliği gözlenmekte mi?
☐	☐	☐	10. Çocuğun uyku bozukluğu, uykusundan sürekli korkuyla uyanma gibi korku ve kaygıları var mı?
☐	☐	☐	11. Aile bireylerinin fiziksel veya ruhsal bir hastalığı var mı?
☐	☐	☐	12. Aile bireylerinin tıbbi bakıma veya tedaviye ihtiyacı var mı?
☐	☐	☐	13. Yukarıda belirtilen konulara ilişkin kurum kayıtlarında yer almayan bilgi var mı?
<i>Yukarıda Evet ile cevaplanan konular bir olumsuzluğu içermekte olup değerlendirme yapınız. Desteklenmesi gereken hususları belirtiniz. Ayrıca aileye yönelik mesleki çalışma veya rehberlik yapılmış ise belirtiniz.</i>			
Evet	Hayır	Desteklenmesi gerekiyor	BÖLÜM E: ÖZ BAKIMI (Çocuğun yaşına, gelişimine uygun sorulara ilişkin ve gözlemlerinizi belirtiniz)
☐	☐	☐	1. Çocuğun yaş ve durumuna uygun öz bakımı yapılıyor mu?
☐	☐	☐	2. Çocuğun fiziksel ve ruhsal, dil gelişimi ay/yaşına göre uyumlu mu?
☐	☐	☐	3. Çocuğun ek besin veya mama ihtiyacı varsa aile bunu karşılayabiliyor mu? (Yok, ise boş bırakınız)
☐	☐	☐	4. Çocuğun kişisel bakımı, kıyafetlerinin ve beden temizliğinin yeterince sağlandığı gözleniyor mu?
☐	☐	☐	5. Mevsime uygun giyiniyor mu?
<i>Yukarıda Hayır ile cevaplanan konular bir olumsuzluğu içermekte olup değerlendirme yapınız. Desteklenmesi gereken hususları belirtiniz. Ayrıca aileye yönelik mesleki çalışma veya rehberlik yapılmış ise belirtiniz.</i>			
Evet	Hayır	Desteklenmesi gerekiyor	BÖLÜM F: ÇOCUĞUN PSİKO-SOSYAL DURUMU (Çocuk ve aile ile görüşerek cevaplandırınız.)
☐	☐	☐	1. Çocuğun aile bireyleri ile iletişimi olumlu mu?
☐	☐	☐	2. Çocuğun psiko-sosyal gelişimine uygun arkadaş çevresi var mı?
☐	☐	☐	3. Çocuk sosyal çevre ile olumlu ilişki içinde mi?
☐	☐	☐	4. Çocuğun herhangi bir alanda sanatla veya spora yönelik yeteneği veya ilgisi var mı?

SOSYAL EKONOMİK DESTEK HİZMETİ (SED)
ÇOCUKLARA İLİŞKİN PERİYODİK İZLEME FORMU

			mı?
☐	☐	☐	5. Çocuk ailede kabul görüyor mu?
☐	☐	☐	6. Çocuğun yaşamına ilişkin konularda ailede görüşü alınıyor mu?
☐	☐	☐	7. Çocuğun çevresindeki risklere karşı farkındalığı var mı?
☐	☐	☐	8. Herhangi bir risk karşısında kiminle iletişim kucağını biliyor mu?
<i>Yukarıda Hayır ile cevaplanan konular bir olumsuzluğu içermekte olup değerlendirme yapınız. Desteklenmesi gereken hususları belirtiniz. Ayrıca aileye yönelik mesleki çalışma veya rehberlik yapılmış ise belirtiniz.</i>			
Evet	Hayır	Desteklenmesi gerekliyor	BÖLÜM G: EĞİTİM DURUMU VE OKUL İLE İLİŞKİSİ (Çocuk eğitim çağında ise çocuk ve aile ile görüşerek cevaplandırınız)
☐	☐	☐	1.Okul ihtiyaçları karşılanıyor mu?
☐	☐	☐	2.Okula / kurslara düzenli bir şekilde devam ediyor mu?
☐	☐	☐	3.Okulda öğretmenleri ve arkadaşları ile uyumlu ilişkiler kurabiliyor mu?
☐	☐	☐	4.Çocuğun okul başarısını arttırmak için ailenin çabası var mı?
☐	☐	☐	5. Çocuğun okul veya geleceğe ilişkin olumlu planları ve hedefleri var mı?
<i>Yukarıda Hayır ile cevaplanan konular bir olumsuzluğu içermekte olup değerlendirme yapınız. Desteklenmesi gereken hususları belirtiniz. Ayrıca aileye yönelik mesleki çalışma veya rehberlik yapılmış ise belirtiniz.</i>			
Evet	Hayır	Desteklenmesi gerekliyor	BÖLÜM H: ÇOCUĞUN AİLE ORTAMINA İLİŞKİN GÖRÜŞÜ (Çocuk kendini ifade edebilecek yaş ve bilişsel düzeyde ise çocuğun görüşü yansıtılacak, değil ise açıklama kısmında belirtiniz.)
☐	☐	☐	1. Ailede kendinin kabul edildiğini ve değer verildiğini düşünüyor mu?
☐	☐	☐	2. İhtiyaçlarının yeterince karşılandığını düşünüyor mu?
☐	☐	☐	3. Ailenin yanında kalmaktan mutlu mu?
☐	☐	☐	4. Kendisine iyi davranıldığını düşünüyor mu?
<i>Yukarıda Hayır ile cevaplanan konular bir olumsuzluğu içermekte olup değerlendirme yapınız. Desteklenmesi gereken hususları belirtiniz. Ayrıca aileye yönelik mesleki çalışma veya rehberlik yapılmış ise belirtiniz.</i>			
Evet	Hayır	Desteklenmesi gerekliyor	BÖLÜM I: ÇOCUĞUN GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME
☐	☐	☐	1.Ailede, okulda ve çevresinde çocuğun şahsi güvenliğine yönelik bir tehdit var mı?

SOSYAL EKONOMİK DESTEK HİZMETİ (SED)
ÇOCUKLARA İLİŞKİN PERİYODİK İZLEME FORMU

☐	☐	☐	2. Çocuğa yönelik ailede, okulda ve çevresinde ihmal ve istismarına yönelik bulgu, bilgi veya kanaat var mı?
☐	☐	☐	3. Çocuğun evden kaçma, zaman zaman dışarda kalma gibi olumsuz davranışı var mı?
<i>Yukarıda Evet ile cevaplanan konular bir olumsuzluğu içermekte olup değerlendirme yapınız. Desteklenmesi gereken hususları belirtiniz. Ayrıca aileye yönelik mesleki çalışma veya rehberlik yapılmış ise belirtiniz.</i>			
Evet	Hayır	BÖLÜM İ: ÇOCUĞA YÖNELİK KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİR KARARLARI VEYA DESTEKLER	
☐	☐	5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu gereği DANIŞMA TEDBİRİ'ne ihtiyaç duyulmakta mıdır?	
☐	☐	5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu gereği EĞİTİM TEDBİRİ'ne ihtiyaç duyulmakta mıdır?	
☐	☐	5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu gereği SAĞLIK TEDBİRİ'ne ihtiyaç duyulmakta mıdır?	
☐	☐	5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu gereği BAKIM TEDBİRİ'ne ihtiyaç duyulmakta mıdır?	
☐	☐	Ücretsiz Kreş Desteği gerekiyor mu?	
<i>Yukarıda koruyucu ve önleyici tedbir kararının alınması için Evet ile cevaplanan konularda gerekli sosyal inceleme raporu hazırlanarak ilgili mahkemeden tedbir kararının alınması talep edilir. Ücretsiz kreş desteği için ayrıca sosyal inceleme yapılmaksızın izleme raporunda ayrıntılı gerekçe belirtilerek ücretsiz kreş desteğinin sunulması <u>amacıyla ilgili</u> birime onay almak üzere gönderilir.</i>			
BÖLÜM İ: GÖZLEM VE GÖRÜŞME SONUNDA GENEL DEĞERLENDİRME:			
<i>Bu bölümde hizmeti tüm yönleriyle mesleki görüşme ve gözlem tekniklerini kullanarak değerlendirme yapınız. Hizmetin devamı uygun görülüyorsa ve desteklenmesi gereken hususlar var ise belirtiniz. Aileye yönelik sosyal hizmet desteği kapsamında müdahaleleri, mesleki çalışma ve önerileri belirtiniz. Bu alanda yeterli ve açıklayıcı değerlendirme yapılmaksızın hizmetin devamı veya sonlandırılmasına karar verilemez. Hizmetin sonlandırılması önerilmesi halinde vaka sonlandırma formu doldurunuz.</i>			

SOSYAL EKONOMİK DESTEK HİZMETİ (SED)
ÇOCUKLARA İLİŞKİN PERİYODİK İZLEME FORMU

İzleme Yapan Meslek Elemanının

Adı Soyadı :

Unvanı :

İmzası :

Tarih :

9. ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	: Şükran EĞDEMİR
Medeni hali	: Bekar
Uyruğu	: Türkiye Cumhuriyeti
EĞİTİM	
Lise	: İdil Anadolu Lisesi (2011-2015)
Lisans	: Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü (2016-2020)
Yüksek Lisans : Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı	
MESLEKİ DENEYİM	
Diyarbakır Ayşe Hafsa Sultan Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü – Sosyal Çalışmacı (2021 Kasım – Halen)	
ÜYE OLUNAN MESLEKİ KURULUŞLAR	
LÖSEV – Gönüllü Üye TEMA Vakfı – Gönüllü Üye	
YAYINLARI	
Eğdemir, Ş. & Bölükbaşı, A. (2024, 24-25 Mart). Cinsel İstismar, İhmal ve Göç Mağduru Bir Çocuğa Yönelik Sosyal Hizmet Bağlamında Ekolojik Yaklaşım: Bir Vaka Sunumu. (Tam Metin Bildiri ve Sözlü Sunum). <i>UMTEB 15. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi</i> , Jakarta, Endonezya.	